Georges Perec

Paralı Asker*

Türkçesi: Esra Özdoğan

*SEL

GEORGES PEREC, (1936-1982) Fransız yazar. Tarih eğitimini yarım bırakan Perec yazdığı ilk romanla XX. yüzyıl Fransız edebiyatında kendisine önemli bir yer edindi. Modem edebiyatta sözcük ve biçim oyunlarıyla deneysel bir arayışın ürünü olan Oulipo grubunun Raymond Queneau ile birlikte en tanınan ismi oldu. Yazdığı her kitapta kendine özgü dil oyunları geliştiren Perec, daha önce edebiyatın hiç konusu olmamış alanları sayfalarına tW;iımaktan çekinmedi. Y^azarın yayınevimiz ^^ından yayımlanmış kitaplmı: *Harikalar Odası (Çev. Esra Özdoğan*, 2^006, 20//), *Cantatrix Sopranica L. ve Diğer Bilimsel Yazılar (Çev. Alper Ünal*, 2007) *Bir Paris Semtinin Tüketilme Denemesi (Çev.* Ayşe *Ece*, 20//).

*SEL YAYINCILIK / ROMAN

*SEL YAYINCILIK

Piyerloti Cad. 1 1 I 3 Çemberlitaş - İstanbul Tel. (0212) 516 96 85 Faks: (0212) 516 97 26

http://^^w. selyayincilik.com E-mail: halklailiskiler@selyayincilik.com

*SEL YAYINCILIK: 590 ISBN 978-975-570-602-3

PARALI ASKER

Georges Perec

Kitabın Özgün Adı: Le Condottiere Türkçesi: Esra Özdogan

Genel Yayın Yöneaıeni: İrfan Sancı Kapak Tasarımı: Savaş Çekiç

Kapak Görseli: "Le Condottiere’’, Antonello da Messina, 1475 Teknik hazırlık: Ulaş Kantemir

Birinci Baskı: Ocak 2013

Cet ouvrage. publie dans le cadre du pmgramme d'aide ala publication. bCııCficic du soutien du Ministere des Affaires Etr.ıngeres, de 1 'Ambasadc de Frnıce en Turquic et de rrnstitut Frnım,:ais d' lstaııbul.

Çeviriye ve yayına katkı programı çerçevesinde yayınlanan hu yapıt Fransa Dışişleri Bakanlığı'nın. Türkiye'deki Fransa Büyükelçiliği'nin ve ktanbul Fr..ırısız Kültür Merkezi 'nin desteğiyle gerçekleştirilmiştir.

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası Fatih Sanayi Sitesi, 121197-203 Topkapı-İstanbul. 567 80 03

Sertifika No: 1 193 1

Georges Perec

Paralı Asker

Türkçesi: Esra Özdoğan

Roman

Önsöz

“*Crndottiere'e* (Paralı Asker) gelince, onu okuyacak olanın da kafasına sıçayım.”

Hoşgeldin okur. .. Bu sersemletici hoyratlık, 1960 yılının Aralık ayında, yayınevi kitabını reddedince büyük düşkırıklığı yaşayan Georges Perec’in üzüntüsünü kendine göre dile getirir.

Ama gelecek söz konusu olduğunda, yazar küfretmekten kaçınır: “Bırak olduğu yerde kalsın, en azından şimdilik. On yıl içinde, bir başyapıt vereceği dönemde tekrar dönüp bakarım, olmadı bir araştırmacı senin eski valizlerinden birinde bulup yayınlayana kadar mezarımda beklerim.[1]”

Georges Perec bir kez daha on ikiden vurur. *Paralı Asker* dokunaklı ve şaşırtıcı bir gençlik yapıtıdır - ve sahiden de başyapıtlar vermiştir, gelecek

büyük metinlerin çekirdeğini içerir çünkü. *Uyuyan Adam* ya da *Yaşam Kullannuı Kılavuzu* gibi birbirinden çok farklı kitaplara enerjisini veren kilit noktalara rastlanır bu kitapta, her biri yeniden ele alınmış, tekrar düşünülmüştür.

Ve kitap Perec'in ölümünden yaklaşık otuz yıl sonra, daktilo edilmiş metnin gerçekten de "eski bir valizdekine" benzer şekilde bulunmasıyla yayınlanıyor şimdi. Üstelik can sıkıcı diyebileceğimiz bir hatanın ardından: Perec gençlik yapıtlarını "küçük bir valize" koyup kaldırdıktan sonra, l 966 yılında bir taşınma sırasında, atılacak kağıtları bir başka valize koyar, ama bunun yerine saklaması gereken valizi atar. .. "O metinleri yok etmek istediğimi sanmıyorum," diye yazar, "hele ki *Gaspard pas* mort'la |Gaspard Ölmedi] birlikte *Paralı Asker* in farklı versiyonlarını." Dolayısıyla Georges Perec 1982'de, *Paralı Asker* i yitirdiğini sanıyor olmanın pişmanlığıyla ölmüştür -W *ya da* Bir *Çocukluk* Hnt/ras/'nda "tamamına erdirebildiğim ilk roman,"[2] der bunun için.

David Bellos, o anıtsal Perec biyografisini yazmak için[3] 1990'lı yılların başında Georges Perec'in dostu ya da tanıdığı kim varsa araştırmaya koyulmuşken, yazann bu metinlerinin birkaç kopyasını (ikisi Yugoslavya'da ortaya çıkar) -ve daha da önemlisi *Paralı Asker i* bulur: Bir kopyası L'HMnuı/ıite'de gazetecilik yapmış Alain Guerin'in evindedir, elinde herhalde çeyrek yüzyıldır Georges Perec'e geri vermediği daktilo edilmiş bir metin olduğunu hayal meyal hatırlar; bir ötekisi de *Uı Ligıe generale* döneminden dostu olan Jean Crubellier'nin evinde bulunur.

Paralı Asker benim için heyecan dolu bir okuma deneyimi oldu. Geçmişte, La *Ligne generale* döneminde Georges Perec'in arkadaş grubunda yer alma şansına eriştiğimden, çevresinden başka birçok kişiye verdiği gibi bana da bu romanı okumam için teslim etmişti.

1960 yılındaki okurluğumla -sahiden de çocuktum- kitaptan gerçekten pek bir şey anlamamıştım. Kahraman Gaspard Winckler'in kaçmak için çok uzun saatler harcayarak bir yeraltı tüneli kazdığı ama kitabın son halinde kaldırılan uzun bir versiyonu okumuştum. Hikayenin sıkış tıkış ve boğucu olduğunu düşünmüştüm. Sahte bir tablonun olanaksız yapımından yola çıkılarak oluşturulmuş bir cinayet öyküsü de neyin nesiydi ki? Bu

karmakarışıklık yazarın dile getirdiği anlatı zorunlulukları ve roman konusundaki görüşleriyle nasıl bir uyum içindeydi? Bu epeyce beklenmedik öykünün seyri içerisinde ne anlatmaya çalışıyordu?

En azından şöyle bir sezinlememem gereken öyküyü kavramakta güçlük çekmiş. tuhaf bir duruma düşmüştüm. Boğucu tünellerle ya da başlangıçtaki cinayetle allak bullak olmuştum. Bütün bunlara belli anlamlar yüklemeden önce, Perec'in karanlık dükkanından hangi parçaları açık ettiklerini bulmam gerekmez miydi? Bu arada, kitap gayet iyi kotarılmış olsa da, yayıncılardan gelen red cevaplarını da anlayabiliyordum.

Paralı Asker'i elli yıl sonra tekrar okuyorum. Gözlerim açılıyor sanki. Artık Georges Perec'in yapıtlarının tamamını, ağacı ve dallarını bildiğimize, hatta köklerini söküp çıkardığımıza göre, bu köklerin nereye uzandıklarını, nasıl sarmalandıklarını kestirebiliriz, ki bu daha da heyecan verici. Karşımızda hem ham hem de ince ince işlenmiş, hem opak hem de aydınlatıcı bir anlatı malzemesi var. İyi bir polisiye romanda olabileceği gibi, okuma güzergahlarının nasıl başladığını, nasıl biçimlenip bitiş noktasına vardığını izlerken bir detektifin hazzını alabiliyoruz. *Yaşam Kullanma* Kılavuzu'nun başında, Perec epigraf olarak Klee'nin deyişini aktarır: "Göz, yapıtın kendisi için düzenlediği yollan izler." 1960 tarihli metinle l 978'in "romanları" arasında "düzenlenmiş" bu yollara gözünü dört açıp bak, sevgili okur! Sen bakarken bir yapbozun parçalan (bin tane oyunun merkezi, elbette) bir araya gelecek.

Daha on sekiz yaşında, Estamptes'ta lise öğrencisiyken, Perec yazar olmak istediğini biliyor, kendini yazar sayıyordu. Okuduklarını da bu sıkı kararlılık uyarınca seçiyor ve kâğıtları dolduruyordu. Yazar mı demeli? Aslında romancı demek daha doğru olur.

Açıkça çok çeşitli yönlere uzanan yazı denemelerini doludizgin sürdüyordu. Şöyle böyle tamamlanmış diyebileceğimiz üç roman tasarısını ele alalım. Öncelikle *Les Errants* [Gezginler] (1955, bugün kaybolmuş, asla yayıncı önüne çıkmamıştır; Perec o sırada on dokuz yaşındadır), isyanla çalkalanan bir Guatemala'da kendilerini öldüretecek olan *jazzmen'in* hikayesidir. Tamamlanmış olan ikinci tasarı, *L'Attentat de Sarajevo* [Sarayevo Suikasti] gayet otobiyografik bir romandır (daktilo edilmiş metni bulunmuştur') ve bir Yugoslavya yolculuğundan sonra yazılmıştır. Bir yayıncıya (Nadeau)

gösterilmiştir. Kitap reddedilir, ama yazar. bu metinler üzerinde daha çok çalışması için yüreklendirilir.

Sonra da hacmi, başlığı ve içeriği yıllar içerisinde birçok değişikliğe uğrayan ve yavaş yavaş *Paralı Asker'e* dönüşen kitap gelir. Kitabın ilk versiyonu La *Nuit'yi* [Gece|, Georges Perec, Jacques Lederer'e yazdığı bir mektupta "akrabasızlığın kitabı" olarak niteler: '"Oğul' olmaktan o kadar acı çektim ki, ilk yapıtım beni meydana çıkaran her şeyin toplu kıyımından (cellat, şu bildik tema. kendini-doğurtma) başka şey olamazdı."[4] Burada kitabı "geçmiş hayaletlerin yok edilişi"ne dönüştürerek bir anahtar. *Paralı Asker'i* okumak için ele alınması kolay bir işaret bırakır.

La *Nuit. Gaspard'a*, sonra da *Gaspard pas morf*'a dönüşür: Kahraman. yazan gibi Belleville'li bir çocuk olan Gaspard

Winckler'dir, "sahtekârlar kralı, dolandırıcılar prensi, XX. yüzyılın Arsene Lupin'i". Bu *Gaspard'dan* çok ufak parçalar kalır geriye. "4 kısım, 16 bölüm, 64 'alt bölüm' ve 256 paragrafla"[5], David Bellos'a göre "tutarlı bir bütün oluşturarak birbirini yok eden" temalarla, o dönemde romanın karmaşık bir yapısı olabilir: Kitabın redaksiyonu sırasında yoğun ve mutlu taşkınlıklar yaşayan Perec, "Tannsı olduğum paradokslar ve kaos,'" diye yorum yapar: *"Gaspard* belirginleşiyor, dağılıyor, yeniden gruplaşıyor, fikirlerle, heyecanlarla, duygularla, yeni fantasmalarla dolup taşıyor. [...] Her şey her şeyin içinde."[6] Bu tasannın ilerleyişini Perec'in Jacques Lederer'le yazışmalarında dile getirdikleri ışığında izleyenler için, belirgin bir ana eksen saptamayı zorlaştıran da (aylar içerisinde sürekli değişiklik gösterir çünkü) bu "her şey her şeyin içinde" saptamasıdır. Kitap büyük olasılıkla darmadağınık olmuş aşırı hırsından ve büyük bir incelikle bağlanmış düğümlerden mustariptir: "Çifte oyun, terazi, denge, ortalama an, bölünme, ekinoks, yeröte, talveg, su-lann bölünme çizgisi vb. tarzı deyişler (şu dillere bak) şu an harcadığım çabayı en iyi yönlendiren kavramlar."*

Ama kitabın ilk cümlesi, o gerçekten kusursuz cümle, bir versiyondan ötekine hep aynı kalır: ''Madera ağırdı."

Gaspard'ın görece uzun, yaklaşık üç yüz elli sayfalık ilk versiyonunu Seuil yayınevinde Luc Estang okur ve kitabı reddeder. Perec, Gaspard Winckler’in, resmettiği sahte bir Giotto'yu berbat edip polisten kaçtığı ikinci bir versiyonu yazmaya soyunur. Yapı *Paralı* Asker'inkine yakındır. Bu kitabın sözde “yalnızca bir bilinçlenmenin öyküsü” olması bundan böyle gideceği yönü kesin olarak belirlemiştir. Gallimard’ın yöneticisi Georges Lambis'in çok heyecan verici ve yaratıcı kitap dizisi “Le Chemin”de, *Gaspard pas mort* başlığıyla yayınlamayı kabul ettiği tasan da budur. Bu da Georges Perec'in banka hesabına Mayıs 1959'da altmış beş bin frank yatırılacak ve hayatında yeşil bir ışık yanacak demektir: Artık bir yazar ya da neredeyse yazar olmuştur.

Gaspard pas nıort, 1960'ta bugün okuyabileceğimiz oldukça kısa *Paralı Asker'e* dönüşür - daktilo edilmiş yüz elli yedi sayfa. Dolayısıyla, kitap epeyce zikzaklı bir yolun sonudur. Bir başlangıç noktası belirlenebilir, oysa birçok yönden bu bir va-nş noktasıdır. Genç romancı uzun süre el yordamıyla yol alır, imgelemini serbest bırakma, düzenli bir yapılandırma sürecinin iddialı denemeleri ve fazlasıyla kendine odaklanmış senaryolar arasında gidip gelir. Bu farklı yönelişleri bir araya getirmenin yollarını bulduğuna inandığı için olsa gerek, *Paralı Asker'i* sonuna kadar götürür.

Kitap gerçek atılımlar ve birbirini izleyen duraklamalarla yazılmıştır. Perec'in bu kadar çok ara vermesinin biraz da kendisinde geleceğin bir romancısını gördüklerini, ancak o an için önerdiği metinlerin henüz doyurucu olmadığını belirten yayıncıların olumsuz yanıtlarına da bağlı olduğunu söylemekten çekinmeyelim. Bu duraklamalara biraz da Ocak 1958'den Aralık l 959'a kadar, daha çok Pau’da bir paraşütçü birliğinde askerliğini yapması da neden olmuştur, yazı için pek elverişli bir ortam olmasa da, Perec daktilosunun önünde yalnız geçireceği saatler ayarlayabilmiştir. Perec'in La *Ligne generale* dergisinin projelendirilmesiyle entelektüel açıdan ne kadar meşgul olduğunu düşünecek olursak, bunlar biraz da gerekçeli duraklamalardır.

Perec bu kitaba inanmıştır. Bu kitapla önündeki paranın hepsini öne sürdüğünü düşünür. İnatçı, (yalnızca) yirmi dört yaşında olmasına rağmen yaptığı seçimden kuşku duymayan, kendini bir yazar olarak gören, başka her türlü sosyallikten kaçınan Perec için, *Paralt Asker* farklılığının bir

göstergesidir. Bu kitabın yayınlandığını, dolayısıyla onaylandığını gönnek, onun için yaşamsal tasarısının kabul edildiğine, ihtiraslarının meşrulaştığına tanık olmakla aynı şeydir. Çok büyük bir kumardır.

Kasım l 960. Georges ve Paulette Perec birkaç haftadır Sfaks'tadırlar (Tunus'ta geçirilen ve *Şeyler'* de neredeyse tamamen aktarılan bir yıl). Derken Lambrichs'in (Gallimard) kararı okunur: *"Paralı Asker* reddedilmiş! Bu sabah öğrendim. Sana mektubu aynen aktarıyorum," diye yazar bir dostuna: "*Konunun ilginç olduğunu, zekice işlendiğini düşünüyoruz, ama beceriksizlik ve gevezelik yoğunluğu birçok okurun dikkatini dağıtabilir. Kimi söz oyunları da öyle. örneğin: "Un bon Tıtien vaux mieux que deın Ribera.*"[7] That's ali. N'apalım? Ne yapacağımı bilemiyorum. Baştan mı almalı? Başka bir yayınevine mi göndermeli? Bunu bırakıp başka bir şeyle mi uğraşmalı?"

Tasarı ve yapılabilecekler konusunda genel bir saptama. Sitem sözleri. Ama bir göz kırpma olsun yok, yayıncıyla yazar arasında diyaloga benzer bir şey yok. Gallimard'ın inanılmaz küçümseyici yaklaşımı ve Perec'in sağlam söz oyunları arasında da bir yakınlık yok. "Beceriksizlik ve gevezelik, elbette. Bundan ders alabilirim. Ama yine de... Hayalkırıklığına uğradım. Teselli et beni." *Paralı Asker'in,* bir "can simidi" gibi gördüğü bu kitabın reddedilmesi, Georges Perec için hayalkı-nklığından çok yadsımayı ifade etmiştir. Üç yıl süren düzensiz çalışmalar ve sürekli değişse de devam eden tasarılar bir sonuç getirmemiştir. Varını yoğunu yazarlık mesleğine yatırmış

Perec için, yazar kimliğinin ta kendisi masaya yatırılmıştır. *Paralı Asker'in* reddedilmesiyle (Kasım 1960) Şey/er'in 1965 yılında yayınlanması (sonunda yakalanan başarı) arasındaki dört beş yıl, Georges Perec için özellikle zor geçer. Kendisini yazar olarak görse de yıllar geçip gitmektedir, olgunluk çağına gelen bir adamdır artık ve yeteneği vardır ama hiçbir ilerleme olmaz. Hayata dair temel bir başarısızlık belirginleşir.

Aynı zamanda yazı atölyesini açmış olması, resimde sahtecilik teması üzerinden hem kendi buhranlarını hem de sanatsal yaratımın özgün bir sorununu keşfetmenin çok benzersiz bir yolunu bulmuş olması, bir özgürleşme yolculuğunu betimlemeye cesaret etmiş olması ve kendi *Discours* de *la* methode'unda[10] [Yöntem Üstüne Konuşma] kaleme aldığı

üzere, “koca bir çözümleme geleneğiyle bağlarını koparmanın bir yolu‘'nu" bulmuş olması Perec için bu başarısızlığı daha da katlanılmaz kılar. Ama görünen o ki gemisine çok fazla yük bindirmiş ve taşınan yükün niteliği fark edilememiştir.

Paralı Asker birçok açıdan karmakarışık bir yumağa benzer. Anlatının ipleri birbirine karışır, düğümlenir, kaybolup gider. Bu “arapsaçı” ilk okurlarını şaşkına çevirir. Ama her yerden çıkan iplerin bugün bir ucundan tutabiliyoruz: Bizi yapıtın devamına götürtiyorlar.

Her şey, Antonello da Messina’nın 1475'e doğru portresini yaptığı *Paralı Asker*'in “inanılmaz enerjik” yüzüyle başlar. Perec için “temel bir figürti” temsil eder bu portre, öyle ki “dünyaya egemen olma" burada ressamın ustalığıyla ifade edilir. W

[111] *Paralı* Asker'in epigrafında alıntı yaptığı lescaıtes, Perec için açık olmaktan çok içkin bir referanstı (bkz. yanılsamalar ve sahte gösterimlere k;ıi)ı sav^. bilgilerin kaynağında sistemli bir dönüş. "yöntem”in yüceltilmesi . ..)

" *"Paralı Asker* h;zır bir kitap -/d *esi* (bu da demek oluyor ki) kora bir çözümleme geleneğiyle bağh.ınmı kop;n;una. onu aşmama olanak tanıyor." (10/6/1959).

ya da Bir Çocukluk Hatırasının tam bir sayfası bu billurlaşmayı anlatır. Bu figür çevresinde, görünürde birbirinden farklı fantasmalar somutlaşır: Sanatsal bir idealin canlanışı (ağırbaşlı bir gerçekçiliğin kusursuzluğu), çelik iradeli bir modelin imgesi, dehşet verici bir imago’nun (“sadist savaşçı: İki yıl boyunca yatağımın başucunda nöbet tutup, kendisini gördüğüm anda çığlıklar atmama neden olan bu askerin gölgesini yenebildim,” diye yazar 1956’da)[8] neredeyse koruyucu bir dinginlik figürüne, kişisel bir ambleme, hatta bir ikize dönüşmesi (“Paralı Asker'in üst dudağındaki küçücük yara izi”nde Georges Perec, Villard-de-Lands’da çocuklar arasındaki bir kavgada aldığı ve kendisi için “ayırt edici”, dolayısıyla “değerli” bir işarete dönüşen yaranın aynısını görür)'\ Louvre’daki tablonun yazar için öyle bir çekiciliği vardır ki çarpıcı bir yoğunlaşmanın nesnesi olur.

Paralı Asker'in Gaspard Winckler'i aylardır sahte bir Paralı Asker, sahte bir Antonello yapmaya adamıştır kendisini. Gaspard sahtekar kimliğine iyice bağlanmış bir sahte tablo ressamıdır. Zorunlu çıraklık dönemlerinden geçmiş, tekniklerin efendisi olmuştur, taklitlerin prensidir. Ama yine de kendisine tabloları ısmarlayan Anatole Madera'nın isteklerini yerine getiren basit bir işçiden başka şey değildir. Kitabın ilk sayfasında Madera'yı öldürür. Ve kitap temelde bu cinayetin girdisini çıktısını gözler önüne serer, ki cinayetin bir nedeni de Winckler'in Antonello'yla boy ölçüşememesi olacaktır.

Resimde ve görsel temsillerde sahtecilik sorunu, Perec'in yapıtında yer yer varlığını gösterir. *Paralı* Asker'de birçok kez Hollandalı sahte tablocu Van Meegeren'e (1889-1947) atıfta bulunur. Van Meegeren, hazırlayıp müzelere ya da özel koleksiyonlara sattığı XVII. yüzyıldan sahte Hollanda tablolarıyla (Hals, De Hooch, özellikle de Vermeer) meşhurdur. Bu tuvallerden biri Göring'in eline geçer. Savaştan sonra Nazilere ulusal hazineleri satmakla suçlanan Van Meegeren, temize çıkmak için polislerin gözleri önünde sahte bir Vermeer tablosu yaparak düzenbazlığını itiraf etmek zorunda kalır.

1955 yılı Haziran-Temmuz aylarında, Grand Palais'de, sanatta sahtecilik konulu büyük bir sergi açılır. Perec sergiyi görmüş olabilir mi? Metinde Sienna'lı kilio Federico Joni ya da heykeltraş Alceo Dossena gibi ünlü sahtecilerin adları anılır. Perec eski boyama teknikleri konusunda bilgi almıştır (örneğin *gesso duro,* eskilerde kullanılan alçıtaşı bazlı bir vernik). Ziloty'nin[9] yağlıboya resmin bulunuşuyla ilgili kitabından haberdardır. Kısacası, sahtecinin öyküsünü inandıncı kılabilmek için tüm olanaklar kullanılmıştır.[10]

Van Meegeren'inki gibi bir hikayenin en ilginç yanı gerçek bir yaratıcının söz konusu olmasıdır. Vermeer'in dinsel tablo-lannı bile taklit etme cesaretini göstermiştir *(Son Yemek*, vb.). Van Meegeren, Joni ya da Dossena, basit kopyacılar olmanın ötesinde, kendi türlerinde birer yaratıcı olmuşlardır.

"Vermeer'in üç tablosundan yola çıkan Van Meegeren bir dördüncüyü yaratıyordu." *(Paralı Asker)*. Burada,

Perec'in imgeleminde çok önemli bir yer tutan yapboz tekniğine yaklaşıyoruz. "Herhangi bir ressamın üç, dört tablosunu alıp hemen hemen her bölümünden öğeler seçiyordum, iyi oynuyor ve bir yapboz oluşturuyordum. 1960'taki Gaspard Winckler'in dramı tam olarak, tutarsız olanı birleştirmeyi başaramamasıdır: Paralı Asker tablosunun başarısız olduğunu bilir çünkü ortaya çıkardığı şey yamalarla parçalardan ibarettir.

Tablo için ödünç aldığı her şey kötü bir sona varır. Ama Perec'in önemli metinlerinden birçoğunun sistemli olarak. kimi metinlerden açık edilmiş ya da edilmemiş alıntıları kullandıklarını görmek büyüleyicidir. Birçok açıdan, geçirilen bir depresyon ya da yaşama iştahsızlığıyla kurulan bir ilişki gibi okunabilecek *Uyuyan Adam.* saklı olsalar da her türlü yazardan alıntılarla doludur. Böylesine kişisiz bir kişisel yazının paradoksu ender olarak bu kadar ileri götürülmüştür. Ve *Yaşam Kullanma Ktlavuzıı* uçsuz bucaksız bir derlemedir... *Paralı Asker* deki Gaspard Winckler. yazar Perec'in öncüsüdür.

Van Meegeren'in öğrencisi olmak, 1 no'lu Gaspard'ı çıkmaza sürükler. Çünkü tabloları ısmarlayan ve öldürülmesi gereken biri vardır. Ama Madera'dan bir kez kurtulduktan sonra, sahte tablo bir amaç olmaktan çıkıp araca dönüştükten sonra. burada da belirttiği üzere, Perec kopyalama-aşırma eylemini düzenbazca, ısrarla, alayla, muğlak bir şekilde kullanması sayesinde yeni bir özgürlük, yeni bir "söz dağarcığı" yaratır.

"Kendinden önce hiçbir sahtecinin cesaret edemediğini başarmak: Geçmişten bir tablonun özgün bir yaratımını gerçekleştirmek." Louvre'daki kadar kusursuz olacak bir askerin yüzünü resmederek, Gaspard Winckler kendisini Rönesans'ın büyük ustalarıyla aynı düzeye getirecek bir kahramanlık[16] gerçekleştirmek ister. Ve bu yüce görevin yerine getirilmesi için, arı gücün, kurallarla yasaların üstündeki bu savaşçının ifadesini yeniden yaratması, böylelikle sanatsal kusursuzlukla kendinden emin bir kuvvetin imgesini harmanlaması gerekir.

Sanat geleneğinin mirası olan en yetkin yapıtla karşı karşıya gelerek sanatçı kimliğini ortaya koymak ister. Ama bunu yaparken, asıl istediği kendi yüzünün çizgilerini bulmaktır ("Yine kendi yüzünü aradığının farkında mıydı?). Estetik kaygıyla doğrudan varoluşsal kaygı içiçe geçer. "Kendini tanımaya ve bulmaya çalışmak." *Les* l/eıx d'une ruse'de [Bir Hilenin

Mekânları)[17], psikanaliz deneyimini anlattığı o güzel metinde, Perec yönteminin amacını açıklar: “Belki benden gelecek, benim olacak, benim için olacak bir şey söylenebilir.” Gaspard Winckler özgürlüğünü ele geçirdiğinde, mahzen duvarlarının dışına çıkışı, Perec'in psikanaliz zamanında “yeraltından” çıkışını anlatırken kullandığı sözcüklerle anlatılır.

Burada, Paralı Asker'in yüzünü yeniden yaratmayı ve onu güzel bir aynaya dönüştürıneyi umut eden Gaspard, sonunda yalnızca buhranının aynasıyla, yeni bir tür Dorian Gray'le karşı karşıya gelir (“bayağı [...) bir sıçanın gözleri”).

Kendini arama süreci yalnızca bir imge çevresinde belirlenir. Bu imgede kendi ihtiraslarını -gücü ve kesinliği canlandırmak-görebilir, sanatsal hırsı kusursuzca gerçekleştirebilir. Yeni bir Antonello olmak, Sicilyalı ressamın “aydınlık bir yüz"" vermeyi başardığı bu maceraperestin yüzünü sahiplenmekten geçer. Aynı zamanda, bu yüz yalnızca bir yanılsamadır, W yo da

"' Okuıaksı/. kahram;mlığm meydan okuyuşu. Perec hunu yapıtkuında sürekli gözler önüne serecektir *[Kayboluş. Yaşam Ku/Iımma Kılavuzu, Harikalar Odası* vb.). [11] *Peuser/Classer* içinde. Paris. Hachette. 198.'i. Yeniden basıır Seuil. ‘•La lihra-irie ıJu XXI. siecle”. 2(X)3, s. 65.

Bir Çocukluk Hatırası'ndaki çocuğun çizdiği sporcu profilleri kadar talepkiirdır, ama bir yandan da yabancılaştıncı bir ifade sunar belki. “Kendi yüzümü istiyordum ve Paralı Asker’i istiyordum." İçinden çıkılmaz bir çelişki. Ve tabloyu başarıyla tamamlamak Gaspard için “[kendi| duyarlılığını, [kendi] aydınlığını, [kendi] gizemini ve [kendi] yanıtını” keşfetmek olacaktır. Tamamlanmış bir yapboz, ölü bir yapbozdur.

Paralı Asker bir özgürleşmenin anlatısıdır. Aynı zamanda, *Yaşam Kıllaıima Kılavıızu’nda* olduğu gibi, bir intikam öyküsüdür. 1978 tarihli romanda, yapboz parçalarının alçakgönüllü zanaatkarı Gaspard Winckler, kendisine tabloları ısmarlayan Percival Bartlebooth’tan yavaş yavaş ve kesin bir biçimde intikam alır: Kendisine w biçiminde bir harf dayatarak ölümüne yol açar, oysa yalnızca x biçiminde bir parça için yer vardır. Hor-görülen kölenin, çalışmasındaki kusursuzluğun bir ölüm yapıtından (yeniden

oluşturulan imgelerin yok edilişi) başka şeye hizmet etmediğini görünce gururu kırılan zanaatkarın intikamı.

İki öykü arasındaki benzerlikler hemen göze çarpar. *Paralı Asker* deki Gaspard kendisini yalnızca sahte tablolar yapmaya yargılı kılan kişiyi öldürür. Kurtulmak, açmak, maskeyi indirmek -bir ustura darbesiyle yırtmak, duvarı delmek-, bir edimi ortaya koymak demektir. Camus'nün Yt:ıbancı'sındaki "saçma" ve olumsal cinayetin tam tersi: Perec, Gaspard'ın işlediği cinayetin zorunluluğunda ısrar eder, cinayet "demiurgos'un"[1] ilk edimi"ne dönüşür.

Burada Hamlet-Gaspard, Danimarka prensinin tersine, tüm yasakları ve ertelemelerini bir anda kesiverdiği için özgür hisseder kendisini. Madera'nın kişiliğinde birbirine eklenen tüm otorite figürleri uzun uzun sorgulanabilir (Anatole M. / Antonello

" *Demiurgos:* Platon'a göre evrenin yaratıcısı. (Ç.N.) de M. arasındaki yakınlık). Soğuk ve küçümseyen Bartle^ıth ve gücüyle servetinden kuşku duymayan Madera arasınaki benzerlikler de ortaya konabilir.

Gaspard Winckler neyin intikamını alır? Sahteciliğe ve maskelere, en nihayetinde sahte temsillere yargılı olmanın intikamıdır bu. Sahtecinin ıstırabı bir yalancı ya da düzenbaz olmasından kaynaklanmaz, yaşamdan çekilmiş olmaktan, bir "zombi". bir "hayalet" olmaktan kaynaklanır: "Sahteciyseniz eğer, yaşamanın hiçbir anlamı yoktur. Ölülerle yaşamakla, ölü olmakla aynı şeydir."

Bu özgürleşme romanı aynı zamanda içe kapanmanın anti-romanı olarak başlar. *Uyuyan Adanı'ı* muştulayan bir metindir. Daha en başta, Perec, yalnız kahramanın çıkış yolu aradığı koruyucu ve yaşanmaz bir gizli oturumun romanını ister ("Sayısız korumayla çevrelenmiş halde yaşıyordum. Kimseye verilecek hesabım yoktu."). Dampierre'deki yeraltı atölyesinden *(Paralı Asker)* Saint-Honore sokağındaki küçük odaya *(Uyuyan Adam)* ve Simon-Crubellier sokağındaki apartmana kadar (belki Lie-

d'une ruse'deki terapistin muayenehanesine kadar), anlatının tartışma ya da çarpışma mekanı hep bir dört duvar arasıdır. Annenin öldüğü mekan,

zihinsel mahpusluğun uzamı... Akıldan geçirilenlerin ve buhranın mekanı yaklaşan firarın çıkış noktası gibidir. “Ben”in kısmen “Sen” sayesinde kurtulduğu kodes (daha *Paralı Asker'i* yazarken epeyce üstünde durmuştur). Ben ve öteki arasında köprü kuran, çağıran “Sen”, kendisini kımıldamaya zorlarken anımsar, mesafe koyar, uzaklığı yaratır.

“Yalnızca sayısız maske altında varolabilmek, yalnızca ölülerin ganimetleriyle yaşamak.” Perec’in ölülerin nüfuzuyla sahtenin egemenliğini birleştirme biçimi (“Sahteci, büyük bir S’yle. Büyük bir sahteyle. Ölüm gibi ve zaman gibi”), W *ya da Bir Çocukluk Hatı*rası'nın okurları için anlamlıdır. Gaspard

Winckler, yeraltına kapandığı geçmişini, “kökensiz”, “sahteliği içerisinde sahte” yaşamını anarken sözü Georges Perec’e mi bırakır,[11] beklenmedik bir biçimde “Kamp. Getto”[12] der çünkü? Gaspard’ın intikam ve kurtuluş yolculuğunun birçok kökü vardır ve birçok dalı birbirine dolaştım.

Bu yeraltı laboratuvannın romanı Georges Perec’in atölyesine ginnemize de olanak tanır.

Anlatının yaratılış biçimine dahil oluruz. Bu ilk metin bir yarıktan yola çıkılarak yapılandınlmıştır. Kopuş, parçalanma figürü (ya da figürsüzlüğü) Perec için o kadar fazla olasılık içerir ki metinlerinin çoğunda karşımıza çıkar. Uzam *(Especes d’espaces)* ancak koptuğu anda hissedilip düşünülebilir. *Yaşam Kullannıa Kılavuzu'*ndaki devasa “romanlar”, binayı tepeden tırnağa, oda oda katetmeyi ve öyküden öyküye atlamayı sağlayan “atın hamlesi” üzerinden aktarılırlar. W *ya da Bir Çocukluk Hatırası* hem hayranlık verici bir biçimde birbirine eklemlenmiş hem de eklemlenmemiş kınlma dizgeleri çerçevesinde yapılanır.

Paralt Asker de birbirinden farklı bu iki kısım arasındaki kırılma ilkesi etrafında inşa edilir; birinci kısım romansı anlatım, kendine seslenme (“sen”) ve kendi kendine konuşma arasında gidip gelir; ikinci kısım, Gaspard Winckler’in bu özgürleştirici cinayetin her yönünü aydınlattığı bir sorgulama gibi düşünülmüştür. Edim romanını (cinayet) aydınlatmanın romanı mı izler? Çok yalın bir karşıtlık söz konusudur kuşkusuz. Geriye bir enerji kalır, korunmuş bir sımn aura’sı, üsluptaki, zamanlar ve biçimdeki bu kopuşa bağlıdır.

“Düşünmüyorum, sözcüklerimi arıyorum ama,” der *Pen-ser/Classer'nin* yazan Perec.[21] Başlangıçtan itibaren sözcüklerini, anlatısındaki tonlamaları nasıl değiştirdiğini, cümlelerinin ritmini nasıl bulduğunu gönnek çarpıcıdır. Zaten *Paralı Asker, Uyuyan Adanı* ya da *Yaşam Kullanma Kılavuzu*'nda olduğu gibi bulunabilecek cümleler ve imgelerle doludur.

Paralı Asker bir kapatılma ve yeraltı öyküsüne bağlı kalır, ve bir özgürleşme anlatısı olmadan önce, bir başarısızlığın anlatımıdır. Yine de bir vaatle -doruklardaki havayla- son bulur. Georges Perec, romanın bir bilinçlenme öyküsü gibi okunmasını istemiştir. Yalnız bir nevrozun, büyülü davranışların, sahtecilik etrafında dönen kısa devrelerin sonu. Sabır. çalışma, kendi gerçeğini arama, “süreğen bir yeniden kavuşma”, gizli bir cesaret biçimi için övgü:

“Dünyaya egemen olma. Ghirlandaio, Memling, Cranach, Chardin, Poussin. Dünyaya egemen olma. Ezici bir yolun sonunda erişebilirsin buna. tıpkı Temmuz 1939’un şafağında, Jungfrau yakınlarında uzun zaman aranmış bir utka ulaşan dağcı ekibi gibi ve bir anda, yorgunluğun da ötesine geçen gün doğumunun parlak neşesi, dağın öteki yüzünün ışıltılı keşfi, suların bölünme çizgisi ... ”

Bu son, La *ligne generale* dergisinin yüksek anlatı edebiyatı için hedef olarak belirlediği “destansı’' yapıt idealleriyle uyumludur. LLı *ligne generale* tasan aşamasında kalmasa Perec’in yöneteceği, edebiyat üstüne kuramsal ve eleştirel metinlerden bir derleme sunacak derginin adıdır" Bu yazılardan bazıları François Maspero'nun *Partisans* dergisinde, 1960 ve 1963 yıllan arasında yayınlanır. Llı *ligne generale’in* Hegelci-Mark-sist bir arka plandan gelen “hedefleri”, *Paralı Asker*'de rastlanan sözcükler e^rfında biçimlenir: “Aşma”, “aydınlanma”, “kavuşma”, “tutarlılık”, “arayış”, “birlik”. Bir kutup yıldızı olarak belirlenmiş “destansı” nitelik, zaaftan ve çelişkileri çarpışmayla, “bilinçlenme edimi” ve savaş zekasıyla alt etmenin yoludur. Ve bir de (analitik, eleştirel) “gerçekçilik”le, kuramcı Ge-org Lukacs’ın yeniden hayat verdiği şu sözcükle.2[3] Bu açıdan bakıldığında, Perec'in romanı Gaspard Winckler'in kişisel yolunu ve entelektüel güzergahını öne çıkarırken, bu sorunsal -ya da bu ideal- içerisinde yer alır.

Aslında, genç Perec’in kahramansı bir hırsı vardır. Kendi tasarısını, Rönesans’ın resimdeki önemli isimleriyle karşı karşıya getirmeyi amaçlar. Sanatın “bir dönemi onu hem aşarak hem de açıklayarak kusursuzca tanımladığı, açıkladığı çünkü aştığı, aştığı çünkü açıkladığı” *(Paralı Asker)* bir zamanla boy ölçüşür. Kendi yaratımlarının aşılmasında “yeniden ele geçirilen zorunluluğu.” kendilerinin ve dünyanın birliğini bulmuştur bu

" La *ligıе generale* konusunda. bkz. */x’s Chose.s. ıne uvenfttre des annees soi-xante* --özellikle de Önsöz-. Paris. Seuil. “La librairie <lu XXc. sieclc"'. 1992. *<Şeyler. Altmışlı Yılların Bir Hikayesi*, Metis. 2012. 4. Basım). *Paıtisam"&aki* yazılar burada derlenmiştir. Ayrıca Mayıs l 96)‘ta La *Nouvelle Critiijue* dergisinde yayınlanan ve “Süreğen Kavuşma"' başlığını laşıyan *(Paralı Asker"de* iki yerde kullanılır) Rcsıais nin filmi *Himshimu mon amoıır* üstüne bir başka makale de vardır.

'La *Signification presen/e dıı realisnıe critiqıte* çevrilmiş. 196) yılında Galli-mard tarafından yayınlanmıştır.

isimler. İşte o sırada yazının yalnızca kendisinden şüphe ederek, olanaksızlığını ya da sahteciliğini ilan ederek beslendiği bir dönem açılır, Georges Perec edebiyatın en eski ihtiraslann-da bulur kaynağını.

Georges Perec’in yaşarken yayınlanan son romanı *Harikalar* Odası'nın (l979) altbaşlığı “Bir Tablonun Öyküsüzdür. Bu tablonun, “harikalar odası”nın amacı da, bu kez tıpkısı üretilen tabloların birikimiyle, yine bütünlüğü anlatmaktır. Tablo yapımının ilkesi olarak kopya, sahteciliğin gizlice yerleştirilmiş izleriyle belirlenir çünkü ressam Otto Kürz sistemli bir biçimde belli belirsiz değişiklikler yapar tablolarda. Ve görünürdeki bu başyapıt bir sahte tablo olarak çıkar ortaya. Dolayısıyla aynı temalar Perec'in yapıtını baştan sona kuşatır.

Perec iki yerde sözümona tabloyu yorumlayan bir eleştirmene, Lester K. Nowak diye birine sözü bırakır. “Her yapıt bir ötekinin aynasıdır,” der Nowak: “Hepsi olmasa bile tabloların büyük çoğunluğu, kendilerinden önce varolan ve kendilerinde bütünüyle ya da kısmen kopyalanmış ya da çok daha anıştırmalı bir biçimde, kendilerinde şifrelenmiş başka yapıtlara göre gerçek anlamlarını edinirler.” Çıkardığı sonuç, bu harikalar odasının

“sanatın ölümünün bir imgesi, kendi modellerinin sonsuz yinelenişine yargılı bu dünya üstüne kurgusal bir düşünce” olduğudur.

Nowark hemen sonrasında bu ilk yaklaşımı çürütür. Kürz’ün yönteminde ne alay ne de resmin altın çağına duyulan bir özlem vardır, ‘‘bir ekleme, istifleme sürecidir: aynı zamanda Öteki’ne bir aktarım ve Promotheus'taki anlamıyla Hırsızlıktır”. “Ressamın işini tam olarak tanımlayan bütünüyle zihinsel işleyişin mantıklı sonucunu görmek” diye bitirir, “en uygunudur: Il Corregio'nun *Andı ’io son pittore*’si ve Poussin'in *Bakmayı*

Öğreniyorum'u arasında, her türlü yaratımın dar alanını oluşturan nazik sınırlar belirlenir.”[13]

Atılım ve ironi arasında, kibirle alçakgönüllülük arasında, olanaksız bir sahicilik arayışıyla romancı-ressamın yaratıcı imgelemini neşeyle öne çıkarması arasında, aynı düşünceler Perec’in zihnindeki makineleri, izlediği yol boyunca harekete geçirir. *Paralı Asker,* doğruyu söylemeye çalışan yalanın romanı olarak bir başarısızlık romanı olmuştur - ve belki de bir anlatı makinesinin başarısızlığıdır. Kartlardan yapılmış ve son sayfada devrilecek bir şato gibi inşa edilmiş *Harikalar Odası,* doğruyla yalanın kategorilerini çevirerek ve yeniden çevirerek, “öyleymiş gibi yapmanın biricik hazzı ve biricik ürpertisi için tasarlandığını” söyler. İlk romandan sonuncusuna, trajikten oyunsuya geçilir. Daha doğrusu, Perec başlangıçta uyumlu hareket edemeyen bu iki kategoriyi dans ettirerek, onlara oyunun hazzını ve devingenliği verir.

Bu konuyu kapatırken, iki görüş bildirelim.

İlki, 17 Ekim 1959 tarihinde bir araya gelen MM. Ottiere ve Perec’ten geliyor. Romanın sayısız versiyonlarından birine daha gömülüyorlar: “Yeraltı olmayacak artık. Gaspad hapishanede olacak ve masumiyetini kanıtlayarak kendini kurtarmaya çalışacak. Başaracak mı? Nasıl mı? Önümüzdeki yıl M. Ottiere’in romanı *Paralı Asker'i* okuduğunuzda sorunun cevabını öğreneceksiniz, kitap Parisli yayınevi Ganimard’dan çıkacak, yazar hoş bir öykü ve etkili bir kalemle çizilmiş (kısacası ender rastlanan bir mutlulukla çiziktirilmiş) kişileriyle öne çıkarak edebiyat dünyasına çarpıcı bir geri dönüş yapacak.”[25]

Ottiere öngöıülerinde yarım yüzyıl ^kadar yanılmış, “Ganimard”ı, Seuil ve “Librairie du XXI. Siecle” dizisi için bırakmıştır. “Hoş’', bu Hamlet öyküsünü nitelemek için ilk akla gelen sıfat değildir. Ama etkili bir kalem vardır, evet, kalem öyledir... oradadır, (yeniden ele alma ve üsteleme biçimlerinde) “beceriksizlik”le ya da “gevezelik”le (fazlalıklar?) yargılanmış olan yazardır.

İkinci görüş 1961 ilkbaharında, bir dosta yazılmış mektupta yer alır: *"Paralı Asker* yayınlanmayacak ya da Monmartineau’nun önsözüyle, yazan öldükten sonra yayınlanacak. Söyledim bitti. Uff. Çünkü öncelikle kötü bir kitap. Ayrıca şu anda, kendime göre daha ikna edici, daha eksiksiz, daha tutarlı, daha ciddi, daha bütüncül bir biçimde, daha uzağa giderek, daha zorlama-sız yol alıyorum. En azından bütün bunları umut ediyorum.” Georges Perec umut etmekte haklıydı. ‘‘Yeniden ele alma” işi, Gallimard'ın bir kez daha reddettiği bir denemenin ardından, birkaç yıl daha bekleyecektir *(J'avance masque* elyazması kayıptır). Ama gelecek yapıtla¯ öngörülen programı gerçekleştirmişlerdir.

Hatta yazarının ölümünden sonra yayımlanan *Paralı Asker* bile burada önsözcüsü Martineau'yu bulmuştur.

Henri Martineau (1882-1958), bilindiği üzere, Stendhal'in sadık ve titiz yayıncısı -ve Coulonges-sur-l'Autize'in (Deux Sevres) koro üyesiydi.

Claude Burgeiın

Jacques Lederer için

Birçok insan gibi ben de cehennemin dibini gördüm ve birkaç insan gibi, oradan iyi kötü çıkabildim.

Michel Leiris, *L’Af!,e d’homme*

Ve ilk önce, duyularımla algılamış gibi önüme koyup gerçek saydığım şeylerin neler olduğunu ve bu inancımın hangi temellere dayandığını anımsayacağım; sonra da beni onları kuşkuyla anmak zorunda bırakan nedenleri inceleyeceğim, ve son olarak da, şimdi neye inanmam gerektiğini ele alacağım.

Descartes. *Meditations*

Madera ağırdı. Kalçalarından kavradım onu, laboratuvara inen merdivenleri geri geri indim. Ayakları bir basamaktan ötekine sekiyor, inişimin aksak ritmini izleyen bu kısa aralıklı sekmeler daracık tavanda yankılanıyordu. Gölgelerimiz duvarda dans ediyordu. Kan akıyordu hâlâ, yapış yapıştı, lök olmuş havludan sızıyor, ipek gömleğin arka yüzünden süratli sızıntılar halinde akıyor, ceketin kıvrımlarında kayboluyordu, yumurta akı gibiydi kan sızıntıları, çok hafif parlıyor, kumaşın dokusundaki en ufak engelde kesintiye uğruyor, arada yere süzüldüklerinde, damlalar orada yıldız biçimli benekler halinde patlayıveriyordu. Onu merdivenin dibine bıraktım, laboratuvar kapısının hemen yanına; sonra Otto gelmeden önce kan izlerini temizlemek için usturayı alıp yukarı çıktım. Ama Otto neredeyse benimle aynı anda geldi, öteki kapıdan girdi içeri. Ne olduğunu anlamadan baktı bana. Sıvıştım, merdivenlere koşturdum, kendimi laboratuvara kapadım. Kapıyı kilitledim, arkasına dolabı dayadım. Otto birkaç dakika sonra aşağı indi, kapıyı zorlamaya kalkıştı ama başaramadı, Madera’yı sürükleyerek yukarı çıktı. Kapının arkasını iyice sağlamlaştırdım. Az sonra geri döndü. Bana seslendi. Kapıya iki el ateş etti.

Görüyor musun işte, kendi kendine çok kolay olacak diyordun belki. Evde kimse yok, etrafta kimse yok. Otto bu kadar çabuk dönmeseydi nerede olacaktın? Bilemezsin, buradasın.

Bu laboratuvarda, her zamanki gibi ve hiçbir şey değişmedi, ya da çok az şey. Madera öldü. E n’apalım? Yine şu yeral-tındaki atölyedesin, etraf biraz daha dağınık yalnızca, hepsi bu, biraz daha pis. Havalandırmadan süzülen aynı ışık. Paralı asker, şövalesinde çarmıha gerilmiş...

Etrafına bakınmıştı. Aynı çalışma masasıydı gördüğü -aynı cam levha, aynı telefon, krom kaplı çelik kaidesi üstünde aynı gökgünlüğü. Hep o aynı sert soğukluk, yalın üslupların o katı düzeni,renklerin o donuk uyumu -yer döşemesinin koyu yeşili, koltukların pas rengine çalan derisi, duvarlardaki açık toprak.rengi-, şu kişiliksiz ağırlık, büyük metal klasörler... Ama Madera'nın bedeninin gevşek kütlesi bir anda gülünç bir etki, yanlış bir nota, biraz tutarsız, anakronik bir şey çıkarıyordu ortaya... kkemlesinden kaymış, sırtüstü yere serilmişti, gözleri hafif aralıktı, altın bir dişin solgun ışıltısının hâlâ bir parça canlılık verdiği yarı açık ağzı salakça bir şaşkınlık

ifadesiyle donakalmıştı. Kesilmiş boğazdan sık aralıklarla kan fışkırıyor, yerde sel gibi akıyor, yavaş yavaş halıyı kaplıyordu, bir de Madera'nın yüzü etrafında genişleyen şu dağınık, siyahımsı leke vardı, şimdiden şüpheli bir beyazlıktaki o yüzün etrafında, o sıcak, canlı, hayvansı leke yavaş yavaş odayı ele geçiriyordu, duvarları kaplamış gibiydi, sanki o düzen, o kesinlik alt üst olmuş, yıkılmış, yağma-lanmıştı; yayılan leke dışında, o iğrenç, gülünç kütleden, o serpilmiş, on kat büyümüş, enginleşmiş ceset dışında hiçbir şey yoktu sanki...

Niçin? Niçin öyle bir cümle çıkmıştı ağzından? “Bence hiç zor olmayacak.” Madera’nın ses tonundaki değişikliği aynen hatırlamaya çalışıyor, kendisini şaşırtan o tınıyı, o çok hafiften peltek sesi, o biraz duraksayan mırıldanmayı, sözcüklerin neredeyse fark edilmeyen aksamasını, adamın kendisi aksıyordu sanki -ya da az kalsın aksayacaktı-, her an hata yapmaktan korkuyor gibiydi. Bence. Nerelisiniz? İspanyol mu? Güney Amerikalı mı? Hafif bir aksanınız var sanki. Belli belirsiz, olabilir mi? Zorluk. Hayır. Çok kolay: R sesleri boğazından biraz yuvarlanarak çıkıyor. Yoksa biraz boğuk muydu sesi? Yeniden karşısında görüyor onu, elini uzatmış yaklaşıyor: “Gaspard -Gaspard’dı, öyle değil mi?, Tanıştığıma gerçekten çok memnun oldum.” Ya sonra? Bütün bunlar işe yarar bir bilgi vermiyordu? Bu adam ne arıyordu orada? Ne istiyordu ondan? Rufus onun da geleceğini haber vermemişti ...

Hep bir yanılgıyı yaşarız zaten. İşlerin yoluna gireceğine, her şeyin olağan akışına kavuşacağına inanırız. Hiçbir şeyi öngöremeyiz oysa. Yanılgılarla yaşamak kolaydır. Ne istiyorsunuz, siz? Tablo mu istiyorsunuz? Güzel bir Rönesans tablosu mu? Hallederiz. Bir Paralı Asker portresine ne dersiniz...

Pörsümüş, hafiften yakışıklı yüzü. Kravatı. “Rufus sizden çok söz etti.” Eee? İyi iş! Dikkat etmeliydin, şüphelen-meliydin... Hiç tanımadığın bir beyefendi... Ama fırsatın üstüne atladın. Çok basit. Ve şimdi. Şimdi al işte ...

Sonunda buraya vardık. Hızla hesap yapıyor: Laboratu-varın kurulması için harcanan onca para, malzemeler, röp-rodüksiyonlar -fotoğraflar, makro-fotoğraflar, röntgen fotoğrafları, morötesi ışıklar, lazer ışınları-, projektörler, Avrupa müzelerine turlar, kendi masrafları ... O acayip amaç uğruna

harcanmış olağanüstü bir para... Bu aptalca hapis hayatının komik bir yanı var mıydı? Masasının başındaydı, hiçbir şey olmamış gibi ... Bir gün önce... Ama yukarıdaki kan gö-lüde Madera'nın cesedi yüzüyor... Ve sadık bekçi Otto'nun ağır adımlan. Sonunda buraya vardık! Şimdi nerede olurdu acaba, eğer...? Balear Adaları'nın güneşini düşünüyor -bir buçuk yıl önce, ufacık bir girişimde bulunsa yeterdi belki-, Genevieve yanında olurdu ... kumsal, günbatımı... güzel bir kartpostal... Her şey burada bitecek mi?

Şimdi en ufak hareketini bile anımsıyordu: Sigara yakmıştı, ayaktaydı, bir eli masada, sanki biraz kaykılmıştı. Paralı Asker'e bakıyordu. Sonra sigarasını ayağıyla çabucak ezdi. Sol eli masayadaydı, masada duruyordu, birparça kumaşı tutup buruşturuyordu, fırçalan için bez niyetine kullandığı eski bir mendili. Her şey bitmişti. Masaya giderek daha da yaslanıyor, gözlerini Paralı Asker'den ayırmıyordu. Günler ve günler boyunc::, böyle boşuna çabalamak ha? Sanki bezginliğinin ardında bir öfke yükseliyordu, yavaş yavaş. Eli kumaşı buruşturuyor, tırnakları tahtayı gıcırdatıyordu. Doğruluyordu, tezgâha yaklaşıyor, dağılmış aletleri kurcalıyordu ...

Sertleşmiş deriden siyah bir kın. Abanoz bir sap. Parıldayan bir ağız. Bu keskin silahı ışığa doğru kaldırıyordu, keskinliğinden kuşku duymamak için. Aklından ne geçiyordu? Şu öfkeden ve bıkkınlıktan başka hiçbir şey yoktu sanki ... Koltuğa bırakıyordu kendisini, kafası elleri arasında, ustura gözlerinin önünden en fazla birkaç santim uzakta, Paralı Asker'in ceketinin tehlikeli bir biçimde pürüzsüz yüzeyinden belirgin ve keskin bir biçimde ayrışıyordu. Tek bir darbe ve gık ... Tek bir darbe yetecek... Kol havada, usturanın parıltısı... tek bir hareket... ağır adımlarla ilerleyecek, yer döşemesi ayak seslerini bastıracak, Madera'nın arkasına geçiverecek ...

Çeyrek saat geçmişti, belki. Bu hareketleri yapan kişiyi neden yabancı biri gibi algılıyordu? Unutmuştu sanki hepsini? Neredeydi? Yukarı çıkmıştı. Tekrar aşağı inmişti. Madera ölmüştü. Otto nöbetteydi. Ya şimdi? Otto, Rufus'e telefon edecekti, Rufus gelecekti. Ya sonra? Otto, Rufus'ü bulamazsa ne olacaktı? Her şey burada kilitleniyordu işte. Bu aptalca bahiste. Rufus gelecek olursa eğer, ölü bir adamdı; Otto, Rufus'ü bulamazsa eğer, yaşayacaktı. Daha ne kadar zaman yaşayacaktı ki? Otto silahlıydı. Havalandırma deliği çok yukarıda ve çok küçüktü. Otto uyuyor olabilir miydi? Nöbet tutan bir adamın uykuya ihtiyacı olur mu ki ...

Ölecekti. Bu fikir bir vaat gibi rahatlatıyordu onu. Yaşıyordu, ölü olacaktı. Peki ya sonra? Leonardo öldü, Antonello öldü, ben de pek iyi hissetmiyorum. Aptal bir bölüm. Olayların kurbanı. Bir şanssızlığın, bir beceriksizliğin, bir hatanın kurbanı. Gıyaben tutuklu. Bir kişi hariç -hangisi?- oybirliğiyle bir zindanda sıçan gibi ölmeye mahkûm edildi, bir düzine duygusuz bakış onu izliyor -Louvre'un laboratuvar-larından fahiş paralara alınmış lazer ışıkları ve X ışınları-, öldürdüğü için ölmeye mahkûm, şu eski göze göz dişe diş yasası, şu eski efsanevi ahlak -Akhilleus'un yasası-, ölüm ruhun yaşamının başlangıcıdır - böylesi denk geldiği için, önemsiz birkaç olay tutarsızca bir araya geldiği için ölmeye mahkûm ... Dünyanın her yerine sualtından teller ve kablolar uzanıyor. .. Alo, Paris, burası Dreux, ayrılmayın, Dampierre'e bağlıyorum. Alo Dampiene. Paris hatta. Konuşabilirsiniz! Kendi halinde santral memurlarını kafalarına bir şeyler geçirmiş şaşmaz cellatlar gibi düşünmek kimin aklına gelir. .. Alo, Bay Koenig, ben Otto, Madera öldü...

Gecenin karanlığında, Porsche yerinden fırlayacak, farları ateş püsküren ejderhalar misali. Kaza olmayacak. Gecenin köıünde Otto kapıyı açacak. Gecenin köründe gelip onu bulacaklar. ..

1

Ledcrer'e mektup. 4.12.1960 *("Sevgili, çok segi/i \e güzel dostum.. .'“*. Paris. Flammarion. 1997. s. 570). Bundan böyle J .L. diye anacağız.

2

: W ou le Souvenir d'enfance. Demıel, 1975. s. 142. (W *ya Bir Çocukluk Hatırası*, Metis, 2012. 2. Basım).

3

' David Bellos, Gemj;e.s Perece, wıe ı7e *dam* /es mors. Paris, Scuil. 1994.

4

' İMEC'te (Institut menıoires de l'edition contcni|X>nıine) korunmaktadır. 'JL. 7/6/1958. s. 277.

5

"JL, 7/8/1958, s. 337.

6

i JL. 25/6/19.58. s. 282 ‘JL. 11/7/1958. s. 300

7

Georges Perec'in, Fransızcada “Eldeki bir kuş. daldaki iki kuştan iyidir” gibi bir anlama gelen Un f/ens *mut* mimi que *deux* lu /'auras deyiminden yola çıkıp bir ses oyununa dayanarak türettiği deyiş: [İ]yi bir Tiziano iki Ribera’dan iyidir.

8

'-’ D. Bcllos'un andığı mektup. f/.g.v. . s. 170.

" Bkz. le *soıtvenİr i/ cıı/ance.* </.g.y. s. 142. (Wra da Bir Ç’ocıklıık Halımm).

9

Perec. *Paralı Asker de.* Lıı *Decomerte de Jeaıı Van Eyck et l'evolurion de la peiıılurr d* /'lıui/e *du Moyeıı Aged nos* jours (Floury. 1941) adlı kitabın yazan Alexaıdre Ziloty'yi anar. Vasari''nin (İtalyanca) iki sözünü de ondan alıntıla-mışlır. Vasari’nin aktardığı ve Perec'in tekrar aktardığı bir hikayeye göre, An-lonello da Messina (aktaran Ziloty. s. 76-84). Antonello da Messina. yağlıboya resim tekniğini Van Eyck'ın yanında öğrenmiştir.

10

" Bu nedenle Gaspard Winckler karakterinin kişisel ve ailevi öyküsü büyük bir serbestlikle, gerçek dışı bir yaklaşımla kaleme alınmıştır.

11

' ' Georges Perec. *Paralı* Asker'de anlatılan öyküyü kendi evrenine dahil eden göstergeleri çoğaltır: Örneğin 1957 yılında gittiği Yugoslavya ’ya bağlanan her şey (kitabın ikinci bölümündeki diyalog da burada geçiyor gibidir) ya da Dam-pierre, Châteauneuf ve l'Eurc-et-Loir civarı akrabalarının evinin bulunduğu bölgeye çok yakındırlar.

12

[31] Metin, Gaspard Winckler' in savaş sırasında İsviçre'ye gelmiş bir sığınmacı olduğunu anıştınr ama daha fazla açıklama getirilmez.

:' *A.g.y*, s. 170.

13

" *Un cahineı d'amateur.* Paris, Balland, 1979. yeniden bası m Seuil, “La libra-irie <lu XXI. siecle”, 1994. s. 23, s. 26. s. 57. *(Harikalar* Odası. Sel Yayıncılık. 2011. 2. Basım).

.D

Ya sonra? En fazla ne olabilir ki? Gelip seni yakalayacaklar. Sonrası? Koltuğa at kendini, portredeki adamın gözlerinin içine bak, ölüm gelene kadar, kesici silahın büyük şakası, dile sığmaz Paralı Asker. Sorumlu mu, değil mi? Suçlu mu, değil mi? Benim bir suçum yok, diye uluyacaksın, seni sürükleye sürükleye giyotinin başına götürdüklerinde. Göreceğiz, diye cevap verecek cellat. Ve kızak inecek. Gık. Adaletin ilk gerçeği. Apaçık ortada değil mi? Düzenli değil mi? Neden başka bir çıkış yolu olsun ki?

Salonun ortasında biraz salak bir halde ayakta dikilmişken, kadının içeri girdiğini, herhalde kendisini fark ettiği için eşikte bir süre duraksadıktan sonra, kararlı adımlarla Rufus'e yöneldiğini görmüştü, arkasından da neler olup bittiğine anlam veremiyormuş görünen Juliette'i sürüklüyordu -Neee? Bunlar olurken kımıldamamıştı. Nispeten karanlıkta dunı-yor olmasını fırsat bilmişti, şöminedeki kıvıcımlardan da barın ışıklarından da uzaktı, kımıldamadı, en ufak bir hareket yapmamak için. Tepkisiz. Yapılmaması gereken tek şey. Yapılacak son şey. Kımıldamak. Özsaygı refleksi. Özsaygının ne işi var bunun içinde? Bir dakika öncesinde hâlâ bir yanlış anlama gibi görülebilecek olanı başa çıkılmaz hale getirmenin en iyi yolu. Bir anda niye mumyaya dönmüştü? Dünyanın en büyük ikiyüzlülüğünü sergilerken, adam onu en az bir saattir beklerken, Juliette'le Rufus'ün yanında kadının gelmeyeceğine inandırmaya çalışırken kendisini, şaşırmış gibi yaparak bir anda kalakalmak, terbiyeli bir köpek gibi! Zemine vidalanmış. çivilenmiş halde, niye? O tuhaf duruş, salonun orta yerinde, elinde kadeh, ciddi ve ölçülü, o vakarlı duruş, sarhoşluğun kaskatılığına ve umursamazlığına sığını-yormuş izlenimi vererek, ama bunu da pek beceremeyecek, daha çok kalbinin atışlarını dinleyerek, hiçbir yere bakmaya cesaret edemeden, içkisini bitirmeye cesaret edemeden. Konuşabilir. bağırabilir, uluyabilirdi. Kadına yaklaşabilirdi. Herhangi bir şey yapabilirdi. Ama hayır, tek bir hareket yok.

Kaşlar bile çatılamıyor, gözler bile kırpıştırılamıyor, soluklanamıyor bile...

Kol havada, usturnın parıltısı. Yere yığılıverdi, kanlar içinde. Şişman ve yağlı, teni kanlı canlı. Sonra basamaklarda yığılmış, kan lekeleriyle dolu

gömleğiyle, boynunu saran kan kırmızı havluyla, havası boşalan şişme bir korkuluk gibi ...

Dünyadan haberin yok. Senden güçlüsü yok sanıyordun. O an geldi çattı sanıyordun. Coşkular senindi, dünya senindi. Beceriksiz herifin tekisin, bir yuvarlak çizmeyi bile zar zor becerirsin, ödleğin tekisin. Bu başına gelenler tam sana layık, pislik yapmayı, durumu idare etmeyi öğrenirsin. Bütün bu hadise ne şimdi? Kıçımın Bay Antonello'su. doğru dürüst bir *gesso dura* bile çıkmaz senin elinden. /« *the wor/d* senden iyi düzenbaz yok sanmıştın ha? Gerçek bir dönem zımbırtısı, hoş bir Rönesans portresi yapmak eğlenceli olacaktı. Hadi oğlum, zürafa resmi yapmaktan iyidir, neden olmasın diye düşünüyor insan. Ya, tabii. Ama küçük Paralı Asker, onu böyle yakalayamazsın işte. Deneyimi var. Sağduyusu var. Türlü türlü girdisi çıktısı var. Ya sen, kilise korosundaki bir çocuk kadar safsın, densizin tekisin, deneyimin sıfır. Beterin beterisin.

Bir karışıklık var. Ne karışıklığı? Anlayamadığı bir şey. Bir zincirlenme, bir bağ. Zincirde bir halka. Altenberg, Cenevre, Split, Sarayevo, Belgrad. Sonra Paris. Son Rufus. Sonra da Madera mı? Ya arada? Kokteyl akşamı ya da bir gün öncesi, ya da ertesi gün. Önce hiçbir şey yok. Kayda değer bir şey yok. Günlerin tekdüzeliği. Sonra olaylar, bir hikaye. yazgı, yazgı müsvettesi. Ve bütün bu apaçıklığı bitirmek üzere şu kanlı kütle. Madera'nın cesedi. iskemlenin ayakları arasından süzülen kan ...

Kaçmak gerek elbette, ama neden? Ne bekliyor seni? Biraz alçı, biraz tuğla, biraz taş, biraz katılaşmış toprak. Kaç metre? İnsan genişliğinde bir çukur, havalandırma deliği yüksekliğinde. Kaç saat kaldı? Yine aynı göiiintü, bir tokat kadar sert ve hoyrat, geçiyor aklından: Rufus atölyeye giriyor, aynı yerde buluyor seni, yatağına yığılmışsın, etrafın izmarit dolu, bir duman bulutu altında yarı yarıya göiiinmez olmuşsun... Otto telefon etti. Rufus çıkmış olabilir miydi? (Dğleden sonra saat dörtte ne arayacaktı otelde? Otto onu akşam tekrar arayacaktı... Bir şansın olabilir. Önünde birkaç saat var... uygun aletleri bulmaya yeter. ..

Nerede olursa olsun, bu akşam bir yerde telefon cızırda-yacak, bir ses duyulacak, uzakta bir ses, ayak sesleri işitilecek, bir el kapını çalacak, nerede olursa, ne zaman olursa, metroda, bir kumsalda, sokakta, bir garda.

Bir gün, bir ay, bir yıl geçmiş olacak, yüzlerce ya da binlerce kilometre katedil-miş olacak, birisi bir anda sesleniverecek sana, gelip karşına dikilecek, bakışlarınız buluşacak, bir saniyeliğine, sonra yok olacak. Tren gecede ilerliyor. Kompartıman boş. Belli belirsiz göiiintüler. Yatağına uzanmış olacaksın, elinden hiçbir şey gelmeyecek. Hk kim bulacak seni: Rufus mü, polis mi? Biri ötekinden önce mi gelecek? Hoş bir melodram sahnesi, havada bir parmak, intikam peşinde -bu o, yakalayın, göreyim sizi, elinizden kaçırayım demeyin-, sonra gazetelerin devasa manşetleri. Gündemdeki dava. Üçüncü sayfa haberi. Sekiz sütun. Kafası kesilmiş bir ceset sokakta bulundu. Kellemi millete göstereceksin. Saniyeler ilerliyor. Ray süyekleri vagonu sarsıyor. Yirmi metrede bir mi? On iki metrede bir mi? Kaçıyorsun. Saatte yüz yirmiyle kaçıyorsun. Saatte yüz yirmi yapan bir trendesin. Pencere kenarına, trenin gittiği yöne dönük oturmuşsun. Soğuk camın ardında arada solgun ışıklar parıldıyor. Nereye gidiyorsun? Cenova ’ya, Roma'ya, Münih'e. Nereye olursa. Neden kaçıyorsun? Bütün dünya biliyor kaçtığını, hep aynı yerdesin, ufukta ay seninle aynı hızda koşuyor. Dünyanın dışında bir yer olsun da neresi olursa olsun. Başaramayacaksın.

Üşümüştü. Yere bıraktığı sigara kendi kendine tükeniyordu. fucecik, dikey bir duman neredeyse gözlerinin önüne dek yükseliyor, düzensiz sıralara ayrışıyor, birkaç saniye kıvrımlar çiziyor, sonra görünmez bir esintiyle, hiçbir yerden gelmeyen, belki havalandırma deliğinden gelebilecek bir esintiyle dağılıyordu.

Gerçek. Gerçek var yalnızca. Madera'yı öldürdüm. Anatole'ü öldürdüm. Anatole Madera'yı öldürdüm. Ben Anatole Madera'yı öldürdüm. Ben adamı katlettim. Anatole Madera'yı katlettim. Herkes katletti Anatole Madera'yı. Madera bir insan. İnsan dediğin ölümlüdür. Madera ölümlü. Madera öldü. Madera ölmeliydi. Madera ölecekti. Zamanın akışını azıcık hızlandırdım o kadar. Ölmeye mahkûmdu. Hastaydı. Doktoru yalnızca birkaç yıl vermişti. Buna hayat denirse tabii. Nasıl ıstırap çektiği bir görülmeliydi. O öğle sonrasında pek iyi hissetmiyordu kendisini. Canı çok sıkkındı. Belki ben bir şey yapmasam da ölecekti. Tek başına kendi işini bitirecekti. İntihar etmiş olacaktı...

‘‘Bence hiç zor olmayacak.” Ne biliyorlardı ki daha işin başında ve neden böyle bir şey söyleniyordu şimdiden? Şu salondaki hava, ışıkların olası

etkisi, bar, şöminedeki ateş. İkisinin de kadehler vardı ellerinde. Ve bütün dünya, onun dünyası, bir anda çevresinde varolmaya başlıyordu. Geçmişin yakınlığı, uzun bir yalnızlığın ardından, en iyi bildiği evrene, salonun boyutlarına inmiş evrene şu ani dalış: Hepsi oradaydı, eğri büğrij ışıklarla, şömine ateşindeki alevin kesintili yansımalarıyla, barın dağınık, fazlasıyla yapay bir biçimde yuva hissi veren ışığıyla aydınlanıyorlardı. Jerome. Rufus ve Juli-ette. Mila. Anna ve Nicolas. Ve Genevieve. Ve Madera, son derece sevimsiz. güldüğünde dişleri parıldıyor. İyi dansçıların şu siyah-beyaz ayakkabılarından giymiş. Belki o sırada gardını almalıydı, oturup sakince, yoluyla yordamıyla düşünmeliydi, bütün bunların ne demeye geldiğini, artık çığrından çıkmış olan her şeyi anlamaya çalışmalıydı. Son on iki yılın hikâyesi, şu gülümseyen sekiz çehrede hiç dokunulmamış, bozulmamış, olağanüstü bir halde asılı duruyordu. Rastlantı mı, komplo mu? Her şeyi daha uzakta, bu gülümsemelerin ötesinde, bu on iki yılın ötesinde mi aramak gerekirdi? Bir kırılma noktası, mantıklı bir bağlantı aramak. Bir ilişki: Şu olmuştu, bu oldu. Yeniden tutarlı bir evren, ilk kez tutarlı olabilmiş bir evren, rahatlatıcı bir evren, öyle rahatlatıcı ki, şu akışkanlıktan, şu belirsizlikten çok daha rahatlatıcı. Ne zaman olmuştu? Ne zaman olabilirdi? Sarayevo’da bir akşam. o berbat sıcakta, kabul edildikçe absürdleşen o yalnızlıkta. Paralı Asker'in yanında bir öğle sonrasında? Bir işaret olabilirdi, harekete geçen bir makinenin k^maşık şemasını kafasında canlandırıyordu şimdiden: zembereğinden kurtulan bir mekanizma, yön değiştiren bir gösterge, kopmuş bir tel, açık vanalar...Bu kadarı yeterli mi? Bu kadarı yeterli miydi? Kol havada, keskin silahın parıltısı. Boynu kesik Madera'nın yere devrilmesi için yeterli miydi?

Şimdi şu yatakta uzanmışım, bir saattir kımıldamadım. Hiçbir şey beklemiyorum. Yine de yaşamak istiyorum. Herkes yaşamak ister. Yine de kalkmaya, işe koyulmaya, bir çukur kazıp kaçmaya vaktim vardır belki. Daha kolay bir şey olamaz. Daha zoru olamaz. Zor olan ne var ki ... Şimdi, Otto kapının arkasında, volta atıyor. Belki de Rufus'ü telefonda yakalamıştır; belki konuşmuştur onunla...

Korkaklık mı edeceksin? Öleceksin. Hem de ne ölüm. İşkenceler içerisinde gebereceksin. Korkudan. Çürüyeceksin. Acınacak bir hale sokacaklar seni, yerlerden süpürecekler, elektrik süpürgesiyle çekip çöp kutusuna atacaklar. Hoşuna gidiyor bu. Eğlendiriyor seni. Aynanın karşısına geçip

maymunluklar yapmayı isterdin. Bekleyip geçmesini isterdin, hiç kımıldamadan, hiçbir şey yapmadan; bunun yalnızca bir kabus olmasını, bir gün, bir ay, bir yıl öncesine kavuşmayı isterdin. Bekliyorsun. Öteki kapının arkasında volta atıyor. Aptal ve disiplinli, iyidir böylesi. İyi bir karakter. Terbiyeli köpek. Onu satın almayı deneyebilirdin. Kapıya yaklaşıyorsun, sesini yükseltiyorsun. Bay Otto Schnabel, hiçbir şey yapmadan on bin dolar kazanmaya ne dersin? Sevgili dostum Otto, benden sana on bin dolar. On bin dolar artı üç yüz? On bin çarpı on bin dolar. Bir milyon dolar? Koca bir çiklet kutusu. Bir uzaylı kostümü. Dışın dışın diye ateş eden bir taramalı tüfek. Peluş bir fil. Hadi Otto, bir dene. Güzel bir hareket yap. Bir araba ister misin Otto? Kendi başına gidebilen güzel bir araba. Bir uçağa ne dersin. Pır pır ister misin? Pervanesiz bir uçak ister misin? Tepkili bir uçağa ne dersin?

Sen var ya sen, dünyanın en büyük sahtekânsın. Sen, renk paletinin büyük oyuncusu. Bunu eğlenceli mi buluyorsun şimdi? Beklemek çok mu komik? Bıktın artık, usandın. Dayanamıyorsun artık. Ya yann? Ya ondan sonraki gün? Ya ondan da sonraki gün? Mikro-fotoğraflarla kuramazsın dünyayı.

Lazer ışınlarıyla fethedilmez dünya. Restore edilmiş bir panoda kanıtlanmaz dünya. Oynadın ve kaybettin. Ya sonra?

Fukara vicdan. Okulda ilk ödül: Winckler, Gaspard, göz doldurucu kuğunun ölümü yorumu için. Cübben ve uzun gömleğinle, alnında defne yaprakları, homurdanarak sahneye giden dört basamağı çıkacaksın...

Duvardaki ölü bir noktaya sabitleniyor bakışları. Yarın, çizimler yapılabilir belki. Yarın, şafak ya da ölüm. Ya da yaşam. Ya da her ikisi, ya da ne biri ne öteki, ikisinin arası, bir *status quo*[2<]\ Gelin arafta ziyaret edin beni o zaman, no man's land'in öte tarafında...

Aramak. Aramak tabii. Işığı ar<lak, günü, öbür tarafı. Öte yanı... Yinelenen hareketlerin kaçınılmaz sonu, renklerin ustalıkla ayarlanmış ölçüsü, ölçüsüz hırsın ötesine bir kez daha kurulmuş aynı tuzak? Başyapıta ulaşmak. Tintoretto'nun ya da Tiziano'nun hırsı, dirilmiş, küllerinden doğmuş. Sınırsız bir ihtiras? Devasa bir hata. *Antoııellus Messinaeus me pin-.Kit?*[1] Ne bakış, ne kararlılık ne de güven. Küçük boyutlu bir Paralı Asker. Titrek

bir kralcık, solgun ve tüysüz, ciğeri beş para etmez bir herif, kaba ve soysuz. Kapıları şaşıran bir Paralı Asker; üçüncü sınıf, zavallı bir komedyen, rolünü ezberlemeye bile vakti yok. Ya o? Bütün bu olanlarda onun rolü, O, büyüktür, bir tanedir, sahtekarlar prensidir, enfes kokulu ve keskin gözlü, zehir sesli, elleri büyülü insan evladıdır. O, en an kaynakları kullandığını, ultramodern şövalesinden Ualyan sanatının cevherini, Rönesans'ın tartışılmaz doruğunu

''' *Status qııo:* Halihazırdaki. şimdiki durum. (Ç.N.)

” *Me* p/ııv/7: Lıt. 12. yüzyıldan itibaren. ressamlann tablolarını imzalamak için kullandıkları kalıp. burada “Tablo Antonello da Mcssina‘nın elinden çıkmıştır". (Ç.N.)

çıkardığını düşünür! Kendileri dünyaya egemen olacak öyle mi? Maaster Gaspartd Winckler! Neden kahkahayı basmıyoruz? El Sefior Gaspard Wanckleropoulos, El Greco diye anılır. Dünyayı sağ elinde tutuyor. Seyyar resim müzesi!

Görüyorsun işte, bir adamı öldürdün sen. Bunun basit bir şey olduğunu sanıyorsun demek. Değil işte. Cinayet işlemenin bir anlamı olduğunu sanıyorsun öyle mi? Yok işte. Bir Paralı Asker portresi yapmanın kolay olduğunu sanıyorsun. Değil işte. Hiçbir şey kolay değil. Hiçbir şey öyle gelivermiyor insanın kucağına. Her şey yalan. Olsa olsa yanılabilirsin. Senin için başka bir son yok. Kendi kurduğun tuzaklar bitirdi seni, kendi aptallığın, kendi yalanlannla kendi sonunu getirdin ...

Zamanlarda ve mekânda. geleceğim kaydedildi. Katedile-cek birkaç metre var yalnızca. Geçirilecek birkaç saat. Her şey bununla özetleniyor. Her şey buraya varıyor, her şey burada duruyor. Sınır burada, eşik burası. Onu aşmak gerek, sonrasında her şey yeniden olanaklı hale gelecek. Bu odanın duvarını aştığım andan itibaren, belki her şey anlam kazanmaya başlayacak: Geçmişim, bugünüm, geleceğim. Ama önce, şu binlerce ve binlerce anlamsız hareketi bir bir gerçekleştirmem gerek. Kalkmak ve kol gücüne dayanmak. Yer sarsılana dek. Duvar paramparça olana ve gece ışıltısına kavuşana, yıldızlar ortaya çıkana dek. Kolay. Dünyanın en kolay işi. Kolunu kaldırmak, kalkmış kol, sanki -

Tek bir çabayla, aynı çabayla olanca gücünü toplayıp yaşamaya devam etmek, o ilk hareketi yapmak, yatakta uzanmış, kendi mezarında kendi ölümünü taklit eden, bir başkasıymış gibi izlediğin şu adamdan başka bir şey olmak. Niçin bu kadar kolay? Niçin bu kadar zor? Kımıldayamıyorsun. Vicdan neye yarar? Bir insan öldürdün. Ciddi bir şey bu. Hem de çok.

İşle güçle ilgisi yok. Madera hiçbir şey yapmamıştı sana. Niçin öldürdün Madera'yı? Sebebin yok. Canlı ve şişkoydu, bir fok gibi soluk alıyordu, çirkindi, ağırdı, laboratuvarda yürüyordu, tekinsiz bir biçimde, hemen arkanda, tek söz etmeden, sana bakmadan; şövalenin etrafında dönüyordu, elleri arkasında, ağzı hatif açık, astımlı, nefesi ıslıklı; çıkıyordu, kapıyı çarpıyordu, basamaklarda ayak sesleri, kubbenin altında yankılanıyordu hâlâ ve uzunca bir süre hâlâ, derken, hâta kulakla-nnda; yeniden resmin başına döndüğünde, ellerin biraz titreyerek, nedendir bilinmez, kendinden çıkmış oluyordun, o biricik mevcudiyet seni deliye döndürüyordu ki, birkaç saniye dolanıp giden o yağ kütlesi geri geliyordu, kuşkucu ve düşmanca tavnyla, berbat bir okul çocuğunu faka bastırmış, suçüstü yakalamış gibi çaresiz bırakıyordu seni, senin koltuğuna gömülüyordu, koltuğunda küçücük kalıyordun, fırça pannaklannın ucunda sallanıyordu; şu tamamlanmamış, Madera gibi kötücül ve saldırgan, tüm bu serüvenin en açık simgesi gibi durın portredeki yüze dalıp gidiyordun. Bunun için mi ölmüştü Madera? Bunun için mi öldürmüştün onu?

Hapsedilmiştin elbette. Tıpkı geçmişte Belgrad'daki atölyede olduğu gibi. Geri dönmek için ne bekliyordu ki? Nereye varmak istiyordu? Genevieve'in mektubunu okuyordu. “Bazen seni tamamen anladığımı düşünüyorum, tamamen, baştan sona. Ama itiraf etmeliyim ki çok yazık oluyor, yanılmayı ümit ettiğimi de itiraf etmeliyim: Yanılıyorsam eğer, hemen geri dönmen gerekir. olabildiğince çabuk hem de; duraksıyorsan eğer, bunun sebebi haklılığımdan başka şey olamaz ve şu anda, kabul etmeliyiz ki, bizi birleştirebilecek hiçbir şeyin anlamı yok artık.” Ve bu cümle gözlerini yakıyordu, bir yandan da Genevieve'e dördüncü, beşinci, sekizinci defa umutsuzlukla Paris'e dönmesinin henüz olanaksız olduğunu açıklamaya çalışıyordu. Yazdıklarının üstünü çiziyor, kâğıdı buruşturup atıyordu, baştan başlıyordu ... “Üç gün daha beklemen gerek, çünkü Komisyonun eksperlerinden biri Sara-yevo Milli Kütüphanesi 'nde neredeyse hiç bilinmeyen elyazması bir monografibuldu, Split'in aşağı kısmındaki Roma

kalıntılarıyla, Diokletianus sarayı duvarlarının yerindeki kalıntılarla ilgili, bu monografideki bilgiler bölgede 1908 yılında kazılar gerçekleştirildiğini kanıtlayabilir, şu an herhangi bir ize rastlanmasa da elbette, mesele de bu ya zaten...” Ama ne mesele. Bakışı tablolar arasında ıstırapla dolanıyordu. Sevgili Genevieve. Henüz dönemiyorum çünkü. Bir iki gün daha beklemen gerekiyor. Biraz daha beklemen gerekiyor çünkü. İşte tam o anda, karalanmış mektupların, bir araya getiremediği çünkü bir araya geldiğinde bile hiçbir şey anlatmayacak o içi boş, küçücük cümlelerin balık bitleri gibi kaynaşarak zehirleriyle yüzüne çarptığı o anda: bomboş atölyeden bir kez daha, amansız ve ironik, geçici bir hapishane imgesinin doğduğu o anda; buruşturduğu o kağıtların yerde biriktikçe biriktiği, fazlasıyla aleni bir kandırmacanın -şu akıl almaz belgenin keşfi gülünç bir hikaye çünkü- ıstıraplı bilinciyle sarmalandığı o anda; işte o anda, bakışlarının ardına kadar açık pencereden dört yüz metre ötedeki Bedesten’e, Borba’nın gecenin karanlığında parlayan sıcak ve dostane kızıl yıldızıyla işaretlenmiş Bedesten’e yöneldiğini, şehirde o saatte açık olan tek yerde, matbaanın barında bekleyen iyi bir yemeğin tesellisini aradığını anımsıyordu. Olabilir miydi bu? Bu hatıra şimdi mi olanca anlamını kazanıyordu, yoksa yaşandığı anda var mıydı bir anlamı? On iki saat boyunca bu mektubu dikkate almasını engelleyecek bir sarhoşluğun gerçeğine sığınmayı bile isteye kabul etmiş miydi? Ahizeyi kaldırmıştı, kudurmuş gibi slivovitz[2]* aranırken, kendisine eşlik etmek, kılavuzluk etmek için sabahın dördünde uyan-dırılabilecek birini bulmak için telefon defterini karıştırmış, bu işe uygun bir dost, belki otelinde olabilecek halyan bir gazeteci bulmuştu, oteli aramıştı. ..

Eller anımsıyordu, bellekten daha da fazlasını belki, bir bir, sanki tuşlara dokunmuyormuş gibi, hiç bozulmadan ve gizlice, sığınağının koskoca binasını parçalarına ayırmaya, temelinden çökertmeye, yıkmaya başlamış o hareketleri anımsıyorlardı. 2-3-0-1-9- Moskova'da bir ses, ne dediği anlaşılmıyordu. Mo-lim. Bay Bartolomeo Spolverini lütfen. Please could you cali up mister Spolverini. Bitte ich will sprechen zu Herr Spolverini. Bekleyin lütfen. Tıkırtılm. Çok uzakta çınlayan telefonun sesi, ayak sesleri işitiliyor, sert bir ses emirler veriyor. Lütfen bekleyin. Uzaktan gelen, zehir gibi bir ses, masum tehlikelerle yüklü. Bekleyiş. Saniyeden saniyeye. Dünyayı düğüm düğüm bağlayan kilometrelerce kablo... Sevgili Genevieve. Sevgili Genevieve ben? Bavullarımı hazırlayıp uçağa binmek yerine

içeceğim. Nokta. Ertesi gün ölesiye sarhoş, güneşli bir Eylül günü Orly'de olmak yerine, Streten'in tuvallerinin ortasında, darmadağınık bir yatakta giysileriyle yatıyor olacak. Sevgili Genevieve. Paris-Fransa. Bekleyiş. Eller telefonda, biri ahizeye yapışmış, öteki hafiften mikrofon kısmına dokunuyor, birazdan gerçekleşecek diyalogun alçaklığını, sözcüklerin altındaki zaafı gizlemek ister gibi, kesinlikle ne yapacağını şaşırmış bir duruş, bu oyalanmalar, sahte bir hazineden başka şey yapamıyor olmanın açığa vuruluşu ... Vicdan neye yarar ki?

" *Slil'Ovilz:* Balkanlara ozgii bir tür rakı. (Ç.N.)

Dünyayı pek tanımıyordu. Parmaklarından hayaletler doğabilirdi bir tek. Sının buradaydı belki. Hiçbir işe yaramayan, dönüp dolaşıp kendilerine varan binlerce yıllık teknikler. Büyülü parmaklar. Romalı bir ustanın teknik bilgisi, bir Rönesans ressamının ilmi ve bir izlenimcinin fırça darbesiyle hangi malzemenin kullanılacağı, hangi karışımın uygulanacağı, nasıl bir esneklik elde edilmesi gerektiği konusunda sabırla kazanılmış bir ustalık arasında yalnızca teknik bir bağlantı vardı. Parmaklan işi biliyordu. Bakışı yapıtı yakalıyordu, tablonun temel devinimini belirliyor, en ufak öğelerine kadar didik didik ediyor, onları kendisi için, az çok akışkan bir maddenin, bir aracın, seçilecek bir malzemenin özümsenmiş diline aktarıyordu. İyi yağlanmış bir makine gibi işliyordu. Aldatmayı iyi biliyordu. Bir karışım oluşturmayı biliyordu. Vinci ve Vasari'yi, Ziloty'yi ve Libro dell'Arte'yi hatmetmişti; Altın Oran'ın yasalarını biliyordu; bir tabloda dengenin, iç tutarlılığın ne demek olduğunu ve nasıl elde edileceğini biliyordu. Hangi fırçaların, hangi boyaların, hangi renklerin kullanılacağını biliyordu. Yapışkan malzemelerin, tuval yüzeylerinin, ek sıvıların, cilaların hepsini tanıyordu. Sonrası? İyi bir işçiydi. Vermeer'in üç tablosundan yola çıkan Van Meegeren bir dördüncüyü yaratıyordu. Dossena aynı şeyi heykelleri için yapıyordu; Joni Icilio ve Jerome da öyle. Ama onun aradığı bu değildi. Anvers, Londra, Venedik, Münih, Viyana, Paris, Padova, Frankfurt, Bergama, Cenova,

Milano, Napoli, Dresden, Floransa ya da Berlin'de bir yerlerden Antonella tabloları hayranlık uyandırıcı bir gerçeklik içerisinde ortaya çıkabilirdi, günün birinde terk edilmiş bir manastır ya da şatoda yapılan mucizevi bir keşifle bir Paralı Asker tablosu unutulmaktan kurtanlabilirdi, Rufus,

Nicolas, Madera ya da onlar gibi önemsiz birileri bunu yapabilirlerdi. Ama onun istediği bu değildi, öyle değil mi?

Nasıl bir yanılgıya kapılmıştı. Günün birinde, şöhretli bir kariyerin ardından, kendisinden önceki hiçbir tablo taklitçisinin başaramadığını gerçekleştirmek: Geçmişten bir başyapıtın özgün yaratımı, on iki yıllık delice bir çalışmanın ardından, teknik sırların, üretimdeki marifetlerin, f? evvo ve tek renkli resmin bütünüyle bayağı bilgisinin ötesinde, o zafer patlamasının, o süreğen kavuşma halinin, hareket halindeki bir egemenlik olarak Rönesans'ın doğrudan ve duyarlı bir yeniden keşti. Neden aradığı bu olmuştu ki? Niye başaramamıştı?

Saçma bir girişimde bulunduğu duygusu kalıyordu geriye . Başarısızlığın acılığı kalıyordu; bir ceset kalıyordu geriye. Yıkılmış bir hayat, bir anda, hayalet hatıralar. Savsaklanmış bir hayat kalıyordu geriye, yadsınmaz bir anlayışsızlık, boşluk, umutsuz bir çağrı ... Şimdi yalnızsın, mahzeninde çürüyorsun. Üşüyorsun. Artık anlamıyorsun. Neler olup bittiğini bilmiyorsun artık. Bütün bunların nasıl başına geldiğini anlamıyorsun. Hiçbir şeye benzemeyen, kendi içinde hiçbir şey taşımayan on iki yıllık bir hayatın ardından, burada, hep aynı yerde canlı olan sensin. Her ay, her yıl o zavallı başyapıtlar yığınını sıçıyordun. Ya sonra? Sonrası hiç ... Sonra Madera öldü ...

Kolun havada, keskin silahın ışıltısı. Tek bir hareket yeterli olmuştu. Ama önce usturayı kınından çıkarması, ne durumda olduğuna bir bakması, kullanabileceği şekilde elinde katlaması, laboratuvardan çıkması, basamakları teker teker çıkması gerekmişti. Teker teker. Yavaş yavaş. Attığı her adımda amacı daha da belirginleşiyordu. Ne düşünüyordu? Neden düşünüyordu? Tamamen bilincindeydi: Anatole'ün boynunu, Anatole Madera'nın boğazını kesmek için merdivenleri çıkıyordu. Anatole Madera'nın kalın ve yağlı boynu. Onu daha iyi kavramak için kocaman açtığı sol eli önce hızla alnı yakalayacak, onu geri çekecek, sağ eli de tek bir darbeyle eti kesecekti. Kan fışkıracaktı. Madera yığılıp kalacaktı. Madera ölmüş olacaktı.

Bütün bunları yapmıştı. Yarı karanlıkta her el ötekine eldiven giydirmişti, bazen kil çalışırken kullandığı, cerrahla-rınkini andıran şu kauçuk eldivenler. Bütün bunları yapmıştı. Basamak basamak. Bir iki üç. Dört beş

altı. Sık sık duraklamıştı. Soluklanmak için. Beklemek için. Ve bütün bu zaman boyunca -neye yarar? - gırtlağının dibinden gelen bir ses, kafasında bir ses, ayak başparmağında bir ses konuşuyordu. Konuşmalar hiç bitmiyordu. Basamak basamak. Yedi sekiz dokuz on. Kırmızı don. Vicdanı ne anlatabilirdi ki ona? Omzundaki melek neler mırıldanıyordu? Koruyucu melek. Basamak basamak. Hadi dostum, vazgeçmek yok. Haklısın, haksızsın. Özgürlük ya da ölüm. Basamak basamak. Adım adım. Cellatlığı kurbanlığa tercih ederim. Adım adım. Bir adım Ma için. Bir adım De için. Bir adım Ra için. Bir adım Hadi bir adım Öl bir adım Dür bir adım Ma bir adım De bir adım Ra bir adım Yı için. Hadi Öl Dür Ma De Ra Yı. Hadi Madera'yı öldür. Ma De Ra. Kafasının içinde şu ışıklı panolar yanıp sönüyordu sanki, çakıyor, kaybolup gidiyordu, sanki yeniden ele geçirdiği ne varsa, hedefine yaklaştıkça, o meşe kapı, o ses geçirmez kapı, ardında her şeyin başlayıp biteceği kapı, bir buçuk yıl önce, ardında gizli bir çekmeceden Bemardino dei Conti'nin küçük İsa'sının çıkmasıyla her şeyin başladığı ve bittiği o aralanmış kapı, birkaç saniyeliğine ele geçirilmiş o bütünlük, korku, buhran, öfke, umutsuzluk, açgözlülük, cüretkarlık, cesaret, çılgınlık, kesinlik, bütün bunlar bir araya gelmişti ve akıl almaz bir hızla, beyaz ipek gömleğin içinde hatiften sıkışmış, çağıran, talep eden, karşı konulmaz bir mıknatıs olmuş o kıpkımıızı, geniş boğaza doğru akıyordu, o anlatılmaz devinim, parlayan bıçağın yarığı, kanın spazmlı. sel gibi akışında uzun zaman gizli kalmış bir başkaldırının cehennemini başlatıyordu.

Hayır, hiç zor olmamıştı. Bir ölü, hepsi bu. Fazla belirgin bir gülümsemenin, çenede biraz keyfi bir kasılmanın, süslü bir başlığın ötesinde. Tablonun sıkı düzeni içerisinde belki biraz yakışıksız kaçan bir broşun ötesinde: Paralı Asker bu acınası buhranın tepesinde ulaşılmaz ve dehşet verici bir halde gezinip dummştu ...

Orada, çok uzakta, yeniden ele geçirilen taşkınlık yerinde duramıyor. Kesinliklerin sert toprağı üstünde güçlü mü güçlü. Sert-ana, hayırlı-ana. Örümceksi katman. Bilinç korunmak için mi anımsar? Sahteci Gaspard. Yüzyılların kaçınılmaz selinin tepesinde, şu muhabbet tellalının aydınlık suratını -kaliteli bir mum gibi genç ve yarı saydam- yeniden yaratmanın saçma arzusu neyle bağlantılı olabilirdi ki? Ama her şey mantıklıydı; sanki hayatının her anında, özel bir olay gün içinde yaşadığını sandığı gözle görünür soğukkanlılığı, sahte huzuru yalanlayıveriyordu: Mila'yla

tanışması, mutsuzluğa giriş; Genevieve'le tanışması, mahpusluğunun çaresiz sağlamlığı; Madera'nın ölümü, nihai sonuç, açık ve zorunlu zafer.

Nesi şaşırtıcıydı ki? Kendini bırakıvermişti. Paralı Asker’in bir bakışını çizebilmek için, bir saniyeliğine de olsa, onunla aynı yöne bakması gerekmişti. Kendisini cezbedenin zaferin o anlık imgesi olduğu, kendisinin tam tersi bir imge olduğu o kadar belliydi ki! En devasa çabalan bile olması gerekeni engelleyemiyordu: Paralı Asker'in gölgesinde, kendi başarısızlığının imgesinden başka şeye erişemezdi.

Yine de. Karşında hiçbir şey yok hâlâ. Ölüm, eğer istersen, ama ölüm. en nihayetinde, çok da önemli bir şey değil. Arkanda şu karmaşık hikaye var. kendi hikayen: Bir salağın hikayesi, şöyle bir bakınca, belli bir duyarlılıktan yoksun değil aslında, güzel şeylere karşı duyulan belli bir sevgiden, belli bir zevkten nasibini almış diyebiliriz, ama önünde sonunda bir salağın hikayesi işte. Arkanda, Madera'nın cesedi var, az çok ciddi olmakla birlikte epeyce bir başarısızlık. belli bir düşkırıklığı. ve üstlenemeyeceğin, çünkü özenle başkalarına atfettiğin yüzlerce başan. Arkanda maskeler var. İçinde hiçbir şey yok. Yaşama arzusu. Ölme arzusu. Bir boşluk hissi, hoyrat bir anlayışsızlık. Ya sonra?

Her hareketin bir bedeli vardır. bunu biliyor olmalıydın. Zararına da olsa öğrenmeliydin bunu. Ağzından çıkan her sözcüğün. kafandan geçen her düşüncenin kesin bir sonucu olur. Hiçbir şey karşılıksız kalmaz. Her şeyin bedeli ödenir ve çoğu zaman ağır bir bedel olur. Alay etmen, dalga geçmen, yoldan çıkman bir işe yaramaz. Yine de kalkman gerekecek, etrafına bakman. bu aptalca oyunu bitirmen gerekecek. Kaybedecek neyin var ki? Tehlikeye atacağın bir şey var mı ki? Bir saat daha geçecek. Sonra on iki. Kapı yerle bir olacak. Küçük kafandan bunları geçirip duruyorsun. Gelip seni bulacaklar. Alıp hapse götürecekler. Korkmuyorsun.

Buradakinden çok da farklı olmayan, belki biraz daha küçük bir hücreyi düşünüyorsun zevkle. Daha sert bir yatak, daha koyu duvarlar. Zaman geçirmek için birkaç duvar yazısı. Tarihler, çizgiler, çentikler?... Robinson'un takvimi. Buna benzer bir şey. Ya sonra?

Yaşamak hoşuna gidecek mi? Evet desene. Evet ve yine evet. Güneşte yürümenin hazzı, yağmurda yürümenin hazzı, yolculuğa çıkmanın, yemenin hazzı. Yüzmenin. Tren sesi duymanın? Birkaç metre kazmak yeter. Toprak, çürümüş toprak, tuğla ve taş, çimento ve alçı. Bir taşı yerinden çıkarmayı becerebilirsin. Otto'dan kaçmayı, bahçenin çimenlerinde gürültü etmeden sürünmeyi, elektrikli çiti aşmayı becerebilecek misin? Yola bakmayı becerebilecek misin? Yaşama kaçabilirsin, ölüme kaçabilirsin. Ya sonra? Bahse giriyorsun ...

Saatine bakıyor. Sarmaşığın kapladığı havalandınna deliğinde pis bir gün doğuyor. Dünyanın çevresini saran milyonlarca ve milyonlarca kilometre. Yazı mı, tura mı? Kalkıyor. Laboratuvarda büyük adımlarla yürüyor. Yarık. Nerede, görünmeyen kütle? Açıl susam açıl? Hangi taş kütlesi devrilecek? Bakışı odayı kucaklıyor. Dar bir geçit olacak, su sızdıran koridorlar, merdivenler, demir basamaklar, koca bir yeraltı geçidi. Kilometrelere yayılıyor, kapkara geçitlerden bir labirent, terk edilmiş denizlerin karmakarışıklığı, rastgele bir yürüyüş, minicik işaretlerin kılavuzluğunda, bir sürü dolambaç, madenlerin ve taş ocaklarının ötesine, onnanın orta yerinde bir düzlüğün alışılmadık güzellikteki gerçekliğine, yağmurla ıslanmış bir gecenin muhteşem varlığına, gökyüzünün yoğun, ışık saçan yüzüne çıkacak.

Azar azar. Yontma kalemi malzemeyi yarıyor: Çekicin sert, işini bilen darbesiyle bir taş parçası fırlayıveriyor yerinden, yoğun kütleden sökülüveriyor, kütleleri ayırıyor. Çabalarının her biri, darbelerinin her biri ve kapı aralanıyor, geçiş belirginleşiyor, çıkış görünüyor, uzakta ama orada.

Yontulan her santimde dünyayı sorguluyorsun. Niçin, kimin için savaş veriyorsun? Hangi umut kaldı elinde? Yarın nasıl yaşayacaksın? Birkaç saat içinde özgür kalacaksın ve biliyorsun bunu; aynı devinimin basit tekrarı kurtarıyor seni: Kalemini ayarlıyorsun, kolunu kaldırıyorsun, kolunu indiriyorsun, baştan başlıyorsun. Ya sonra?

Kurtuluşunu yonttuğun gibi yaşamını yontmak belki ... Geriye dönmek ve baştan başlamak. Anlamak. Hayatında iki ya da üç sefer seçim yapman gerekmişti, belli ki yanlış seçim yapmışsın, belki şimdi kendinden yola çıkman, hatalarından pişmanlık duymaktansa kendini kabul etmen, yalnızca silinmesi zorunlu olguları öne sürmen olanaklıdır... Tığ-kalemle, kazı

kaleminin darbeleriyle, bu şekilde... Kazımak, batırmak, alt üst etmek ... Elemek, önceden varolanı, çirkin olanı, geçiştirilmiş olanı geçersiz kılmak. Yağmalanmış olanı. Baştan almak, birer birer, adım adım, yaptığı her şeyi, inandığı her şeyi ... Ve sonra hep, o devinimi yinelemek, bir kez daha baştan almak: Kalem bırakılmış, çekiç darbesi, ne kadar yararsız ve saçma göriinse de, neden yonttuğunu artık bilmeyecek olsa da.

Birkaç saat içinde dışarıda olacak. Ya sonra? Otto'dan kaçacak, gerekirse öldürecek onu, üstüne başına biraz çeki düzen verecek. yola çıkacak. bir araba ya da kamyon durduracak. Paris'e dönecek. Peki ya sonra?

Burada her şey duruyor ve başlıyor. Öyle basit ki. şu devinim. İki, üç saat içinde, sökülmüş taş parçaları yere yuvarlanacak, tezgâhın üstüne düşecek, çimento zeminde yuvarlanacak. Karşında sertleşmiş bir topraktan başka şey kalmayacak. Dört saat içinde. Zamanda ve uzmnda geleceğin bir mı için kaydedildi ...

O direniş. Dünyanın ve senin o ilginç direnişiniz. Geçmişte. Altenberg'de olduğu gibi. Yüzeyde o taze karlar. Issız bir yamaçta yürüyordu, kayak takınılan omzunda, kar onu taşıyabilecek gibiydi sanki, dayanıyordu, sonra bir anda çöküyordu. beline kadar kara gömülüyordu. Kayaktan ayağına geçirip büyük bir hızla aşağı inmişti, ancak bunu yapabilmişti. Kayıyordu, yere değiyordu, kaybolmamayı, kara gömülme-meyi başarıyordu. Tuhaf bir anıydı. Yıllar boyunca yaptığı tek şey şöyle bir dokunmak, taslak çıkarmak olmamış mıydı? Şu direniş, şu direniş müsvettesi. Bunun ötesine geçememişti asla. Ne Rufus ne Genevieve ne de Jeröme için. Onlar yaşıyor muydu? Köksüz ve bağsız, adsız varlıklardan başka bir şey olabilirler miydi? Göçebe bir dünyada yaşamıştı sanki. Hayaletler dünyasında. Yine de bazen, kokteyl akşamı. bir anda dehşet gibi hissediliyordu, sanki bir mahkemenin karşısında buluvermişti kendisini, her parçası didik didik edilmiş, amansızca gözler önüne serilip duvara asılmış gibiydi, insanların her yerden çıkıvermesi, o ani, sezgisel, dolaysız, çürütülemez kavrayış. Varoluşlarının beklenmedik anda parçalanması. Belki şu levha, şu kar duvarı, yüzeyde sertleşmiş, kırılıp çökecek -hangi ağırlığın altında? - onu düşüşüne götürecek, bir anda her yerini saracak ... Bütün bunlar inşa etmeye koyulduğu bu kapalı ve korunaklı dünyanın, yalan-cımermerden kalenin,

taklitle sıkı sıkıya sınırlanmış bu imparatorluğun, işe yaramaz simyalann bu alanının çok çok ötesinde yer alıyordu.

Vermeer ya da Pisanello onun ellerinde yeniden hayat bulabilirdi, ya da Yunan zanaatkar, Romalı usta, Kelt bakırcı, Kırgız kuyumcu. Peki ya sonra? Diğerleri alkışlıyordu onu, bakımını sağlıyorlardı, parasını ödüyorlardı, kutluyor, iyi karşılıyorlardı. Ya sonra? Ne kalıyordu geriye? Ne yapmıştı? Split'te yaptıklannız...

Aşağı kentte bir mahzende, bir hazine doğmuştu, küpler, amforalar, çömlekler, çakıl toprağından kaplar, hepsi ağzına kadar mücevherle, paralarla, sestertius'lar, eski Roma paraları, bilezikler, eski tokalar, işlemeli akikler, devasa gümüş broşlarla dolu, üst üste yığılmışlar, gömülmüşler; darmadağınık, barok bir hazine; İmparatorluğun son zamanlarında bir toprak sahibinin, o uzak taşra eyaletinde yitip gitmiş üst düzey bir memurun hazinesine denk düşebilirdi bu ancak; sanki çevresinin genişliğinden dolayı, belki yine bir istila nedeniyle, zeamet sahibi beyefendi maiyetiyle birlikte kovulmuştu da sarayından, Styria'ya, Illyria'ya, halyan Alp-lcrine bakan Galya'ya ya da tersine doğuya, Makcdonya'ya ya da Karpatlara doğru sonu gelmez bir yola çıkmış, insanları ve mal varlıklarını oracıkta bırakmış, bir mahzene, sürekli beslediği bir dönüş umuduyla binlerce yıllık bir üstünlüğün belirleyici işaretleri olarak altın, gümüş ve değerli taş kütlelerini saklamıştı.

Ya sonra? Bir kez daha aradığı şeyin kendi imgesi olduğunun farkına varmış mıydı? Ortaya çıkardığı, yüzyılların içinden çekip aldığı şeyin kendi yüzü olduğunu, Split'teki mahzenin nemli, simsiyah, su sızdıran dört duvarına kendi tutumunu, kendi muğlaklığını yansıttığını anlamış mıydı? İçinde bir hazine gizli. Sabır isteyen araştırmalarla geçen koca bir yıl, tek başına aylarca sürdürülen çalışma. Dünyanın en mavi denizinin birkaç yüz metre ötesinde, küçücük imalathanesinde, altın ve gümüş yapraklarıyla, taş kütleleriyle, tahta ve tunç çomaklarıyla, üstünde ham deriden önlüğü, çalışıyor, tıpkı kendisinden önceki köle-cevahircinin yapmak zorunda olduğu gibi; önceden Transilvanya'da ya da Yunanistan’da çobanlık yaparken, soğuktan ya da açlıktan ya da kurtlardan dolayı yerinden yurdundan olmuş, kilometrelerce uzayıp giden göçebe kalabalıklarında bir zerre olmuş, aslında her yanı dağılan, çöken, deviniminin kendi

tutarlılığıyla ister istemez geriden bırakılan İmparatorluğun sözde Cenneti, dünyaya egemen olan büyük barış gemisi, *Mare* nostrwn'un sınırsız ufku tarafından Litvanya'nın ya da Kapadokya'nın derinliklerinden alınarak kaçınılmaz bir biçimde boş bir maceraya sürüklenen o çoban, o inek çobanı gibi, bir an süvari bir an piyade, bir an yenilmiş bir köle, yitik bir özgürlüğün öfkeli gururunun ötesinde, demirle, bronzla, altınla hayal meyal görünen bir huzura duyduğu gizli özlemi anlatan o çoban gibi.

Ama kendi çabasından, o ağır ve sınırlı hırstan, bir mahzende günde on iki, bazen on beş saat çalışarak geçirdiği dört aydan ne kalmıştı geriye? Hangi teselli? Hangi gerçek? Kavurucu bir sıcakta, üstünde neredeyse yalnızca önlüğü, sonu gelmez bir sinek bulutuyla çevrelenmiş halde çalışıyor, tezgâhının başından gecenin bir vakti ayrılıyor, insan niyetine yalnızca günde iki kez yemek getiren, Nicolas'nın uzaktan tanıdığı şu adamı görüyordu. Niçin, kimin içindi bu çaba? Genevieve gitmesini istememiş, ama o dinlememişti; daha sonra dönmesini istediğinde yine dinlememişti. Bu muydu onun aşkı? Genevieve'i ikna etmeye çalışmakta diretmiş, kusursuz bir kötü niyetle, bunun on günlük bir iş olduğunu öne sürerek, o güne dek yapılan çalışmaları, toplanan belgeleri, yapılan yatırımları, Nicolas'yla Rufus'ün girişimlerini dayanak göstermişti.

Şimdi ufak ufak yontuyorsun. Saldırıya uğrayan taşın kaprisli geometrisi. Ne bir düzen var ne de mantık: İndirdiğin darbelerin sürekliliği. Devam etmeye hevesin var mı? Bu soru niye? Durmamalısın. Yorgunluktan düşüp kalacaksın, kalem elinden kayıp gidecek, indirdiğin darbeler yeterince güçlü olmayacak artık. Bitkin düşmelisin. Bir hayvan gibi. Kendini toparlamamalısın. Soru yok artık. Ya da sorulara cevap arama. Neden bir anda böyle rahatlatıcı oldu? Yontu kaleminin genişliği, darbelerin kesinliği, zemini ve tezgahın çevresini dolduran taş parçaları, milim milim parçalanan o taşlar. Birkaç saat içinde, ıslak otlar arasındaki bir solucan gibi kayıp gideceksin. Gövden çıplak, ayakların çıplak, bu yığının tepesinde diz çökmüş halde, kafan neredeyse tavana değecek, ter içinde kalacaksın, sağır gibi indiriyorsun darbeleri taşa, tezgâhın beyazımsı, pütürlü yüzeyi üzerinde ve her darbe kulak tırmalayan bir yoğunlukla, saplantı yaratan bir ritmde uzun uzun yankılanıyor...

Aylarca ve aylarca, bu gereksiz çaba. İçine sıkı sıkıya demir atmış alışkanlıklar ya da dikkafalı bir devam etme isteği; kendi sefaletinin, kendi zayıflığının sonuna azar azar gitme isteği vardı sanki. Bütünüyle ve yalnızca, geçmiş yapıtların şu yokluğu, şu boşluğu, şu kalıbı, şu kalfası, şu sahte yaratıcısı, mekanik işleyicisi olma kararı. Bu usta eller, resimde erozyonun ne olduğu konusunda şu kesin bilgi, donanım. Ne istiyordu ki? Suçlu ya da suçsuz ...

Elleri, boynu, omuzlan ve bileklerinin titremesine engel olamıyordu kimi zaman, düğümleniyorlardı, kramplar giriyordu her yerine. Dişlerini sıkarak devam ediyordu, zaman zaman boğuk bir ıslık çıkıyordu ağzından, sanki artık durması olanaksızmış gibi, sanki tüm yaşamı, bir makinenin düzenliliğiyle, taşa vurduğu kalemin geniş ve parlak yüzeyine sığınmış gibi, o ıstıraplı ve düzmece, giderek kasılan devinimlere sığınmış, geçen her saniye, her dakika taşı ve geceye açılan o bilinmez kapıyı sarsan, söken devinimlere sığınmış gibiydi...

Hayatın gözkamaştırıcılığı. Bilincinde uzak bir köşede Al-tenberg karları yükseliyor, olimpik pistte sallanan bayraklar, kalabalığın uğultusu. Sonra aynı yorgunluk, o dinginlik hissi. Birbirini izleyen o fetihler ne güzeldi, uzun bir gece yürüyüşünün sonunda beliriveren o ufuk. Dört beş kişilik ufak bir kafile, birbirine bağlanmış dağcılar sanki. Ve Jungfrau tepesi yakınlarında gündoğumu. Alplerin bir anda gözler önüne serilen manzarası, dağın öteki yamacı. Suların bölünme çizgisi. Sanki her şey güneşin bir anda içten, bir anda dostane, yakın varlığına bağlıymış gibi. Hava soğuk olduğu için ya da güneşi yakalamak üzere uzun süre yürümek gerektiği için. Yürüyüşü bu ışımanın umutsuz çağrısından başka şey olmadığı için.

Anlamamak niye? Ve unutmak, niye? Ardından teker teker maskeler gelmişti. Jeröme'la tanışması, Cenevre'ye yerleşmesi. İpe sapa gelmez bir anı. Altenberg ve çok taze karları, ışığın binlerce sivri köşesi, yüzeyin görünürde buz tutmuş, güneşte ışıldayan koruması altında katmanların büyüleyici yığını. İçinde kayaklar gibi iz bırakmış Altenberg, izler paralel ve başdöndürücü, batonların hafif ya da ağır işaretleriyle kaydedilmiş o çaba, beşli köşeleriyle gül desenleri, çelik ucun ufacık ve her seferinde hissedilir temasıyla yürüyüş yönünde hafiften biçimsizleşiyorlar. Yitip giden, kesişen, belirgin ya da yarı silinmiş, her biri karı katılaştıran, yeri

kalınlaştıran o izler, giderek azalıyordu ihanetleri, tıpkı içindeki hatıralar gibi -şimdi- kesişiyorlardı, yükseliyor, yok olup gidiyorlardı, ilerleyişini sağlama alıyor, giremediği o çok zorlu pistler gibi, o dokunulmamış kar geçitlerini, bakir ve düşman, kendisini pusu kurmuş bekleyen devasa boş uzamları güneşin değmediği yamaçlara bırakıyorlardı. Şimdi, geçip giden her saniye, o karın ötesinde, hatıralarının ötesinde, ölümünün, yazgısının içler acısı imgesi, gülünç destanının imgesi, maskelerin mide bulandırıcı yüz ifadeleri var. Yirmi yıl geçmişti. Yüzden fazla sahte tablo...

Ve işte sen, şu saatte, hayatını ellerinde tutuyorsun, gırtlağına kadar kendi hikayene gömülmüşsün, hatıralar arasında hiç olmadığı kadar yitip gitmişsin. Nemli göz, kendi zayıflığından duygulanmış. Ama olayların böyle gelişmediğini biliyorsun. Sızlanmak neye yarar? Ne idiysen onu istedin. Ne istediysen oydun. Yazgını kabul ettin, baştan sona, bütünüyle, bir şeyi kabul etmen gerektiği için değil ama, bir kurban gibi değil ama; hayatın, işin, zevklerin konusunda seni tatmin etmeye en uygun organizasyonu gerçekleştirdiğin için, buna kuşku yok. Jeröme'un peşinden giden sendin, Jeröme seni sürüklemedi.

Bugün bunların ne önemi var? Evet, her şey berbat olmuştu. Evet, her şeyi berbat etmişti. Dünyayı en kolay olanla kabul etmişti. Yalan söylemek istemişti. Yalan söylemişti.

Yalanı toplumsal bir gerekçeye dönüştürmüştü. Ya sonra? Kaçmak istemişti ama artık çok geçti ...

Üç bin metre yükseklikte, Belgrad'la Paris arasında, belki Basel ve Zürih üzerinde, Altenberg'in tepesinde, çok uzun bir süre boyunca sallantıda kalmış kurtarıcı karar, sahteciliğe son verip Genevieve'le çekip gitme kararı doğmuştu belki de. Önce Balear adalarına gideceklerdi, sonra Amerika Birleşik Devletleri'ne. Hayatını restoratör olarak kazanacaktı. Genevieve'e haber vermemişti ama. On gün kadar önce gelen son mektubuna cevap vermemişti. Uçağın aktarma yaptığı Cenevre'den bir telgraf yolladı. Ama Orly'de kendisini karşılayanlar Rufus ve Juliette'ten başkası değildi, onu hemen evlerine götürüp bir davet verdiler. Orada Jeröme'la karşılaştı. Sonra Anna, Mila ve Nicolas. Sonra Madera. Sonra Genevieve...

Genevieve hemen ayrılmıştı. Gaspard konuşamamıştı bile onunla. Yerine çivilenmiş, vidalanmıştı. Bir daha görmemişti onu. On altı, on sekiz ay kadar sonra, gece yarısı açtığı telefon ...

Cevap vermemişti Genevieve. Yerinden sıçrayarak uyanmış olmalıydı. Sonra anlamaya çalışmış olmalıydı. Gecenin o saatinde kim arardı? Sonra beklemiş olmalıydı. Sonra yerinden kalkmamaya, cevap vermemeye hemen karar vermiş olmalıydı, sonra dinlemiş, belki saymış, yine de yerinden kalkmış, duraksamış, ışıkları açmış, yaklaşmış, duraksamış, çalan telefonun karşısında efsunlanmış, yine duraksamış, kolunu uzatmış, yine de ahizeyi kaldırmaya, susturmaya karar verememiş olmalıydı. .. Gaspard yeterince uzun beklememişti belki, çalan telefonun birbirini izleyen düzenli sesine kapılıp gitmişti belki, sanki her biri bu son denemedeki kibri öne çıkarıyordu. Çalıyor. Sessizlik. Kulak tırmalayıcı o cızırtılar, orada, Paris'in bir ucunda, burada kulağının dibinde. O sabırla, o yararsız inatla kendisini nasıl da iyi hissetmiş olmalı... Bazen seni anlıyormuşum gibi geliyor, bütünüyle, baştan sona ... Telefonu açmış olsa ne olurdu, cevap verseydi, onu yeniden görmeyi kabul etseydi? Dampierre'e kaç zaman sonra ulaşabilirdi yeniden? Özgür müydü? Tutsak mıydı?

On altı, belki on sekiz ay sonra, gecenin bir yarısında, o telefon. O çılgın telefon. O mekanik, neredeyse mekanik hareket, daha niceleri gibi, o onlarca ve onlarca rakam, onlarca ve onlarca harf. Birer birer, teker teker sıralanan. Hep aynı buhranla. Ve bir diyalog için aynı sabırsızlık, uzamdan sökülüp alınmış, garip bir tutarlılık içerisinde kabloların, hatların evrenini yeniden yaratan bir diyalog için sabırsızlanmak, kulaklıklarıyla şu binlerce santral görevlisi, sadık ve soğuk, kilometrelerce kablo, dünyanın çevresinde zamanın ve tarihin sonsuz mırıltısından çok, onun için, kendisini, akıbetini, yalnızca yazgısını reddetmeye ya da kabullenmeye bağlı olası bir kurtuluşun yatıştırıcı ağını örüyorlar, özgürlüğünün son sığınağı, bir bir göze aldığı şu basit el hareketleri, bir araya gelmiş devrelerin elektronik kesinliğinin ötesinde, nihayetinde ve doğrudan dünya karşısındaki tartışılmaz zaferine denk düşebilirlerdi ... B-A-B-1-5-6-3- Her şey yeniden olanaklıydı, bir kez daha, yeniden, el hareketinin manasızlığının ötesinde, çünkü Assa sokağında, Genevieve uyanmıştı işte, Genevieve telefonu duymuştu. Ama aranması gereken kişi o değildi.

Gstaad'dan Lozan’a arabayla, Lozan'dmı Paris'e taksi-uçakla, Orly 'den Lamba.ile caddesine yine taksiyle gitmişti. S^^m üçünde v^mıştı oraya. Valizini girişte bırakmıştı. Paltosunu çıkarmıştı.

Telefona gitmişti. Ayrıldığını söylemek için önce Rufus’ü anı-mak istiyordu, sonra Madera’yı arnyıp devam edemeyeceğini, artık sahte tablolar yapan biri olmak istemediğini söyleyecekti. Ama -niçin? - Genevieve'in numarasını çevirmişti?...

Genevieve'le yeniden buluşmak için mi Gstaad'ı terk ettin sahiden? Cevap ver, yalan söyleme, niyetin neydi? Uzun zaman bekledin. Her çalışta cevap yok ve dünya başına yıkılıyordu yeniden. Kıtalar birbirinin yüzünü gözünü dağıtıyordu. Lav selleri. Seller. Ne kalıyordu geriye? Cevap vermemişti telefona. Kapadın sen de. Ceketini çıkardın. Kravatını gevşettin. Saate baktın. Mutfağa gittin. Bir bardak su içtin... Uyudun, uyandın, Gstaad'ı, Rufus'ü aradın. Giyindin...

Montpamasse garına gitmek için taksiye binmişti. ^reux'den Dampierre'e yine taksi. Otto açmıştı kapıyı, pek şaşırmışa benzemiyordu. Madera çalışma odasına almıştı onu. Yeterince dinlendiğini. Paralı Asker tablosunu bitirmek üzere geri döndüğünü, sekiz güne kadar tamamlayacağını söylemişti Madera’ya. Laboratuvara inmişti. Panoyu koruyan bezleri indrimişti. Paralı Asker’ e bakmıştı. ..

Bu hareketlerin tümünü gerçekleştirdin, bu anların her birini yaşadın. Hatırlıyor musun? Üç gün önceydi. Her şey olanaklıydı, hatırlıyor musun, istiyordun bunu. Bekliyordun ve telefonu her çaldırışında, bir sonrakinde kapayacağına yemin ediyordun ve yine bekliyordun ve kendi kendine bir açsa yeter diyordun, sonrasında hemen kapayacak olsa da, seninle konuşmasa da, Madera'yı araman için yeter. Ama sonuna kadar devam etmek zorunda bıraktı seni. En ufak bir tepki vermedi. Sen de öyle. Ne kadar basitti. Altı üstü bir telefon ...

Alo, Dampierre, 15 lütfen, Eure-et-Loire. Alo. Buyrun.

Buyrun, Winckler. Selamlar. Selam, Otto, Madera'yla göiii-şebilir miyim, lütfen? Elbette, bir saniye. Dünyanın çevresinde olası bir kurtuluşun

rahatlatıcı ağını ören kilometrelerce hat. Madera geri dönmüyorum, bir daha dönmeyeceğim. Siz de, sizin tayfa da siktirin gidin. Telefonlar kapanır.

Elde var sıfır. Açık edilmiş zaaf dışında hiçbir şey yok. Çıkmazın şu karşı-kesinliği. Ne yapmalı? Nereye gitmeli? Devam etmek. Niçin devam etmeli? Kim için devam etmeli? Niçin kabul etmeli? Genevieve'in telefonu açıp açmaması neyi değiştirir ki? Paralı Asker'i bitirmeye karar vermesi neye yarar ki? Cirque meydanındaki atölyenin, Gstaad'daki atölyenin, Split'teki, sonra Paris'tekinin ardından Dampierre'de-ki atölyenin hapishaneye, çelişkilerinin kısırdöngüsüne, işe yaramaz hayatının anlamlı simgesine dönüşmesi neye yarar?

Beyhude. Şu büyük, baştan savma laf. Cenevre’de, Rotterdam'da, Hamburg'da, Paris'te, Londra'da, Tanca'da, Belgrad'da, Luzem'de, Split'te, Dampieıre'de, Trieste'de, Berlin'de, Rio'da, La Haye'de, Atina'da, Cezayir'de, Napoli'de, Cremona'da, Zürih'te, Bıiiksel'de ne yapmıştı? Dünyaya nasıl bir imge bırakacaktı?

Nasıl bir iskelet bırakacaktı geride? Hiç. Sıfır. Yine de, her an, bir çıkış olanağı vardı. Yine de, her an, karşı gelebileceğine inanabilmişti...

Yalan, öyle değil mi? Karşı çıkamazsın. Karşı çıkmıyordun. Kabul etmekten başka şey gelmezdi elinden. Dizginlerin onların elindeydi, onların arkasından gitmekte serbesttin. Hiçbir şey talep edemezdin. Yaptıklarından başka şey yapamazdın, hazineler ve sandıklar, sahte heykelcikler, sahte vazolar, taklit vazolar...

On iki yıl. On iki çarpı üç yüz altmış beş gün. Mahzenlere, çatı katlarına, çelik kaplanmış odalara, ıssız atölyelere, terk edilmiş evlere, hangarlara, inlere, bomboş taşocağı dehlizlerine kapanarak yüz yirmi, yüz otuz tabloyu tek başına hazırlamış, düşünmüş, kotarmış, bitirmişti. Bir müze. Giotto’dan Modigliani'ye. Fra Angelico'dan Braque'a kadar. Ruhsuz, kof bir müze ...

Sahteci Gaspard. Gaspard Theotokopoulos, El Greco diye anılır. Messina’lı Gaspard. Gaspard Solario, Gaspard Bellini, Gaspard Ghirlandajo, Gaspard de Goya y Lucien-tes, Gaspard Botticelli. Gaspard Chardin. Gaspard Yaşlı Cra-nach, Gaspard Holbein, Gaspard Memling, Gaspard Metsys. Flemalle’li Usta Gaspard. Gaspard Vivarini. Gaspard, Fransız okulundan,

adı bilinmiyor, Gaspard Corot, Gaspard Van Gogh, Gaspard Raphaello Sanzio. Gaspard de Toulouse-La-utrec. Puccio'lu Gaspard, Pisanello diye anılır...

Sahteci Gaspard. Köle-cevahirci. Sahteci Gaspard. Niçin sahteci? Nasıl sahteci? Ne zamandan beri sahteci? Hep sahteci değildi ki ...

Ölgünlük. Birbirini izleyen günler. Sonra geçmek bilmeyen, olanca ağırlıklarıyla üstüne çöken saatler. Sonra olup bitenler, bu olaylar, bu macera, bu hikaye, bu yazgı, bu yazgı müsvettesi. İşe yaramaz bir hareket mi, yoksa ileri bir adım mı? Kaostan da öte, Madera'nın ölümü, belki de, dile gelmez doğallığıyla, demiurgos’un ilk edimiydi.

Karanlık çöküyor. Rufus gelmedi. Şansın var. Otto'dan sı-yırsan yeter. Otto salağın teki. Kolun acıyor. Önemi yok, devam et, taşlar yan yarıya yerinden oynadı. Usandın. Biliyorum. Yazık. Farz et ki sJX>r yapıyorsun. Herhangi bir yarıştasın. Saate karşı yarış. Farz et ki bir alçak kabartma yontuyorsun. Her yer bu mahzenden daha iyidir, öyle düşün. İkna olmadın. Yazık. Yazık ki ne yazık. Yazık dememeli. İyi bir Tizi<mo, iki Ribera'dan iyidir. Hatırla, senin özdeyişin bu. Vazgeçmemelisin. Şimdi hedefe çok yakınsın. Hem sonra. Bunu yapacaksın ya da bekleyeceksin, ne dersin? Kendini ikna etmeye mi çalışıyorsun? Yok, hayır. Evet evet. Tanıyorum seni. Kendini tanıyorsun. Yine de. Kaç kez indirdin çekici? Yüz bin kere? Bir milyon kere? İki yüz elli? Bilmiyor musun? İyiye işaret... Sana bir şey diyeyim mi, adamım, ikimiz bir güzel sıvışacağız, ne dersin? Duvarn girişiyor muyuz? Rufus bu işe fena bozulacak...

Ölmek ölmemek. Ne demeye geliyor ki, özgür ya da değil, suçlu ya da değil, bu mu? Betimlemeyi en sonunda becereceği, kesinlikle, mutlak surette yıkıcı şu eğri neye benzeyecek? Madera ölmüştü. Niçin? En önemlisi neydi? Çıkış noktası neydi? Rufus'ün evinde geçirdikleri akşam mı? Belg-rad’daki atölyede geçirdiği gece mi? Gstaad'dan acele dönüşü mü? Jeröme'la karşılaşması mı? Mila’yla karşılaşması mı? Genevieve’le karşılaşması mı? Yoksa bu zindanda içerek geçirdiği gece mi? Tüm yaşamından ne kalıyordu geriye? Hangi çıkış noktası? Hangi mantık?

Gaspard Winckler, Ecole du Louvre'un eski öğrencisi, New York, Metropolitan Museum'daki sanat yapıtlarının restorasyonu için Institut Rockefeller'dan diplomalı, Cenevre' de, Musee Municipal des Beaux-Arts'da, Onursal Teknik Danışman; Cenevre'de, Koenig galerinin restoratöıü. Sonra? Boş zamanlarında ünlü bir sahteci. Derken eni konu sahteci. Ya sonra? Doğmuştu, büyümüştü, sahteci olmuştu? Siz-siniz sahteci ... İnsan ne diye sahte tablolalar yapar ki? Paraya mı ihtiyacı vardı? Hayır. Şantaj mı yapmışlardı ona? Pek sayılmaz. Bu işi seviyor muydu? Artık değil.

Açıklaması epey zor. Bunun üstüne başka bir şey düşünebiliyor muydu? Bem sokaklarında yürüyordu. Savaş zamanıydı. On yedi yaşındaydı. Aylak ve işsizdi. Jeröme çıkıyordu ortaya. Gizemin çekiciliği. Macera. Babacan ve yetenekli bir tür Arsene Lupin'di. O sonu gelmez tatilde, etrafı yaşlı ve zengin İngilizlerle, anasının gözü otel sahipleriyle, emekli diplomatlarla çevrilmiş halde, bir kartpostal manzarası içerisinde -kar ve doruklar, ince çikolatalar, lüks sigaralar- şu erişilmez ressamdan daha iyi olabilecek ne elde edebilirdi? Ben de resim yapıyorum ama bu elindeki çok iyi genç adam. Ya sonra? Bir anda, zor bir şeyin keşfi. Bir anda, hiçbir şeyden haberi olmadığının kesin olarak bilincine vardı, resim yapma ediminin ne anlama geldiğinden hiç haberi olmadığının, sıkıntısını gidermek için ustalıkla şöyle bir "çiziktiriverdiği-nin", günün birinde kesinlikle öğrenip bilgi sahibi olabileceğinin bilincine vardı. Jeröme'un sabırlı, kararlı yönetiminde, olanca enerjisiyle araştırıp incelemeye verdi kendisini. Ya sonra? Sonrasını Metsys'in *Sarraf ile Karısı* tablosunun her ayrıntısını, aynayı, kitabı, paraları, teraziyi, kutuyu, başlıkları, yüzleri, elleri beş kere, on kere, yirmi kere, yüz kere kopyalayarak, öykünerek, kopyalayarak, taklit ederek, tıpkısını üreterek, kopyasını çıkararak, didik didik ederek geçirdi. Ya sonra...

Çok güzel, çok kolay. Ne zaman sarpa sarıyor işler? Ne vakit berbat oluyor hikayen? Çok, hem de çok sorumsuzca... On yedi yaşındayken, elbette. Peki ya yirmi beş yaşında, yirmi yedi, otuz, otuz üç yaşında? Bilincine varabilir miydi? Bilinç neye yarar ki? Hem bilinç ne demek oluyor ki? Bir sözcük. Altı üstü bir sözcük. Neyin bilinci? Zindanın duvarları hızla kapanıyordu. Ekleyecek bir şey yok. Sahte bir tablo. Bir tane daha. Sahteci Gaspard ...

Sonra Mila geldi. Nk şaşkınlık. Nk küçümseme, ufacık, ciddiye alınacak bir yanı yok. Pişmanlığa benzer bir şey. Küçücük bir anlayışsızlık. İlk kez, bir an için, aniden, oyunu bırakmak istemişti. Kendisi olmak. Ne demeye geliyordu bu? Çark çarktır. Sahteci Gaspard. Gaspard Winckler, her türün sahtecisi. Hangi zamandan kimin hangi işinin olursa...

Bir kadını sevmek, kendi gibi olmak mıdır? Seviyor muydu? Uzun zamandır, aşk Rufus'ün kendisine verdiği gizli kartvizitleri --0 da Madera'dan alıyormuş kartları, ama bunu da çok sonradan öğrendi- kullanmaktan başka şey değildi. İsimsiz randevular. Sonra böyle işte. Biraz daha anlık bir şefkat ihtiyacı, bu kadar mekanik olmayan, bu kadar iğrenç olmayan bir şefkat arayışı. Önemi yoktu. Böyle de oluyordu işte. Mila'yla Nicolas'nın evinde karşılaşmıştı ilk. Mila metresi olmuştu. Belki o gün giydiği elbisenin renginden dolayı, ya da gülümsediği için. Artık anımsamıyordu. Ne önemi var? Bir parantez, diyelim. Ötekilerden farklı birkaç gece. O gecelerin sabahında, aynı saatlerde, amansızca mantıklı, amansızca budala, Nicolas'yla birlikte Louvre'daydı yine, Eski

Roma Sanatı bölümünde, Split hâzinesini hazırlıyordu. Kulağa yeterince hoş geliyor. Hiç zorluk çekmeden, tartışmadan, sekiz günlük tatile çıkabileceği aklına bile gelmemişti. Doğal mıydı bu? Suçlu mu, suçsuz mu...

İçeri girdiğinde, Mila orada, şöminenin yanındaki kocaman bir koltuğun koluna oturmuş, öne eğilmiş, Jeröme'la konuşuyordu. Kafasını ondan yana çevirmişti, tek söz etmeden, gülümsemeden, başını eğmeden bakmıştı ona. Biraz yaklaşınca, Mila ayağa kalkmıştı, çok doğal hareketlerle, salonun öbür ucuna, bara gitmişti. Öylesine bir tavır mı? Özenle hesaplanmış bir aldırmazlık mı? Ne olacaktı ki? Önemi yoktu. Herkesin başına gelirdi böyle şeyler. Onu sevmiyordun zaten, hepsi bu. Ya da o seni sevmiyordu. Mesele bu değildi ama. Ne diye -birkaç saniye, birkaç dakika, birkaç gün-suçlu hissetmişti? Aldırmıyordun. Ufacık bir çaba olsun harcamam ıştın. Bir çaba göstermek isterdin...

Ne acayip. İnsan özgür sanıyor kendisini. Sonra bir anda... Yok. Nerede başlıyordu özgürlük? Nerede sona eriyordu? Sahte tablolar yapmakta özgür müydü? Tuhaf işler. Küçük bir Giottino tablosu. Müneccim krallar İsa'ya

hürmetlerini sunuyor. Melkior, Balthazar. Gaspar. Bunu teslim edersin. Sonra yola devam. Sonra hayatının vazgeçilmezi olur, herhangi bir yapıt karşısında gösterilen bu dirayet. bu sabır ve bu manyakça aynntıcılık dışında dünyadaki her şey silinip gider. Cezanne. Gauguin. Dünya silinir. .. Sonra da duvara asılır: Gaspard Winckler, sahteci. Bir kelebek gibi iğnelenir. Gaspard Wincklerianus. Bütünüyle, temelden, açıkça, mutlak surette, tamamen tanımlanır. Bazen seni baştan sona anladığımı düşünüyorum. Sahteci, başka ne olabilirsin ki? Düpedüz sahteci. Joni Icilio Sahteci, Jeröme Quentin Sahteci,

Gaspard Winckler Sahteci. Koca bir S. Sahtenin S'si. Ölüm gibi, zaman gibi ...

Saat dönüyor. Taş titreşiyor. Birkaç dakika içinde bu taş -ve onu saran, ona bağlanmış dünya- devrilecek, yolu açacak. Ya Rufus? Porsche'unun direksiyonunda görüyor musun onu, yolu ezip geçiyor, farlan gökyüzünü oyuyor, göstergenin iğnesi yüz yirmiye doğru kayıyor? Kaygılı, sinirli, neye uğradığını şaşırmış Rufus...

Ha gayret. Ya sonra? Geleceğin taşa işlenmiş. Bir daha asla sahteci olmayacaksın. Beklenen tek kesinlik. Mutlu ya da mutsuz, zengin ya da yoksul yaşayabilirsin. Ne fark eder. Yarın dünya açılacak mı? Kendini asla kaybetmeme, yolundan asla dönmeme sözü. Tutabilecek misin bu sözü? Şu an tutuyor musun sözünü?

Hiçbir şey bilmiyorsun. Henüz hiçbir şey bilmiyorsun. Hiç yaşamadın sen. Ellerin ve bakışın. Köle cevahirci, Kırgız ya da Vizigot bakırcı, üstünde deri önlüğü. Unutulmuş bir kervan doğuyor ellerinden. Ölüyorsun, bakışsız -Roma heykellerinin patlak, boş gözleri- ölüler tarafından sarılıyor. çevriliyor etrafın: başyapıtlar, biblolar sarmış her yanını, maskeli şamanların salladığı rengarenk fetişler, Ortaçağ heykelciliğinin dirilmiş muammalan. Bak onlara, oradalar, çevreni sarmışlar, etrafındalar: Greco, Caravaggio, Mem-ling, Antonello. Etrafında dönüp duruyorlar, dilsiz ve dokunulmaz, ulaşılmaz ...

Evet. Bir de Jeröme vardı. Annemasse yakınlanndaki küçük evinde, yalnız, terk edilmiş. Sanat kitapları ve tuvallerinin ortasında, açlıktan, yalnızlıktan gebermiş. Bir Kasım günü ölmüş. Altı aydır görmemişti onu. Kısa, utanç

verici tek bir ziyarette bulunmuştu yalnızca, ne diyeceğini bilememişti ona, bu ani düşüş, bu öngörülebilir düşüş, titreyen ellerinin katlanılmaz varlığı, bulanan bakışının korkunç işkencesi karşısında dehşete düşmüş, deliye dönmüştü. Jeröme çalışamı-yordu artık. Bakımsız bahçesinde ağır adımlarla yürüyor, ıssız salonunda geziniyor, metal çerçeveli büyük gözlüklerini düzeltiyordu, yükselişte olduğu dönemlerde aynı gözlükleri yalnızca bir ayrıntıyı daha iyi görebilmek için taktığı vakitlerde. belli bir gururla onları yalnızca büyüteç niyetine kullandığını söylediği günlerde, gözlükleriyle Chardin 'e benzerdi; ama artık sürekli gözlük kullanmak zorundaydı, elbette önceden hatmettiği ve tüm ötekiler gibi yalnızca resmi, estetiği ya da tekniği konu alan bir kitabı karıştırmak için bumuna iyice yerleştiriyordu onları, derken kitabı kapayıverdiyordu. artık tabu olmuş konulara el atmış gibi; o güne dek alışkanlık gereği yaptığı her şey, yaşama sebebi dahil, korkunç ve acınası bir yeniden yükseliş yanılsaması içerisinde, korku ve coşkuyla sürekli reddedilmiş ve sürekli anılmış uzayıp giden bir özlemin işaretinden başka şey değildi sanki.

Kırışık, nasırlı elleri, koltuğun kenarında arada sırada hafifçe titrerdi, aniden sıkıverirdi avuçlarını, tırnaklarını kadife döşemeye geçirirdi. “Seni gördüğüme sevindim Gaspard, uzun zaman oldu görüşmeyeli, di mi?” Cümlenin sıradanlığı, bir tür umursamazlık, cümlenin sıradan bir biçimde dile getirilişi. Paris'teydi, kokteyl akşamı, Paris’te son kalışıydı. Onunla en son orada konuşmuştu. Rufus ertesi gün Cenevre'ye dönecek, Jeröme’u da Annemasse'a bırakacaktı...

Sokaklarda, villasının boş odalarında sürünerek geziniyor olmalıydı Jeröme. Altmış iki yaşındaydı. Gören seksen derdi. Joni Icilio'nun öğrencisi olmuştu. Olabilecek en saygın kariyerlerden birini bırakmıştı arkasında. Bir Vinci, yedi

Van Gogh, iki Rubens, iki Goya, iki Rembrandt, iki Bellini, elliye yakın Corot. bir düzine Renoir, otuza yakın De-gas, 1930 ve 1 940'lı yıllarda topluca Güney Amerika'ya ve Avustralya'ya gönderilmişti, Metsys'ler ve Memling'ler, Sis-ley ve Jongkind yığınları da 1920 ve 1925 arasında, Rufus ve Madera ile ortaklığının başlarında sevkedilmişti. 1955 yılına dek, günde on iki saat, bazen daha fazla çalışmış; bilgilerini, hilelerini, tekniklerini geliştirmiş, her seferinde, başdöndürü-cü bir hızla, tartışılmaz bir

kusursuzluğa ulaşmıştı. Sonra işi bıraktığında, Cirque meydanı civarında dolanarak, akıl fikir dağıtarak, bibliyografyalar hazırlayıp belge toplayarak, hala azıcık da olsa işe yaramaya çalışmış ve yavaş yavaş, başta hiçbir şey söylemeden, her şeyden elini eteğini çekmişti, hayatını çalışarak geçirdiği yerlerde artık yaşayamayacağını anlamış gibi, onunla daha önce bu konuda konuşmaya cesaret edememiş Rufus' e huzur içinde “kalan günlerini tüketme arzusunda olduğunu” itiraf etmiş, elbette yapmacık bir neşe, hüzünlü bir gülümsemeyle, Annemasse'a, Cenevre kapılarından birkaç yüz metre ötede Rufus'ün ayarladığı villaya yerleşmiş, orada geçimsiz bir bakıcıyla, rahat bir ev ortamı ve saygın bir kütüphaneyle, bir anda beyhude gelen bir hayatın acımasızca yavaş ilerleyen sonunu yaşamaya başlamıştı. İki yıl. Yedi yüz otuz gün. Yedi yüz otuz günlük sıkıntı çok ender bir ziyaret ya da bir yolculukla bölünüyordu. Paris'te, Venedik'te, Floransa’da birkaç gün, sonra yalnızlık, yine, o hafif tatlı ıstırapla, kitaplarıyla tablolarının karşısında, biraz özlem dolu, biraz da uyuşturucu bir süreç içerisinde gerçekte kim olduğunu anlayarak, cılız salonunda yalnız yaşamıştı ve dışarıda birbirinin aynı villaların dizildiği küçük bir sokak, dilsiz ve ıssız küçük bir sokak vardı. Hayatını Paris'te,

Rousseau sokağının ve Cirque meydanının bitimsiz hayhuyu içerisinde ya da Cadet sokağında, bir binanın yedinci katındaki küçük atölyede geçirmişti. Daracık, kurşuni bir sokaktaydı şimdi. Temiz bir banliyö sokağı? Zahmete değmeyeceğini düşünmüş gibi, geçen her saniye zaten ölmüş olduğunu, mezarında olduğunu düşünmüş gibi düzenlemeye cesaret edemediği bayağı bir salon, o yabancı, hiç bilmediği, tamamen farklı çevre, ama her gün yürümek, bakmak, görmek zorundaydı yine de ...

17 Kasım 1958, Rufus, Dampierre'e telefon etmişti: Jeröme ölmek üzereydi. Aynı akşam, Otto Orly'ye götürmüştü onu, Cenevre’ye gidecekti. Rufus havaalanında bekliyordu. Soğuk, ince bir yağmur vardı. Annemasse'a geldiklerinde, Jeröme çoktan ölmüştü. Başucunda doktorla bakıcı vardı. Açık kitaplardan, röprodüksiyonlardan, litografilerden oluşan karmakarışık bir yığın odanın her yanına yayılmış, bayrak gibi etrafını sarmıştı. ..

Hatırlıyor musun? Eğilip hemen yanına düşmüş açık bir kitabı yerden almıştın. Hatırlıyor musun? *Let foıtr captains bear Hamlet, tike a so)/dier,*

to> tlıe stage; and, fo)r his pas-sage, tlıe soıldiers’ nıusic and tlıe rites ofwar speak lonıdly fior hinı..?

Bunalmış bellekte uzun süre ölüm marşı çınlıyor. Jeröme villasının koridorlarında geziniyordu, o odadan o odaya, bir gölge gibi, pencerelere yaslanıyordu, küçük, daracık sokağa bakıyordu. Aylardan Kasım. fucecik bir yağmur çiseliyordu. Gidip geliyordu, kütüphanesine yaklaşıyordu, dosya

Din yüzbaşı Haıılet"i bir asker gibi sahneye taşısın: geçerken askerlerin müziği ve savaş törenleri ona övgüler düzsün... (Ç.N .)

dolaplarını açıyor, binlerce eskiz çıkarıyordu, litografileri ipek kâğıtlarından çıkarıyordu, hatırlıyor, her hikayeyi, her ayrıntıyı, karşılaşıp üstesinden geldiği her zorluğu kafasında yeniden canlandırıyordu. Ya sonra?

O küçük, cılız bahçede uzun süre yürümek zorunda kal-mıştı.Akşam olmuştu. Hava soğuktu. Odasına çıkmıştı. Tekrar salona inmişti. Bakıcı akşam yemeğini getirmişti. El sürmemişti ama. Bıkkın bir hareketle tabağı itelemişti...

Hatırlıyor musun? Ertesi sabah Paris'e dönmüştün. Buraya gelmiştin. Jeröme ölmüştü. O senin uslandı. O bir sahteciydi. Sen de sahteciydin ve onun gibi öleceksin. Sen de bir gün terk edilmiş bir evde çürüyüp gideceksin. Laboratuvara indin. Buraya. Paralı Asker panosunu koruyan bezi indirdin. Bir yıldır üzerinde çalışıyordun ...

Sonra bir gün, şişeleri devirmeye başladın. Madera sabaha karşı, kravatınla neredeyse boğulmuş, sarhoşluktan gebermiş halde buldu seni. Tek lafetmedi. Hiçbir şey sormadı. Rufus'e telefon etti. Rufus seni almaya geldi. Birlikte Gstaad'a gittiniz. Orada üç gün geçirdiniz, kayak yaptın. Altenberg'i hatırladın. Ama o vakitler seni o kadar mutlu eden şeyin ne olduğunu bile hatırlamadın. Gece yarısı Paris'e döndün. Genevieve’i aradın. Cevap vcnncdi. Dampicrre'e gittin... Üç gün oluyor...

Birkaç darbe daha. Beş dört üç. İki? Bir. Yine beş. Cik. Civciv çıkacak kuş çıkacak. Açıl susam açıl. Görkemli açılış. Johann Sebastian Babach'ıı müziği. Füg sanatı. Sekilerden biraz daha güçlü bir darbe ve hooop, sert bir

rugby topu gibi taş yerinden fırlayıverir. İşte oldu. Bir saniye nefes alalım mı? Gerçek bir taş yontucusu gibi ellerini siliyorsun.

Bir taş. Bir öteki. Ve şimdi. Duvarda bir delik. (Dnünde biraz toprak, pis, külrengi. Alacakaranlıktan minicik bir görüntü. Çok şiirsel. Canının sıkılmasına engel değil ama. Otto'nun her zamanki gibi işe daldığını ya da bir an için duvar gibi sağırlaştığını düşünmek boşuna. Seni duydu aslında. Dolayısıyla, yeraltı tünelinin grosso modo'" nerede olduğunu biliyor. Otto önünde. Kafanı dışarı bir uzatsan, karşında onu bulacaksın. Sana kibarca şöyle diyecek: “Bay Gezbar, gi-tip laporatuvara pi pakar mısınız, rica etsem.” Bu delikler bir işe yaramaz. Umrunda değil. Başka bir yolunu bulursun. Biri olmadı öteki ...

Ayaklıktan iniyorsun. Laboratuvarda yürüyorsun, Otto, sevgili Otto, nerede kaldınız acaba? Toz içinde kalmış yolda Sir Koenig'i görüyor musunuz? O kviçreli beyefendiyle telefon görüşmesi yapma şerefine eriştiniz mi? Size hemen geleceğini söyledi mi? Hemen geliyor mu kendileri?

Çok komik. Gülünç. Saatine bakıyorsun. Yediye çeyrek var. Rufus’ün şu an otelinde olması için bir sebep yok. Otto kesin mesaj bırakmıştır... Bahsi sürdürebilirsin. Çıkmaya hazır olduğunda Otto hâlâ yalnız olacaksa eğer, başannanın bir yolunu bulman gerekecek. (Dmeğin, deliğin başında bekliyor olacaksa, kapıdan çıkacaksın. Ustaca. Ama siz beyefendinin dediğine bakmayın, o kadar da usta işi bir plan değil. Otto deliğin başında olacaksa eğer, kapıdan çıkışı engelleyecektir. Peki orada mı, yoksa dışarıda mı olduğunu nasıl bileceksin? Ha? Bunu daha sonra düşünürsün. Şimdilik önemli olan tek şey şu işi bitinnek, yeraltı tünelini. Ama Bay Otto Schnabel'in tüneli görmemesi gerek, yoksa o seni tuzağa düşürür. O z^^rn?

" Cmmı *modo:* Ln. Kabaca. (Ç.N.)

Dehanız aldı başını gidiyor hazret! Şu işe bakın. (Dzünüz sözünüz bir bu arada. Paralı Asker için kullanılmış deneme panoları arasından epey geniş ve epey uzun bir tahtayı şöyle atıveriyoruz. Etrafta iki koca çivi arıyoruz. Buluyoruz. Şu gördüğünüz tokmakla onları taşa tutturuyoruz, öyle bir yapıyoruz ki iki çivi arasında tahta levhanın genişliğinden biraz daha fazla mesafe kalıyor. Çivilerimizi büküyoruz. Aralarından tahta levhayı kaydırıveriyoruz. İyice zorluyoruz. Tahta, toprağa dayanıyor, çiviler takoz

işlevi görüyor. Tahta levhanın tam altında toprak kazılıyor. Kazdıkça tahta ileri itiliyor. Ve yeraltı geçidi, ey insan dehası, ince bir toprak tabakasıyla kaplanırken -incelikli bir hesap yapmak yeterli-, tahtayla destekleniyor. Otto hiçbir şey görmüyor. Çıkış zamanı geldiğinde, tahtayı geri çekmek yeterli olacak. Toprak devrilecek. Odaya bir gün okyanusu akacak. Koca bir delik açılacak.

Bir saat geçecek. Peki bir saat içinde? Bay Gaspard Winck-ler, özgürsünüz. Asla tatmadığı bir duygu, hiçbir şeye benzemeyecek bir şey... Özgürlüğü içinde yitip gidecek. Boğulacak. Yollarda yürüyecek. Başıboş dolaşacak. Hiçbir şeyden haberi olmayacak ...

Böyle neye benziyorsun? Kolunu kaldırıyorsun, indiriyorsun, kendine doğru biraz toprnk alıyorsun, biraz çamur, tahtayı biraz itiyorsun, kayıyorsun, kıvrılıp duruyorsun, çamurda bir solucan gibi, otlar arasında bir yılan gibi. Neye benziyorsun? Yarı çıplak, elinde oyuncak kürek gibi bir şey, plajda herhangi bir çocuk gibi kumdan köfteler yapıyorsun. Rahatsız vaziyet. Sıcak. Çok pislenmiş olmalısın. Al işte sana yoğun bir gün! Jeröme'u hatırlıyor musun? Rufus'ü hatırlıyor musun? Madera'yı hatırlıyor musun? Genevieve'i hatırlıyor musun? Mila'yı? Nicolas'yı? Split'i, Cenevre'yi, Paris'i hatırlıyor musun? Giottino'yu, Memling'i, Cranach'ı, Botticelli'yi, Antonello'yu hatırlıyor musun? Müneccim kralları, kucağında bebek ha'yla Meryem Anaları, Diriliş tablolarını, çarmıhın dibinde yakaranları, Prenslerle Prensesleri, Delilerle hizmetlileri, Breme burjuvalarını, Saint-Sepulcre şövalyelerini, Kırda öğle yemeklerini, Blois yakınlarındaki köprüleri, Tezgâhtaki şeftalileri, Saint-Omer'deki kayıkları hatırlıyor musun? Abanoz sandıkları, totemleri, Haute Volta'nın tahta heykellerini, barut rengi Jamaika penilerini, Diocletianus döneminden paralan hatırlıyor musun? Gstaad'ı,Altenberg'i hatırlıyor musun? Hayatını hatırlıyor musun?

Elleri ve bakışı. Kimin ne zamandan hangi tablosu olursa. Bütün bunlar kendisiydi. Bütün bunlar, başka da hiçbir şey. Sahteci Gaspard. kalyan spesiyaliteleri. Şu ölü, çalınmış, aldatılmış kalabalık. Soyulmuş. Sahteci Gaspard. Evrensel resim müzesine buyrun. Hayranlıkla izleyin. Sanatın her sımna vakıf olan adam. Mona Lisa'nın gülüşünü kopyalayabilmiş, İnka gizemlerini çözmüş, Orinyasyenlerin unutulmuş yordamlarına erişmiş tek

insan. Gelin sanat taıihini tek bir ciltte görün. Sahteci Gaspard .. Gaspard Winckler. Dönemlerin zemini ve aktarıcısı. Götürü usulü...

Devamı bir kahkahanın ortasında yitip gidecek. Sahteci. Sahte çağ. Kötü dönem. Zaman kötüleşecek. Sahtecinin sahtecisi. Leş yiyen ...

Cevap? Kesinlik? Açıklık? Hayır. Daha değil. Kabul edilebilir bir olgu bile yok daha. Ele gelir bir şey yok. Sanki uzun zaman bir yeraltı hücresinde, güneşten ve hayattan uzakta mahpus kalmış -Split ve Sarayevo zindanları, Dam-pierre 'deki atölye-, uzun zaman önce, aylar, yıllar, yüzyıllar öncesinden kaçışını planlamıştı, yeraltı geçidi, yerin altında bir boru ve gelecekteki o dakika bedeninin nemli kilde boylu boyunca uzanacağını, çamuru, yorgunluğu, cesaretinin kırılacağını, inat edeceğini, krampları tahmin etmişti. Sonra boğuk bir nefes. Umutsuzluk. Saatler ve saatler belki. Sonra bir humus tabakasının çöküşü, gökyüzünün ortaya çıkışı, çimenlerin, rüzgfuın, gecenin...

Tam olarak özgürlük denemeyecek bir şey, yalnızca canlı olan, birazcık, çok azıcık daha canlı olan bir şey; cesaret de olmayan bir şey gelecek, ama korkaklık da olmayacak. Tek bir darbenin olanaklılığı, çünkü tek bir darbede yüzlerce yıllık engeller ortadan kalkacak. Kendisine ait olacak bir şey, yalnızca kendisinin olacak, yalnızca kendisinden gelecek, bir tek onu ilgilendirecek. O olacak bir tek,ötekiler yok olacak artık, ne Jeröme, ne Rufus ne de Madera kalacak ...

Çünkü bir gün yenilgi çok güçlü bir hırstan çıkıp geliverdi -kesin ve sancılı farkındalık-, çünkü Paralı Asker bayağı bir heriften başka şey değildi, silahsız bir şövalye, güçten düşmüş, kederli, beşinci sınıf bir soyluydu o kadar, dünya olanca anlamını yitirmeye başlamıştı. Bekleyiş? Çaba? Hiç özgür olmamış mıydı? Sonunda bunun farkına varması için Jeröme'un ölmesi, Genevieve'in onu terk etmesi, Paralı Asker'in bir yenilgi olması, Madera'nın ölmesi mi gerekmişti? Biliyor muydu bunu? Görüyor muydu? Başlayan neydi? En önemli şey neydi? Bilinç kendini korumak için mi anımsıyordu ...

Hatıraların bir bir dağılıyor. Ne? Kim başladı? Kim sürdürdü oyunu? Olan biteni gönıemek için kim kafasını kuma gömdü?

Paralı Asker'in başarısızlığı, Madera’nın ölümü. Aynı şey mi? Şu aynı nefret ve delilik baskını...

Tahtanın ucuna vardı. Her şey hazır. Bir hamle daha ve toprak çökecek. Geçiş açılacak...

Ama Otto önünde olacak, birkaç santimetre ya da birkaç metre ötede, ateş açmaya hazır, kesinlikle seni öldürmek için değil ama, kaçmana engel olmak için. İşin içinden nasıl çıkacağını soruyorsun kendine. Otto yeraltı geçidinde bir yerlerdeyse, kapılardan çıkışı engellemeyi unutmamıştır herhalde. Yeraltı geçidinde olmaması düşünülemez, seni duymamış olamaz çünkü. Bir tünel kazıyorsan eğer, onu kullanarak kaçmak için yapıyorsun bunu, dolayısıyla Otto karşına çıkacak. Ama orada bir tuzak olabileceğini düşünemeyecek kadar aptal olmadığı için, merdivenin sonundaki Madera'nın çalışma odasının kapısını kilitleyecek. Önüne yığdığın eşyaları kaldırarak o kapıya kadar varabildiğini düşün ve epeyce gürültü yaptığını... O zaman geri dönecek. Ve o gelene kadar da, hoop, hızla aşağı ineceksin, tahtayı kaldırıp sıvışacaksın. Olmaz mı? Olmaz. O kadar zamanın yok. O kadar kesin değil. Tekrar tekrar gözden geçirelim meseleyi. Bir: Otto tünelde senin önünde, daha doğrusu, tünelin tam olarak nerede olduğunu bilmediği için, sesin geldiği yöne gitmiş, tünelin bu duvarda kazıldığını anlamış ve senin önünde, birkaç metre ötede duvarı gözlemleyebileceği bir yere konuşlanmış. O vakit Otto tünelde karşına çıkacak. Otto'nun tünelde karşına çıkacağı konusunda bahse girilebilir. İki: Otto seni gözetliyor. Yeraltı tünelinden çıkmanı bekliyor, diğer tüm çıkışlan kapamış ve dünyaları verseler yerinden kıpırdamayacak. Üç: Otto'yu bulunduğu yerden uzaklaştırman gerek. Her şey burada bitiyor. Otto'yu yerinden etmek gerek. Otuz üç yıl yaşadın ve şimdi üstesinden gelmen gereken tek mesele -hayati mesele- Otto Schnabel denen elli yaşında, seksen kilo ağırlığında, hangi ulustan olduğu belirsiz, Anatole Madera'nın oda hizmetçisi olan şu adamı birkaç saniyeliğine ya da birkaç dakikalığına bulunduğu yerden uzaklaştırmak. Evet. Nasıl yapmalı? Onu çağırabilirsin. Gelmeyecektir ama. Beyaz bir çarşafa sarınıp dışarı çıkabilirsin, o da hayalet gördüğünü zanneder, huuuu huuuu yaparsın, korkar, tabanları yağlayıp kaçar, sen de işini halletmiş olursun. Gözün yemedi. Hangi yolu denemeli? Hadi hadi. Uk kapıyı zorlayabilirsin. Ama demir parmaklıklardan geçişi engellediyse? Seni duyar, hemen yetişir, bacağına kurşunu sıkar. Seni...

Saniyelerin birbirini izlediğini, dakikaların geçtiğini hissediyor musun? Yoğunlaşıyorsun, değil mi, Gaspard Winckler? Küçük, gri hücrelerini harekete geçiriyorsun. Beynindeki sert-zar, ince-zar, hepsi iş başında. Ne dersin? Kabul. Çok basit...

Durumu özetleyelim. Uzatmayalım ve mantıklı olalım. Düzen, kesinlik ve yöntem. En iyi hamleni başarmak üzeresin.

Dünyada Otto'yu yerinden kaldırabilecek tek şey nedir? Rufus. Rufus. elbette. Rufus burada değil. Ama Otto, Rufus'ü bekliyor. Diyelim ki Rufus oteline dönüyor. Hiç kuşku yok ki bir görevli Otto Schnabel diye birinin kendisini birkaç kez aradığını söyleyecek. Mesaj bıraktığını. Hemen Dampierre'e gelin. Otto şunu söylememiştir elbette: Madera öldürüldü. Bunlar yüksek sesle telaffuz edilecek şeyler değil. Rufus ne yapıyor? Otto'yu arıyor. Otto ne yapıyor şimdi? Seni gözlüyor ve Rufus'ün aramasını bekliyor. Ya sonra? Sonra sen telefonu alıp tezgfilıa koyuyorsun. Sonra küçük bir çanta alıp içine dairenin anahtarlarını, paranı, tıraş makineni, gömleğini, kravatını ve kazağını tıkıyorsun. Bütün bunları tezgfilıa koyuyorsun. Çantayı yanında götüreceksin; özgür olduğun anda, şu uzun gömlek gibi şeyi çıkarıp üstüne az çok yapışacak olan tozu, çamuru temizleyeceksin. Yolculuğunu hatırlıyor musun? Her şeyden emin misin? Hiçbir şey unutmadın, değil mi? Kontrol ediyorsun. Belgelerin? Sigaraların? Kibritin. Aşağı iniyorsun yine. Tekrar yukarı çıkıyorsun. Şöyle bir soluklanıyorsun. Kendini kaybediyor musun? Kendini kaybetmiyorsun ...

Kaldıraçı çeviriyorsun. Çın çın çın. Otto'nun tünelde, senin önünde olduğuna inanmayı sürdürmen gerekiyor, yoksa çalışma odasındaki telefonu fişten çektiğini duymuş olmalı ... Merhaba Hanfendi. Burası Dampierre, 15 numara. Telefonum çalışmıyor. Arkadaşlarımdan biri bu sabah beni üç dört kez aradığını söylüyor -bugün öğleden sonra arabayla geldi- bense hiçbir şey duymadım... On saniye içinde beni arar mısınız? On saniye, öyle değil mi. Evet Hanfendi, Dampierre, 15 numara. Bay Madera. Çok teşekkür ederim Hanfendi.

On saniye. Kapatıyorsun telefonu. Kalbin çarpıyor. Saatine bakıyorsun. Dokuz. İyi mi gidiyorsun, batıyor musun? Sekiz. Başarması için ne

veriyorsun? İmparatorluğumu bunun için veriyorum. Yedi. Altı. Her şey mantıklıysa, planın işlemesi gerekir. Dört. Al işte. Madera'yı. Üç. Öldürdüm. İki. Artık zaman daralıyor. Yıldırım gibisin. Sıfır. Çalıyor. Uzakta. Uzakta. Uzakta. Duyuyor. Koşuyor. Arayanın Rufus olduğundan şüphesi yok. Bırak da köşeyi dönsün. Bir. İki üç. Tahta levhayı çek. Çantanı al. Kafanı dışarı uzat. İşte. İşte. İşte. Yaylan! Bir iki üç dört beş metre. Hoşçakalın ve teşekkürler. On on bir on iki. Bariyerin altından geç. İşte. Çimenlere yayılma. Koş. Vcndöme sütununu benim için selamlayın. Dönme dönme sakın dönme.

Ve şimdi, uzun süre saklanmış bir umudun rövanşı belki, her şey kayıp gidiyordu ellerinden, her şey yine kaçıp gidiyordu. Bir an için ellerinde tuttuğunu hissettiği hayat, grup grup hatıralar, bu sorgu, şu sıkı ve dirençli bütünlük. milyonlarca parçaya. artık bağımsız birer hayata kavuşmuş özerk göktaşlarına ayrılmıştı; sabitlerini bilemediği gizemli yasalar uyarınca belki hatâ kendisine bağlılardı ama. Bir kez daha belirginleşiyordu anılar, sonra bir anda patlayıve-riyor, dağınık izlenimlere, bir anlam, bir yön, bir ayrım bulmaya çalışmanın işe yaramayacağı hayat parçacıklarına dönüşerek çeşitleniyorlardı. Yarıklar ve kırıklar. Sanki yaşadığı evrenin geçmişteki uflrn bir kıyametten kurtuluyordu. Sanki dünya ona ait değildi artık. Henüz ona ait değildi. Bir başka çağa adım atmıştı.

Ve şu derin kaos: şef gelmeden önce orkestra akor yapıyor sanki, her çalgı kendi partisyonunun ilk ölçülerini deniyor, tellerini, dillerini, aletin kendisini ayarlıyor sanki, bu inorganik arap saçında ısrar edenmişçesine arpej yapıyor, akor deniyor sanki, çünkü birazdan orkestra şefinin mevcut kesinliği yönetecek onları, çünkü bestecinin ulaştığı tutarlılığı adım adım izleyecekler, birazdan kavuşulan sessizlikte, tüm ışıklar söndüğünde, yoluna giren yapıt fışkıracak, trompetlerle kornoların bilinçli patlayışı, dörtlünün tamamlanmışlığı, zamandan koparılmış, zamana dayatılmış ritm ve ziller girecek devreye. Ve eğer böyle olsaydı, böyle olması gerekseydi, kaosun kabulünden, yarın. olanca gücüyle, olanca parıltısıyla dünyanın ve kendisinin kesinliği doğacaktı, çünkü en nihayetinde çılgınlığının dibine erişmiş olacaktı. Zafere ulaştı mı? Henüz değil. Issız bir yolda özgür. Nereye gittiğini bilmeden kendisinin önünde yürüyor. Karanlık çökmüş. Saat neredeyse sekiz. Madera öldü. Laboratuvarda bir köşede, öylece bırakılmış, daha şimdiden toza bulanmış, o acayip Paralı Asker yüzünü

buruşturuyor ona. Lüzumsuz bir hareket mi, yoksa ileri bir adım mı? Bilmiyor. Kafasını sallıyor. Üşümüş...

Chiiteauneuf'e kadar yürüyeceksin. Dreux'ye kadar taksiye bineceksin. Trene binmeyeceksin. Garda beklerken Otto'yla burun buruna gelme riskin var. Seni Paris'e götürecek bir kamyoncu bakınacaksın. Bu gece Paris'te olacaksın. Ya sonra? Göreceksin. Bilmiyorsun. Korkuyor musun?

Yıllar boyunca, geçen günlerin ölü ağırlığı. Dünya kadar eski bir hikaye? Kolun havada... Sıraya girmiş günler, sonra bu hikaye, bu yazgı, bu yazgı müsvettesi .... Sonuç. Kaçını-labilir mi, kaçınılmaz mı? Ya sonra? Sonrası hiç. Düşünmeye bile zaman yok. Bilmeye bile zaman yok. Yaşamak istedin. Yaşıyorsun. Gitmek istedin. Dışandasın. Madera öldü ve Rufus uzakta. Ya sonra? Şimdi karanlığın ortasında yalnızsın. Farkındalık neye yarar? Mutlu olmuş muydun, Gaspard Winckler? Mutlu musun? Mutlu olacak mısın? Karanlık hiçbir şeye benzemiyor. Yol kenarında yürüyorsun. Geçen arabalara sesleniyorsun. Durmuyorlar. Ne zamana kadar yürüyeceksin. Çukurun kenarında ölecek misin? Senin peşinde yüz yirmi basan, seni görmeden ezip geçecek gri bir Porsche'u bekleyerek yol ortasına serilecek misin? Rufus nerede? Beyefendi oteline mi döndü? Koenig erken yatmaktan hoşlanır. Bu gece uykusunu alamayacak ...

Canımı sıkıyorsun, Gaspard Winckler. Bir tek sahte tablolar yapmakta iyiydin. Şimdi özgürsün ya, ne halt edeceksin bakalım? Ne tür bir salaklığa imza atacaksın? Tedirginsin bu yüzden. Anlamayı isterdin. Anlaşılacak bir şey yok. Hiçbir şey düşünemeyeceğin kadar soğuk bir hava var. Yarın olacaklara bakarsın. Yada hiçbir zaman ... Bir gün yaparsın. ..

Önce alacakaranlıkta, her sabah bir ötekini sarıyor. Tüm o hareketleri gerçekleştirdi... Merdivenleri çıktı, basamak basamak. Aralık kapıyı gürültü etmeden itti. Kalın yer döşemesi ayak seslerini bastırdı. Sol eliyle Madera'yı ensesinden kavrayıp arkaya çekerken, sağ eliyle -biraz gergin bir şekilde- bir süredir elinde tuttuğu usturayı öne uzatıp sapladı, çılgınca bir hızla gidip geliyordu her şey, adamın boynu açıktaydı, genişti, beyaz ipek gömleğine hafiften sıkışmış gibiydi. Ve kan patlatılan bir iltihaptan fışkırır gibiydi. Açıktaki kızılyara. Fışkıran, her yeri saran kan, yoğun ve spazmlı bir sel gibi akıyor masaya, gökgünlüğü, beyaz telefon, cam plaka, yer döşemesi,

koltuk. Kan her yere sızıyor, siyah ve sıcak, iskemlenin ayakları arasında yılan gibi canlı, ahtapot gibi. Ve bir anda gelen o neşe, top darbesi gibi, davul sesi gibi, bando mızıka gibi. Işıldayan o neşe, eksiksiz, anlamsız. Anlaşılmaz. Öylesine anlaşılır ki.

Öyle değil mi, Gaspard Winckler, öylesine anlaşılır ki . ..

Dışarıdaki tüm yelkenliler alabora, sanki dünya tersine dönüyor, dünya değilse bile, odanın geçici olarak mide bulandırıcı evreni, laboratuvar, uçsuz bucaksız ve ıssız atölye, şu öteki hapishane yeniden doğuyor; çekiştirilip kopartılmış, duvarlara iğnelenmiş, tek tek parçalarına ayrılmış çelişkileri, en nihayetinde Paralı Asker'in röprodüksiyonlan gibi yüksek ve pürüzsüz duvarlarda gıcırtılı ve kötücül çelişkileri, zaferin ve ustalığın şu yüzlerini ortaya çıkaran mikrokosmos yeniden doğuyor, bütün bunlara özel şövalesinde duran, dört köşesi pamuk, bez ve çelik çerçevelerle üçlü koruma altındaki tamamlanmamış pano, altı küçük projektörün özenle yerleştirilip buluştuğu noktadaki başarısızlık çok zor karşılık veriyor: Yeniden ele geçirilen bir birlik değil bu, dünyanın egemenliği, bozulmaz süreklilik değil, ama sanki bir anda donmuş, bir anda yakalanıvermiş, anlık bir aydınlanma anında kendisine bakıyormuş gibi, sanki, kör bir gücün nihai buhranı, acımasız bir kuvvetin kekreliği, kuşku. Antonello da Messina dört yüzyıl kada öncesinden, tarihin en sarih yasalarına karşı mutlak bir horgörüyle, farkındalığın tüm parçalanışlarını kusurlu bütünlükleri içerisinde dile getirme arzusunu hissetmiş sanki. Yalnızca muğlaklıktan uzak bir kesinliğin denk düşebileceği bir teknikle ifade edildikleri için, dünyanın saçma ve acınası tüm çelişkileri bu ayna-yüzde birbirlerine buluşma sözü vermişler sanki. Ressamın da ötesinde, dünyaya olanca ironisi, olanca acımasızlığı, tamamen yerli yerinde bir bilincin olanca erişilmezliği içerisinde bakan bir asker değildi artık oradaki; modelinin ötesinde, anlık bir örgütlenme içerisinde bir Rönesansın ebedi ve mantıklı olanca istikrarını bir araya getiren bir ressam da değildi, öykündüğü şeye öykünen bir sahtecinin, öykündüğünü aşan, bildiklerinin ötesinde, hırsının ötesinde, modeli üzerinden kendi bakışının kuşkulu sıkıntısına kavuşmuş bir sahtecinin ikili, üçlü, döıtlü oyunuydu. Erişilmezlik paniğe dönüşmüştü, kasların azalan gerginliği sırıtmaya dönüşmüştü, bakıştaki güven meydan okumaya dönüşmüştü, ağızdaki kararlılık ifadesi intikam olmuştu. En ufak ayrıntı bile, şimdi, alt edilmez bir yücelmeye bağlı değildi artık, bundan

böyle kırılacak kadar sertleşmiş, uzantılarında bile çürümüş bir iradenin kırılgan, gelip geçici sonucundan başka şey değildi ortadaki, öyle ki irade dağıldıkça, bu sona erdirme hissinden, güçleri ve muğlaklıklarıyla, bütünün gözle görülür uygunluğunu noktası noktasına yalanlayan uyumsuzluk öğeleri yeniden çıkıyordu ortaya. Tek bir bakışla hem dünyayı hem de kendisini kuşatan, ressam değildi artık, geçici olarak kontrolden çıkmış baş belası bir gidiş geliş içerisinde, bir yutturmacanın, kaba bir aldatmacanın beslenmiş muğlaklığıydı; ressam kuşkulu bir doğruluğun soysuz iblisiydi artık, öylesine kırılgan bir örgütlenmenin beceriksiz tanrısıydı ki, yarattıkları kaostan çıktığı anda. silinmiş yenilgilerin insanlık dışı gücüyle, neredeyse bilinçli hatalarla, hiçe sayılan ve hissedilen sınırlarla yeniden kaosa dalıyordu. Işıkların titizlikle düzenlenişi, masaların hayranlık uyandırıcı bir şekilde yerleştirilmesi, kullanılan gereçlerin saygın dizilişi - gevvo *duro* için alçılar ve zamklar, kadehler, bitkiler ve topraklar, spatulalar ve fırçalar, bezler, kartonlar, deneme tuvalleri, kurşun kalemler, füzenler, pasteller, cilalar, yağlar, vernikler, siperler ve pertavsızlar, destek çubuklan- artık bir tek girişimin beyhude-liğine işaret edebilirlerdi. Tuvalin tam ortasında, hoş bir günah patlayıveriyordu. Terk edilmiş atölyede, iflas kusursuzdu.

“Bittim ben Streten. Artık hiçbir şey anlamıyorum. Her şey dehşetengiz bir ziyanlıktı, her şeyi kaybetmişim gibi hissediyorum, her şey başıma yıkılmış, bana hiçbir şey kalmamış gibi. Ne yapmak istemiştim bilmiyorum, nerede olduğumu bile bilmiyorum artık. Sanki her şey biraz fazla hızlı, benden çok daha hızlı gelişmiş gibi, başka bir şey yapmaya zamanım kalmamış gibi, her şey benim dışımda gelişmiş gibi, anlıyor musun?”

“Ne istiyordun? Ne bekliyordun?”

“Bilmiyorum ... Bırakmak... Bir hamlede bırakmak. Her şeyi yıkmak. Yaptıklarımdan geriye hiçbir şey bırakmamak...” “Zaten öyle yaptın ...”

“Belki... Ama anlamıyorum bunu, neden yapılacak tek şey buydu anlamıyorum ... Kahkahalar atmam gerekirdi, anlıyor musun, kendimi rahatlamış, kurtulmuş hissetmem gerekirdi ... Hiçbir anlamı yoktu; öylesine bir şeydi. Hiçbir şeye benzemiyordu. Fazladan bir hareket, fazladan bir adım. Çok geç olmadan durmam gerektiği hissi... Ama Madera’nın ölümünün bir anlamı olmalıydı, ve bu hareketin anlaşılır olmasını istedikçe

her şey uzaklaşıyordu benden ... Laboratuvarın duvarında bir delik açıyordum, bunu ne diye yaptığımı bilmiyordum; ölüm tehlikesiyle karşı karşıya olduğumu düşünüyordum ama doğru değildi. Otto beni asla öldürmezdi, Rufus de, gelmiş olsaydı eğer, beni asla polise teslim etmezdi. Dolayısıyla, yaptığım her şey saçmaydı. Yalnızca Madera'nın ölümü değil, yıllardır yaptığım ne varsa. Artık hiçbir şey anlamıyordum. Tamamen kendimden çıkmıştım; kendime söyleyebildiğim tek şey, aptalca yüreklendirmelerdi, ya da söz oyunları. Ya da aptalca sorular. Ayrıntılarda kaybolup gidiyordum. Yapabildiğim tek şey, kendimi umursamamaktı, hemen sonrasında da sızlanmak. Bir dakika boyunca, herhangi bir şey yüzünden kara kara düşünüyordum; bir dakika sonrasında her şeyin çok gülünç olduğunu söylüyordum. Sonra çıktım, koşmaya başladım, yola ulaştım, yürümeye koyuldum. Ve bir anda, yolda, gecenin ortasında, kendimi yalnız hissettim. Hiçbir anlamı yoktu. Bilmediğim, asla bilemeyeceğimi düşündüğüm bir şeydi. Yalnızlık, birden, kesinlikle hiçbir açıklaması yoktu. Yalnız kalma korkusu. Ve bu böyle bütün gece devam etti, ertesi gün de, sonraki günlerde de. Evimde, trende, beni Split'e getiren teknede, ve yine bütün gece trende, buraya varana dek. Anlıyor musun? Herhangi bir yalnızlık değil. Jerome'un Annemasse'daki yalnızlığı gibi, eksiksiz, kesin, çünkü hiçbir şeye tutunamıyordum artık, nasıl yaşayacağımı, ne yapacağımı, günlerimi nasıl geçireceğimi, kimi göreceğimi, nerede yaşayacağımı bilemiyordum. Ne yapacağımı tamamen şaşırmıştım. Öylece kalakalmıştım..."

"Ya şimdi?"

"Şimdi de değişen bir şey yok, biraz daha sakinim o kadar... Daha kolay, daha... "

"Burada mı yaşayacaksın?"

"Belki... İş bulabilirsem... Çok da önemli değil; şimdilik birkaç ay idare edecek kadar param var."

"Yine sahte tablolar mı yapacaksın?"

"Hayır. Kesinlikle hayır."

“Niçin?"

“Bilmem... Çünkü her şey bir mantığa oturuyor yine de .. . Eğer sahteci olmasaydım bütün bunlar başıma gelmeyecekti...” “Niçin?”

“Bilmem... Her şey ortada...”

“Ortada mı?”

“Evet... neredeyse her şey ortada işte. Bu bir meslek değil. Bir tür çark daha çok. O çarka kapılıveriyorsun. Orada boğuluyorsun. Her şeyin hâlâ olanaklı olduğunu sanıyorsun ... Ama kendi oyununun içinde kayboluyorsun. Her şey yok olup gidiyor... Açıklaması zor... Nasıl anlatsam... Hep aynı şeye baştan başlıyorsun, hep aynı yollan katediyor, hep aynı engellerle karşılaşıyorsun. Kimi şeylerden alnının akıyla çıktığını düşünüyor, ama her seferinde biraz daha gömülüyorsun. Asla kendine ulaşamıyorsun, hep bir başkası oluyorsun. Yineliyorsun. Sonsuzca; günün birinde kusursuz bir tekrarcı olmaktan başka umudun kalmıyor. Hiçbir işe yaramıyordu bütün bunlar, hiçbir yere varmıyordu ...” “Yaşamanı sağlıyordu ... ”

“Elbette ... Jerome'un, Rufus'ün ve Madera'nın da yaşamalarını sağlıyordu. Ama bu bir sebep değil. Anlamı yok ...” “Bunu yapmayı sen seçtin ama...”

‘İstedim, evet... Nereden bilebilirdim ki? On iki yıldır sahte tablo yapıyorum. On iki yıldır taklitleri biriktiriyorum...” “Madera'yı artık sahtecilik yapmak istemediğin için mi öldürdün?”

“Neden olmasın? Bunun için, ama başka sebepleri de var. Ama bu da bir sebep, neden olmasın? Bilmiyorum... (Dldür-düm onu, hepsi bu.”

“Çok basitmiş gibi anlatıyorsun. Onu öldürürken aklında bir şey var mıydı?”

“Ne diye aklımda bir şey olsun ki? Hiçbir şey düşünmüyordum, herhangi bir şey düşünüyordum ... Anlaman gerek ... Normal bir şey değildi ... Yapmak istediğim bir şey değildi; yapmakta olduğum bir şeydi. Düşünüyordum, hiç düşünmemiştim... Nasıl anlatacağımı bilemiyorum ...

yapmak zorundaydım, bunu yapmayacağım diyemezdim, artık hayır diyemezdim. Nihai bir çözüm diyelim, anlıyor musun, olası son hamle... ”

‘‘Niçin?”

“Çünkü karşımdaydı,çünkü artık dayanamıyordum, o kadar bıkmış usanmıştım ki, artık katlanamıyordum... İnsana kolaymış gibi geliyor... İşlerin yoluna gireceğini sanıyorsun... hazırda çözüm yolları olduğunu, mutlu sonlar olduğunu sanıyorsun ... Ama sonra, hayır... Hiçbir şey olmuyor... Bir şey yapıyorsun, herhangi hir şey... nedenini bilmeden ... Ama bir zaman sonra, o şey arkanda kalıyor, sende bir iz bırakıyor, onu dikkate almak gerekiyor. Onu doğrulamak, talep etmek gerekiyor. Kabul etmek.”

“Bir şey?”

‘‘Ne olursa. Örneğin Paralı Asker tablosu. Gstaad'dan gece karanlığında dönüşüm. Ya da Madera'nın ölümü. On iki yıldır yaptıklarım arasından ne olursa ... çok basit, öyle bir korunuyordum ki. Kimseye verecek hesabım yoktu. Hep gizlice. Hep masum. Sonra olmuyor işte. Şimdi her şeye baştan başlamam gerekiyor ve açıklamam, en önemsiz hareketi, en önemsiz seçimi, en önemsiz kararı açıklamam gerekiyor. Hayatımda ilk kez, beni koruyan bir şey yok. Yalancı şahidim yok. On iki yıl boyunca, yapacağım sahte tablolar dışında hiçbir şeyle ilgili sorum olmadı. Ama şimdi suçlu olduğumu keşfediyorum ...”

“Neden dolayı suçlusun?”

“Herhangi bir şeyden dolayı olabilir. .. Madera'nın ölümünden, kendi yaptıklarımdan ... Onu arkadan yakalayıp usturayı gırtlağına dayamaktan, boğazını kesmekten. Nedenini bilmemekten, bilmek istememekten. Bu çıkışı olmayan maceraya sürüklenmekten, daha öncesinde anlamaya, olayların akışını değiştirmeye çalışmamaktan ... Nereden bilebilirdim ki ... Her şeyin hep birlikte devrildiği bir an geldi, önümde Madera'nın ölümünden başka hiçbir şeyin kalmadığı bir an, her şey batmıştı çünkü, her yerde ve intikamımı almam gerekiyordu!”

“Madera'dan mı?”

“Ondan. Herhangi birinden. Ondan, çünkü birinin bedel ödemesi gerekiyordu. Yıllardır, Rufus ve Madera hayatımı güvence altına almışlardı, kurtulmamı gerektirecek bir şey yapmıyorlardı. tam tersine, hiçbir şeyimin eksik olmaması, kendimi güvende hissedebilmem için ellerinden geleni yapıyorlardı. Ve benim üzerimden, benim çalışmalarımdan, yanılsamalarımdan geçiniyorlardı. Yıllardır benim oyunuma dahil olmuşlardı, yıllardır gizliliğin çekiciliğini, benim yalnızca sayısız maskeyle varolmak, ölülerin ganimetleriyle yaşamak için duyduğum o saçma isteği yüceltiyorlardı. Yıllardır, bana yardım etmek şöyle dursun, daha beter çukura gömüyorlardı beni, akıp gitmemi izliyorlardı...”

“Ne diye akıp gidiyordun ki?”

“Sahte bir dünyada yaşıyordum Streten, anlamsız bir dünyada yaşıyordum. Hayatımı müzelerde, atölyelerde geçiriyordum. Başkalarının benden önce, benden daha iyi yaptığı hareketleri tam olarak bulmaya çalışarak, erişilecek bir benzerliğin sürekli ödüllendirilen yanılsaması içerisinde geçiriyordum hayatımı. Anla işte. Yoktum ki ben. Gaspard

Winckler, bir hiçti. Dünyadaki hiçbir polis aramıyordu beni, dünyada kim olduğumu bilen bir kul yoktu. Ülkem yoktu, dostum yoktu, amaçlarım yoktu. Yılda bir kez, Cenevre'deki müze için hakiki bir restorasyon yapıyordum. Geri kalan zamanda hasta gibiydim. Gelirim nereden geliyordu, bilen yoktu. Sözde paramı Rufus'ten, galerisinin restoratörü olarak alıyordum: ama Koenig galerisinin tablolarını çok ender restore ettirmesi gerektiğini bilmeyen yoktu. Dünyanın en büyük sahtekarıydım, çünkü kimse sahtekâr olduğumu bilmiyordu ... Bu kadar. Bu kadarı yeter...”

“Akmak için mi?”

“Ölü olmak için. Kimse varlığımdan haberdar olmadığı sürece başarım güvence altındaydı. On iki yıl sürdü. Neden on iki yıl, hiç bilmiyorum. Neden Jeröme gibi hayat boyu değil de on iki yıl, bilmiyorum. Ama on iki yılın sonunda, usandım. Devam edemiyordum artık, anla beni. Artık duramıyordum. Yalnızca bana ait duruşlar istiyordum, yalnızca benim olan bir hayat istiyordum. Ama hiçbir anlamı yoktu bunların; böyle olmaması için, bir çıkış yolu olmaması için her şeyi organize etmiştim. Anlıyor musun, kendi kurduğum tuzağa düşmüştüm! Baştan başlamak için hiçbir

yöntem yoktu. karşı çıkmanın, sıfırdan başlamanın bir yolu yoktu.” “Niçin? Rufus için, Madera için çalışmayı pekâlâ reddedebilirdin...”

“Hayır. Yapamazdım. Reddetmek istedim. İki kez, onları reddetmek istedim. Ama olanaksızdı.”

“Niçin?”

“Bilemiyorum ... ”

“Ne zaman reddetmek istedin?”

“Eylül'de, iki yıl önce, senin atölyenden çıktıktan hemen

sonra. Hatırlıyorum, Paris uçağındaydım. Epey rötar yapmıştık, hiç kimseye haber vermemiştim, Genevieve'e bile, zaten ona on gün önceden, olabildiğince çabuk dönmemi istediğinde de cevap vermemiştim. Uçak Cenevre'de aktarma için durdu; Genevieve'e bir telgraf çektim, bir tane de Rufus’e. Genevieve havaalanına gelmemişti. Rufus'ü izledim. Ona artık çalışmamaya karar verdiğimi söylemeliydim, ama yapmadım. Rufus’ün evinde bir kokteyl vardı. Beni Madera'yla tanıştırdı. Onu ilk kez görüyordum. Öncesinde varlığından bile haberim yoktu, yine de aslında bu işin tek organizatörünün o olduğunu, Rufus'ün yalnızca bir idareci, bir paravan olduğunu biliyor olmalıydım. Madera bana bir iş önerdi. Cevap vermedim. Rufus gelip benimle konuştu, kabul etmemi istedi. Az kalsın istemediğimi söyleyecektim ona, ama önce Genevieve'le konuşmak istedim. Genevieve geldi, neden bilmiyorum. Yüzüme bakmadı. Ben de bakmadım. Onunla konuşamadım. Birkaç saniye sonra gitti. Ertesi gün Madera'yla görüşmeye gittim. Çalışma masasından Bemardi-no dei Conti'nin küçük bir İsa tablosunu çıkardı, kendisi için herhangi bir Rönesans tablosu yapmamı istedi. Kabul ettim.” “Niçin?”

“Bilmem. Ne yapsaydım ki?”

“Niçin işi bırakmaya karar vermiştin?”

“Genevieve'in hoşuna gitmek için, sanının. Ama çok da sağlam bir karar değildi ...”

“Madera'nın teklifini kabul etmek canını sıkmış mıydı?” “Hayır. Canımı sıkmamıştı. Ama neşelendirmemişti de. Sanırım o an hiç umurumda değildi. O günlerde hiçbir şey umurunda değildi sanırım...”

“Genevieve yüzünden mi?”

“Öyle olmalı... Bilmem... Onun yüzünden herhalde ... belki de benim yüzümdendir... ”

“Niçin senin yüzünden olsun?”

“Öyle işte... tavrımın ciddiyetinden ... uçaktayken bana şaşalı gelmiş bir sözleşmeyi. bir vaadi gözetmiyor olmanın kolaylığı yüzünden ... ”

“Kendini küçümsüyor muydun?”

“Yo, hayır! Kendimi küçük görmem için önce kendimi yargılıyor olmam gerekirdi, ama buna ne niyetim ne de olanağım vardı sanının. Hayır, umrumda değildi, çok daha basit bir şeydi. Evimde oturuyordum, dei Conti'lere bakıyordum, hangi yapıtı baştan resmedeceğimi bulmaya çalışıyordum, o kadar işte. Bu şekilde sekiz gün geçirdim. Arada sıraıda uygun bir ressam arayarak BenezitV karıştırıyordum, yarım düzine kadar ressam saptadım, az tanınmış, hiç de ilginç olmayan, Da Oggiono. Bembo Morocini tarzı sanatçılar. O sırada Madera telefon etti, öncelikle gelip Dampierre'de çalışmamı, sonra da yüz elli milyonu vurabilecek bir tablo yapmamı istedi. Kabul ettim, birkaç gün sonra ona cevap vereceğime söz verdim ...” ‘‘Dampierre'de çalışmak seni rahatsız etmiyor muydu?” “Hayır. Pek sayılmaz ...”

“Neden orada çalışmanı istiyordu?”

“Bilmiyorum ... Sanının Rufus'e pek güvenmiyordu, çünkü daha önemli bir işti bu. Her zamanki gibi gölgede kalmak yerine yüzünü göstermesinin nedeni de bu olmalı.”

“Sana ilk akşam bunun daha önemli bir iş olduğunu söylemiş miydi?”

" *Bt'm'zit.* tüm dünyadan ressamları, heykeltraşları. çizerler ve gravürcüleıi kapsayan bir referans sözlüğü. (Ç.N.)

“Hayır, kesin bir şey söylememişti. Öteki işlerden haberdar değildi sanki ... ”

“Senden yüz elli milyon değerinde bir pano istediğinde özel bir ressam adı vermedi mi?”

“Hayır, Antonello da Messina’yı ben seçtim.”

“Niçin?”

‘İlk başta özel bir nedeni yoktu. Dönemi açısından istenen fiyata ulaşabilecek tek ressamdı -1450 ile 1500 arası, panonun tahtasında hata payı çok azdı, gesso duro’nun ve renklerin düzleştirilemez izleri vardı bir de, hem bugün iyi tanınan hem de hayatı gizemlerle dolu bir ressam olması, yapıtının hemen tanınabilmesi, biçeminin ulaşılabilir olması da cabası. Vinci’den, Guirlandaio'dan, Bellini ya da Veneziano'dan çok daha değerliydi. Ayrıca bir başka avantajı daha vardı: Paris’te Paralı Asker dışında Antonello yok, ama Avrupa'nın hemen her yerinde Antonello'lar var. Madera'yı aradım, bir Antonello tablosu yapmamı kabul etti, ben de karşılığında kendisinden bir Avrupa turu istedim. Bunu da kabul etti, iki ay ortadan kayboldum.”

“Kaçmaya niyetli miydin?”

“Bu da bir şeydi benim için. İki üç kez onlara telgraf çekip geri dönmeyeceğimi bildirmek istedim. Ama yapmadım. Antonello'lan özenle inceledim, sonra gidip Darnpierre'e yerleştim. Bir buçuk yıllığına...”

“Neden bütün bunları bu kadar kolay kabul ediyordun?” “Bütün bunları derken?”

“Her şeyi bırakıp gitmeye karar vermişken yeni bir iş alman, kendi atölyen Cenevre'deyken Dampierre'e yerleşmen, o kadar pahalı olmayan ressamları seçmişken yüz elli milyonluk iş alman ...”

“Yeni işi kabul etmiştim, öteki talepleri kabul etmemem için neden yoktu. Sahte bir tablo yapmayı kabul ettikten sonra, Antonello yerine Da Oggiono yapmayı tercih etmişim ne fark eder...”

“Daha fazla çalışmanı gerektireceği için...”

“İstediğim buydu belki de ... Kabul ettiğime göre, neden işin derinine inmeyeyim ki?”

“İşin derinliklerine mi gömülüyordun?”

“Kendime göre, evet... ”

“Antonello'yu seçerek?”

“Daha doğrusu Paralı Asker''i seçerek ... Savaş vermenin bir yolu işte ... ”

“Niçin?”

“Paris'e döndüğümde, farklı bir üslup denemeye karar verdim. O zamana dek Van Meegeren olsun, Icilio ya da Jeröme olsun, herhangi bir sahteci gibi çalışmıştım hep. Herhangi bir ressamın üç, dört tablosunu alıp hemen hemen her bölümünden öğeler seçiyordum, iyi oynuyor ve bir yapboz oluşturuyordum. Ama Antonello söz konusu olduğunda bu yöntem işlemiyordu. Başlangıçta Antonello konusunda üstünkörü bilgi edinmemi sağlamış birkaç hazır fikrim vardı: Kesinlik, neredeyse manyakça bir şaşmazlık, dekorların kuruluğu, kalyanlardan çok Hollandalılara özgü üslupların dağılışı, deyim yerindeyse, hayranlık verici bir konuya egemenlik, daha doğrusu egemenliğin resmi söz konusuydu. En ufak bir muğlaklık yoktu, bakışlarda ve devinilerde en ufak bir sallantı yoktu, kendini sürekli ortaya koyan bir denge, bir güç vardı. Dei Conti'nin boyutu bir portre yapmamı gerektiriyordu ve aklımda bir tek Paralı Asker vardı. Ama Paralı Asker Antonello'nun neredeyse tek güçlü portresi. Ötekiler hep bunun gerisinde kalıyor, biraz daha yansız, biraz daha zayıflar; bir yapboz için hiçbir çıkış noktam yoktu; bir portre vardı elimde, bir tek ve ötekiler onun yanında birer eskiz, birer müsvetteden başka şey değildi. Paralı Asker’i muştu-luyorlardı, o kadar. Bir yapboz oluşturamazdım...”

“Pek anlayamadım... Aynı müsvettelerle söylediğin gibi bir yapboz yapabilirdin, Paralı Asker'i muştulayan başka bir portre yapabilirdin...”

“İlgimi çekmiyordu ... ”

“Niçin?”

“Bilmem... Paralı Asker'den yola çıkarak ... bir başka, aynı düzeyde ama farklı bir Paralı Asker portresi yapma fık-rine kapıldım.”

“Savaşmanın bir yolu diye buna mı diyorsun?”

“Evet, elbette ... Tek bir kez varolmuş bir şeyi tek başına aramak ... ”

“Neden bu yolu seçtin?”

“Neden olmasın ki? Hiçbir riski yoktu. Hiçbir riski olmadığını sanıyordum ... Bunu gerçekleştirebilseydim eğer, inanılmaz bir başarı olurdu ...”

“Olmadı mı?”

“Başaramadım ...”

“Niçin?”

“O kadar çok sebebi vardı ki ... Hazır değildim... Bunu yapabilecek düzeyde değildim. Kendi içimde hiçbir şeye denk düşmeyen, benim için varolmayan bir şeyi arıyordum... Kesinlik dediğim şeyi içtenlik diye de adlandırabilirim... O yüzü anlayabilir miydim, o ustalığı anlayabilir miydim? Hiçbir şey söylemiyordu bana. Ben oyunu sürdürüyordum, ressammışım gibi yapıyordum.AmaAntonello şaka yapmıyordu. İkiyle ikiyi topladıkça elbette sonuç dört ediyordu ... Ama toplama-lanmın sağlamasını tek başıma yapamayacağımdan kuşku duymam gerekirdi ...”

“Seni anlamıyorum.”

“Elbette anlamıyorsun! Kimse anlamıyor, ben bile... Anlamış olsam denemeye kalkışmazdım, anlamış olsaydım eğer, Genevieve istediğinde geri dönerdim. Anlamış olsaydım asla Jeröme 'un peşinden gitmezdim.

Anlamış olsaydım vebadan kaçar gibi kaçardım Madera'dan. Anlamış olsaydım öldürmezdim onu ... Anlamadım işte. Yolu tek başıma katetmem gerekti, sonuna kadar, hata üstüne hata yapmam gerekti, her duruşun, her sözcüğün, her tuvale işlenen her dokunuşun, Split hazinesine inen her çekiç darbesinin bedelini ödemem gerekti ... Sonuna kadar, kendi gölgemle mücadele ettim; sonuna kadar, iyi yolda olduğuma inanmaya çalıştım; gerekçelerimi, denemelerimi, kaçışlarımı ve dönüşlerimi üst üste yığdım. Geri döndüm. Hiçbir anlamı kalmamışken resim yaptım... Bunu biliyor, ama yine de devam ediyordum. İşler sarpa sarıyordu, bense çaresini bulduğumu düşünüyordum. Çaresi yoktu ama. Baştan sona çürümüştü her şey; bir tarafını sağlamlaştırsam öteki tarafı çöküyordu, gitgide daha da zorlaşıyordu, gitgide daha da çok ve daha da çok ... Derken bir gün, bitti, yapacak bir şey kalmamıştı artık, kulübe yandı, ben de onunla birlikte yandım. Geriye bir şey kalmadı, tekrar düzeltilebilecek bir kalıntı bile yoktu. Anlamaya çalıştım. Her şeyi anlamaya çalıştım, en ufak hareketi bile. Ama bilanço çıkarılmıştı hemen. Sıfıra sıfır. Hepsi bu. On iki yıllık bir hiç. On iki yıllık bir zombi hayatı, on iki yıllık hayaletler. Elde var sıfır, yolun sonunda tek bir Rönesans başyapıtının yerinde, on iki yıllık çabanın ardından başarabileceğimi düşündüğüm portrenin yerinde, gerçekten yapmak istediğim o dinginlik, güç, denge ve egemenlik portresinin yerinde, kılık değiştirmiş bir palyaço, yaşı kemale ermiş, asabi, heyecanlı, kaybolmuş, yenilmiş, tamamen yenilmiş bir zibidi duruyordu. Hepsi bu. Bu kadarı yeterli. Devasa bir tokat yemiş gibiydim. Ben de karşılığını verdim.

\

Küllerinden doğuyordu, mahvolmuş, biçimsizleşmiş yüz, o güçlü asker yoktu artık, yıkılmış bir adam vardı, projektörlerin ortasında saçma ve manasızdı, Paralı Asker. O aydınlık bakış, ışıltılı yara izi yoktu, hileli bir egemenliğin sıkıntılı sertliği kalmıştı bir tek. İnsan yoktu artık. Bir zorba ...

Neyi arıyordun? Neyi istiyordun? Yüzyıllardan kendi imgeni söküp almayı mı? On iki yıllık teknik deneyimin ardından, bir başyapıtın sahici yaratımına kendi kendine erişmeyi mi? Bunun olanaksız olduğunu, hiçbir anlam taşımadığını bilmiyor muydun? Ne fark eder. Bu acınası ihtirasa kapılmıştın. Çürütülmez bir coşkuyla, birliğe doğru aynı atılımla sen olmak, hem kendinin hem de dünyanın düzenini kuran kişi olmak. Geçmişte

Holbein ya da Memling'in, Cranach ya da Chardin'in, Antonello ya da Vinci'nin yaptıkları gibi, her birinin kendi adına aynı ve farklılaşmış bir deneyimle, aynı yöntemi izleyerek, yaratımlarını aşarken tutarlılığa, kavuşulan zorunluluğa ulaştıkları gibi. Ya sonra? Senin olmayan, asla senin olamayacak o bakışla büyülendin... Bir Paralı Asker portresi yapmak için, onunla aynı yöne bakmayı bilmek gerekir... O dolaysız zaferi, mutlak gücün ayırıcı göstergelerini, o zaferi istiyordun. O aydınlık bakışı bir kılıç gibi arıyordun, senden önce yaşamış bir adamın onu bulduğunu, onu olduğu gibi verdiğini, onu açıkladığını çünkü aştığını, aştığını çünkü açıkladığını unutuyordun. Aynı devinimle. Zafere ulaşan resim mi, zaferin resmi mi? O inek suratı, o hayranlık uyandırıcı salak yüz, o sahtekâr surat seni ele geçirmişti. Ama artık hiçbir biçimde eğitimli bir barbar olarak görülemeyecek bu kişinin dünyayla kurma lüksüne eriştiği bağlantıları yalınlıkları ve güçleri içerisinde -kaldı ki son derece basite indirgenmişlerdi- baştan yaratman gerekiyordu. Onu anlayabilir miydin? Bu paralı askerin zamanının en büyük ressamlarından birine portresini yaptırmayı nasıl akıl ettiğini anlayabilir miydin? Bu üstü başı dökülen maceraperestin - darmadağınık kordonlarıyla agrafı açılmış asker ceketi-, üstünde süs niyetine zar zor seçilen tek sedef düğmesiyle, hayranlık verici biçimde anonim bir uzun gömlek giymesini kabul edebilir miydin? Kolye, madalya, kürk, zor seçilen bir yaka, gömlekte kıvrımların yokluğu, yuvarlak saç biçiminin olağanüstü kesinliğini anlayabilir miydin? Kıyafetteki bu dümdüzlüğün, bu neredeyse olanaksız yalınlığın, Paralı Asker'i tanımlama işini yalnızca yüzüne bırakmak gibi doğrudan bir sonucu olduğunu anlamış mıydın? Söz konusu olan buydu işte. Gözler, ağız, küçük yara izi, çene kasla-nndaki kasılma bile tek başına, hiçbir karışıklığa yer bırakmadan, adamının toplumsal konumunu, tarihini, ilkeleriyle yöntemini kusursuzca anlatıyordu ...

Hiçbir çaren yoktu. Bu aydınlık ve açık yüzün, bu biricik yüzün karşısındaydın. Sen, dünyanın en büyük sahtecisi, onu baştan yaratman gerekiyordu. Hilesiz, numara yapmadan. Kıyafette aynı sadeliğe, çehrede aynı aydınlığa ulaşman gerekiyordu. Korkabilirdin de. Tablonun ne dengesi ne de iç mantığı sorun çıkarabilirdi. *Gesso* dwra'nun son derece can sıkıcı tekniği bile sorun olamazdı. Ama ya o bakış, o dudaklar, o kaslar? Yüzün rengi? O dinginlik? O kendi halinde zafer, tehditkâr olmayan o güç? O mevcudiyet? Yaratmak gerekiyordu. Ama nereden başlayacaktın?

Bütün dünya çabana mı bakıyordu senin? Başarmak. Neyi başarmak? Yüzyılların kaçınılmaz seli. Hiç kimsenin cesaret edemediği o sıçrayış, hiç kimsenin cesaret edemediği o adım. Devasa bir ihtiras. Devasa bir hata. Devasa bir telafi girişimi. O yüzde en nihayetinde hayatının özünü bir araya getirmeye çalışmak. Ahnekli son. Zorunlu son. Olanaklılığın evreni, açılıyor sonunda, maskelerin ötesinde, oyunun ötesinde. Onun yüzünü, panodan yavaş yavaş süzülen gücünü, kesinliğini ve kuvvetini keşfetme hırsı. Onun işlevini keşfetme hırsı. Onunla açıkça çarpışmak mı istiyordun? Ama oynadığın kartlar hileliydi, bunu bilmiyor muydun? Bir zafer arıyordun ve mücadeleyi kabul etmiyordun ... Kim oluyordun da bu zaferi istiyordun?

Röprodüksiyonları, mikro-fotoğraflan, röntgenleri biriktiriyordun. Anvers'deki Çarmıha Geriliş, Londra'da Aziz Je-rome, Cenova'da Erkek Kafası, Münih'te Göğe Yükselişte Bakire Meryem, Floransa'da Hümanist ya da Şair diye de anılan Erkek Portresi, Berlin'de Delikanlının, Milano'da İhtiyarın Portresi, Londra'daki Baring koleksiyonunda Kırmızı Şapkalı Erkek Portresi. Kafanda dönüp duruyorlardı, uykunda gözlerinin önündeydiler, yaptığın gezide sana eşlik ediyorlardı. Ama yolun sonunda hiçbir şey yoktu... Bir hayalete hayat verebilir miydin?

Bilmiyordun, hfilâ bilmiyorsun. Kendi bilimine tutunmaya çalışıyordun, ama -içinde, önünde ya da arkanda bir şey-ilerlemene engel oluyordu. Dampierre'deki atölyede yalnızdın. Sana yol gösterecek tek bir Van Eyck yoktu.

\

"Ne diye sahte tablo ressamı oldun?"

"Öylesine ... On yedi yaşındaydım. Savaş vardı. kviç-re'deydim. Tatildeydim. Nerdeyse tüm öğrenimimi tamamladığım bir pansiyondan yeni ayrılmıştım; sokaklarda dolaşıp duruyordum. Bern'de Jerome'la tanıştım; iyi kötü arkadaş olmuştuk. Ressamdı ya da en azından ben öyle sanıyordum. Cenevre'ye Güzel Sanatlar Akademisi'ne gitmeye niyetli gibiydim. Birlikte birkaç gün geçirdik; yalnızdım, sıkılıyordum; Jerome'un arabası vardı, beni bir sürü gezintiye çıkarıyordu. Resim konuşuyorduk; bir sürü şey biliyordu,

bense hiç.... böyle oldu işte... Yaklaşık sekiz günün sonunda, beni eğitmeye karar verdi, ben de kabul ettim.”

“Niçin?”

‘İlgimi çekmişti ...”

“İlgini çeken neydi?”

‘iğrenebileceğim ne varsa... Herhangi bir okulda öğrenebileceklerimden çok daha iyisini vereceğinden kuşkum yoktu.” “Jeröme sahte tablolar yaptığını söylemiş miydi sana?” “Evet.”

“Bu seni rahatsız etmedi mi?”

“Hayır... Ne diye rahatsız etsin ki? Hatta daha çok hoşuma gitmişti diyebilirim...”

“Niçin?”

“Gizemin çekiciliği diyelim...”

“Hâlâ böyle mi düşünüyorsun?”

“Şimdi, hayır elbette... Ama on yedi yaşındayken, neden olmasın? Sorunları çözmenin bir yolu işte... ”

“Hangi sorunları?”

“Hangileri olursa... aileye geri dönme meselesi, böyle bir şeyler işte... bir hayat kurmak ...”

‘İsviçreli misin?”

“Hayır... Ailem 1939'da, savaş nedeniyle kviçre 'ye yollamıştı beni. Zürih'te bankacılık yapan bir dostlarıyla anlaşmışlardı, adam kiramı ödüyor, cebime harçlığımı koyuyordu ...” “Ailen ne yapıyordu?”

“Ticaret, sanırım... Onlarla ilgilenmeyi çok geçmeden bıraktım... ”

“Niçin?”

“Öyle işte ... a ama, bana karşı çok iyiydiler. .. ara sıra mektup yolluyorlardı... üç ya da dört yılda bir... Fransa'dan çıka-mıyorlardı, sonra Birleşik Devletler'e, Bermuda'ya kaçmayı başardılar... l 945 'te, beni aratıp buldular... İki arada bir derede gördüm onları... O dönemde Cenevre'de yaşıyordum... onlarla gitmek istemedim, ısrar etmediler. Hepsi bu sanının.”
“Hâlâ yaşıyorlar mı?”

“Sanırım evet. Sağlıkları yerindeydi, bunun değişmiş olması için bir sebep yok... ”

“Paris'te mi yaşıyorlar?”

“Öyle olmalı ... Doğrusunu söylemek gerekirse hiç bilmiyorum. Onlara on dört yıldır yazmadım...”

“1945 'te reşit değildin...”

“Hayır... karşılıklı anlaşmıştık. Kimsenin kimseye bir borcu yoktu ...”

“Buraya gelmek yerine onlara gidebilirdin... ”

“Burada olmam seni rahatsız mı ediyor?”

“Onun için sormadım. ..”

“Elbette ... Ne diye onlara gidecekmişim ki ... hiçbir neden yoktu ... Oraya gidip de: Bir adamı öldürdüm, beni evinize alın! dediğimi düşünebiliyor musun?”

“Ne yaparlardı?”

“Bilmem, bilmek de umnımda değil... en ufak bir önemi yok...”

“Olabilir. .. Jeröme'la çalışmayı kabul ettikten sonra neler oldu?”

“Cenevre’ye döndük... İki yıl boyunca onunla çalıştım. Tuvallerini hazırlamasında yardım ediyordum; değişik şeyler öğreniyordum: Sanat

tarihi, estetik, resim, heykel, gravür ve taşbaskı teknikleri. Her gün yaklaşık on beş saat boyunca...” “O kadar eğlenceli miydi senin için?”

“Görünüşe göre öyle ... ”

“Seni eğlendiren neydi?”

“Yaptığım her şey... Nedenini hiç bilmiyorum... Önemi de yok zaten ... Hgimi çekmemiş olsa vazgeçerdim, ama her şey ilgimi çekecek şekilde hazır edilmiş gibiydi...”

“Ya sonra?”

“İki yılın sonunda, New York'a, Rockefeller Enstitüsü'ne gittim. Orada bir yıl kaldım. Restoratörlük diplomasıyla geri döndüm. Şu an ne üstüne olduğunu bile doğru dürüst hatırlamadığım bir tez hazırladım, Ecole du Louvre'a girebilmek için palavradan bir tez. Orada altı aydan fazla kaldım, sertifika alabilmek için işte, sonra da Cenevre'ye döndüm. Jeröme'un tanıştırdığı Rufus sayesinde, Cenevre Müzesi'nde restoratör asistanı oldum. Üç ay bu işte çalıştım; sağlık nedenleriyle istifa ettim. Tüm o yolculuklar ve konaklamalar aslında başka bir yerde bulunduğumu ispat edebilmem içindi. Rufus’ün yanına restoratör olarak girdim ve sahte tablolar yapmaya başladım. Böyle işte.”

“İşin her yönünü öğrenmiş miydin?”

“Jeröme’un yerini alacak ve tek başıma çalışmaya başlayacak kadar öğrenmiştim. Çıraklığım dört yıl sürmüştü, hiç de azımsanacak bir süre değil. Sonraki beş yılda yalnızca ufak tefek işler aldım. Neden sonra büyük çaplı tablolara giriştim... ”

“Madera’nın rolü neydi peki?”

“Görünmezdi ... Bir yıl önce bana her şeyi anlatan Rufus'ün söylediğine göre, çünkü o vakte dek hikayenin neredeyse tamamını kendim tahmin etmiştim, Jeröme'dan yerini alabilecek birini bulmasını isteyen ve senaryonun çıraklık, resmi görev gibi ana hatlarını belirleyen Madera’ymış.”

“Niçin?”

“Savaşı dikkate alıyordu sanırım, 1943 'e doğru, düşmanlıkların sona ereceğini öngörmüş, pazarda bir yükselme yaşanacağını, dolayısıyla daha fazla tablo talebi geleceğini ve işlerin kendisi için daha kolaylaşacağını önceden hissetmiş olmalıydı. ..”

“Ne Rufus ne de Jeröme bundan hiç bahsetmediler mi sana?”

“Hayır. Madera tamamen gölgedeydi, Nicolas gibi, Daw-son gibi, Sperenza gibi ... Bir Jeröme'u tanıyordum, bir de Rufus’ü. Geri kalanlarıysa hiç ...”

“Yaptığın sahte tabloların akıbetinden haberdar değil miydin?”

“Onları Rufus’e teslim ediyordum ...”

“Başınız hiç derde girmedi mi?”

“Polisle mi? Hayır... Bay Koenig Cenevre'de çok saygıdeğer bir adamdır. Galerisinin tüm Avrupa’da çok saygın bir yeri vardır... ”

“Neden sahtecilik yapıyordu?”

“Hiç fikrim yok... Orasını hiç anlamadım ... Ne onun ne de Madera’nın paraya ihtiyacı vardı... Rufus onun galerisi sayesinde deli gibi para kazanıyordu, Madera da görünüşe göre çok zengindi ... Tüm servetlerini sahte tablolardan yapmış olsalar bile, benim işe başladığım sırada kesinlikle yenilerini satmaya ihtiyaçları yoktu ...”

“Yaptığın işler çok para ediyor muydu?”

“Başlangıçta pek etmiyordu ... Sonra giderek değer kazanmaya başladı... ”

“Kimin satın aldığını bilmiyor musun?”

“Hayır. .. özel koleksiyoncular, sanırım ... Güney Amerika’da, Avusturalya'da...”

“İşler nasıl yürüyordu?”

“Hiç bilmiyorum... Rufus bana siparişi veriyordu, ben de kendisine teslim ediyordum; tabloyu bir süre galerinin mahzeninde görüyordum, derken bir gün ortadan kayboluyor, bir daha da sözü edilmiyordu ... ”

“Sana nasıl ödeme yapıyorlardı?”

“Restoratör olarak sabit bir ücret alıyordum. Vergiler için. Satılan sahte tablolardan da yüzde alıyordum.”

“Hepsi satılıyor muydu?”

“Sanırım. Her zaman... tablo başına beş binle yüz bin İsviçre frangı arası bir para aldım...”

“Ne kadar alıyordun? % 25 mi?”

“Yaklaşık... Küçük bir Degas için beş bin, bir Cezanne için yüz bin...”

“O paralarla ne yapıyordun?”

“Hiç ... ”

“Emekliliğin için mi saklıyordun?”

“Kitaplar alıyordum... genelde aldığım tek şey kitaptı... bunun dışında Paris'te küçük bir daire aldım, bir tane de Cenevre'de... birkaç yolculuk yaptım... ”

“Hiç de fena bir hayat değil... ”

“Hiç fena değil...”

“Yolunda gitmeyen neydi?”

“Her şey yolundaydı... Sanınm en beteri de bu ... Her şey harfi harfine işliyordu, makine gibi. Hginç bir iş; para; uzun tatiller, yolculuklar... ”

“Ama bir şeyler yolunda gitmemiş belli ki ... ”

“Niçin? Jeröme hayatı boyunca böyle yaşadı... On iki yıl boyunca, her şey yolundaydı... hayranlık verici bir basitlikte. Çalışıyor, paramı alıyordum; dinleniyordum. Herhangi bir lüks otelde üç hafta, Rufus'ün verdiği yatta Akdeniz'de geçirilen bir tatil. Geri dönüyor, yeniden işe koyuluyordum ve her şey yine olduğu gibi devam ediyordu... ”

“Aksayan bir şeyler olmuş belli ki ...”

“Evet, elbette ... her şey aksadı. ..”

“Bütün bunları başlatan bir şey oldu herhalde ...” “Kanıtlaması zor... Bütün bu olanları neyin başlattığını sıkça sordum kendime ... Ama bunun da bir anlamı yok....” “Neden?”

‘‘Bilmem... Açıklaması çok uzun sürer. .. Şu gün, şu saatte ne düşündüğümü hatırlamam gerekir... hatırlamıyorum ama...” “Hangi saat, hangi gün?”

“Herhangi bir gün ... Herhangi bir saat... Herhangi bir yıl... Çalışıyor ya da dinleniyorken ... Ne düşündüğüm,ne yapmak istediğim, ne elde etmek istediğim... Çok zor, gerçekten ... Başlangıçta her şey çok iyi gidiyordu ... Ama mesele bu değildi... Neden bilmiyorum, ne anlama geldiğini bile bilmiyorum ... mesele bu değildi, bir şey eksikti, arzuladığım ama yapamadığım ya da elde edemediğim bir şey vardı... Nasıl anlatacağımı bilmiyorum... ne gibi desem... kendimle uzlaşma gibi bir şey, huzur gibi bir şey... bir tür uyum... böyle şeyler. .. Kendimi suçlu hissettiğimden değil... hayır, kesinlikle bundan dolayı değil... sahte tablolar yaptığım için vicdan azabı duymadım hiç ... Sahte Chardin'ler yapmakla sahici Vieira da Silva'lar yapmak arasında seçim yapmak zorunda kalsam, bugün yine sahte Chardin'ler yapmayı tercih ederim ... Gerçek bir ressam olsaydım, kabul görecek herhangi bir şey yapamazdım herhalde ... Buna uzun zaman önce ikna olmuştum... ama sorun bu değildi... Yaptığımın hiçbir anlamı yoktu, ama önemli olan bu da değildi ... Nasıl söylesem ... Yaptığım şey daha öteye gidemezdi ... Bu işin içinden çıkma şansım yoktu ... Elimde kalan tek şey Benezit'i tüketmekti. Tüm ressamları, gravürcüleri ve heykeltıraşları... Alfabetik sırayla... anlıyor musun? Antonello, Bellini, Corot, Degas, Emst, Flemalle, Goya... vb., anlıyor musun... Aynı harfle başlayan isim, şehir, hayvan, bitki, eşya bulmaya çalışan şu çocuklar gibi... Böyle işte. Aptalca bir oyunu sürdürmeye mahkûm edilmiştim...”

“Çok rahat bir yaşam sürüyordun ama ... ”

“Ee, n'olmuş? Yaşıyordum ne yazık ki ... Açlıktan geber-seydim devam etmezdim herhalde... Bebekler gibi şımartılıyordum... Gün gibi ortada... Altın yumurtlayan tavuk. Yeni versiyonu... İşin yolunu bulmuşlardı...”

“Neden kendini kurban yerine koyuyorsun?”

“Neden olmasın? On yedi yaşımda teslim ettim kendimi, o kadar. Dürüst olamayacak kadar parlak, Madera beyefendi ... Ressam olmak isteyen delikanlı, buyrun .. .’'

“On yedi yaşındayken oluyor... ama yirmi yaşında? Yirmi üç yaşında? Otuzunda?”

“Ben de aynı şeyi düşündüm... Ne yapabilirdim ki? Bir kez buna alıştıktan sonra...”

“Yani? Bir an olsun hayır deme gücün olmadığına mı inandırmaya çalışıyorsun beni?”

“Neden olmasın? Neye hayır deme gücü bulacaktım ki? Beni nereye götürürdü bu? Nasıl yaşardım... anlamıyorsun ... hayır dedim ... sekiz gün önce... Madera'yı öldürdüm çünkü hayır diyordum ... Madera'yı öldürdüm çünkü başka türlü hayır diyemezdim ...”

“Çok basit bir yol...”

“Çok basit demesi kolay! Her şeyi mahvetmek çok mu basit, kendini aptal gibi hissetmek çok mu basit? Hiçbir şey yapmadım, Streten, hiçbir şey yapmadım çünkü elimden bir şey gelmiyordu ... Elim kolum bağlanmıştı, anlamaya çalış. Tamamen. Kımıldayacak bir yer yoktu. Ne sağıma ne soluma dönebiliyordum. Hareketlerim sınırlıydı...”

“Söylemek istediğim bu değildi, Gaspard, sen de bunun gayet iyi farkındasın... Madera'yı öldürdükten sonra, öncesinde yapacak bir şey

olmadığını söylemek çok kolay. Başka bir şey yol bulmayı denemedin ki .. .’’

“Sen ne biliyorsun ki? Hayır demeyi denenmedim, y^^^^m...” “Neden?”

“Anlamı yoktu çünkü ...”

“Madera'yı öldürmenin bir anlamı var mıydı?” “Jerome’un teklifini kabul etmenin bir anlamı var mıydı?

Olaylar böyle gelişti. Hepsi bu. Jeröme karşıma çıktı, onunla çalışmayı kabul ettim. On iki yıl sonra bunun bir tuzak olduğunun farkına vardım. Hiçbir şeyi baştan alamazdım. Hepsi bu...”

“Yine de çok basit. Bunun bir tuzak olduğunu nasıl fark ettin?”

“Dünyadaki her insan gibi, mutluluğu arıyordum sanırım. Ve dünyadaki her insan gibi, kendime uygun bir yer anyor-dum. Bana uygun olan yeri buldum. Ama mutlu değildim...” “Neden mutlu değildin? Geçen günler içerisinde mutlu olmadığını nasıl anlıyordun?”

“Bilmem!”

“Yalan söylüyorsun ... Çok anlaısız... Hikayeni doğru düzgün anlatmıyorsun... Abartıyorsun ... Dört yıl çıraklık, on iki yıl çalışma, toplam on altı yıl boyunca kendi seçtiğin dünyada yaşadın ... On altı yılın sonunda her şeyin sarpa sardığını söylüyorsun ... Doğru olamaz ... Bir şey oldu, işleri bu duruma getiren bir şey oldu. Tuzağa düştüğünü söylemek boşuna, bunu fark etmen için bir sebep yoktu. Anlamsız. Her şey olduğu gibi devam etseydi, Jeröme gibi hayatın boyunca sahteci olarak kalırdın... Ne demek istediğimi anlıyor musun?” “Elbette... Sağlam bir çıkış noktası, bir anda yanmış bir ampul istiyorsun ... Ama bu da doğru değil... Günler geçip gidiyor, hiçbir şey olmuyordu ... Hayatımda beklenmedik bir olay yoktu ... Hikaye yoktu ... Hayat bile yoktu ... Evet, her şey mantıklı olsaydı, zayıflığımı asla fark edemezdim, kararsız kaldığımı asla hissedemezdim, herhangi bir şeyin asla farkına varamazdım... Yalnızca, yaşamak istiyordum. Onlara rağmen, Rufus'e rağmen, Madera'ya rağmen, o tekrarcı, o aşırmacı, büyülü elleri olan o adamdan başka biri olmak

istiyordum... Herhangi bir dönemden herhangi birinin herhangi bir şeyi olmaktan başka bir şey istiyordum...” “'Yaşamak istiyordum' ne demek oluyor?”

“Bir şey demek olmuyor işte... sorun da bu ya. Öylesine söylenmiş bir şey... bir anlamı yok, sahte tablolar yaparken yaşamak. Ölülerle yaşamak demek, ölü olmak demek, ölüleri tanıyor olmak demek, herhangi biri olmak, Vermeer ya da Chardin olmak demek. Rönesans'tan bir kalyan ya da Üçüncü Cumhuriyet’ten bir Fransız, Reformu tanımış bir Alman ya da bir hpanyol ya da bir Hollandalı olarak bir gün, bir ay, bir yıl yaşamak demek. Hayatına birkaç küçük ayrıntı, az çok tutarlı olgulardan bir bütün, az çok kesinlik taşıyan iki olay arasına olası bir şey eklemek demek: Memling, Bruges'e gelmeden önce neredeydi? Rhin'de mi? Resim yapıyor muydu? Elbette. 1477 yılında Köln'de yapılmış bir Bağışçı ile Bakire Meryem[32] portremizin olmaması için bir neden yoktu. Araştırma yapılır, günümüzdeki bilgilerin ışığında uygun olabileceği anlaşılır; Bruges'e, Saint-Jean hastanesine gidilir, Elma Tutan Bakire, Aziz Ursula ve tutti quanti[33] incelenir; geri dönülür, altı ay sonra Köln civa-nnda kısmen terk edilmiş bir manastırın çatı katında, Marie Morel'i andıran Bakire Meryem'iyle, Rijks'in yaban domuzlarıyla Bruges valisi Martin Van Der Chose ya da başka bir bağışçı arası Bağışçısıyla bir tablo bulunur. İşler böyle yürür ve son derece anlamsızdır... Ama altı ay boyunca, gece gündüz, uyanık ya da uykuda, insan kendisini Hans Memling

" Bakire Meryem'in kucağında İsa'yla resmedildiği bu tür dinsel tablolarda, bağışçı, bir kilise için söz konusu vitrayı ya da tuvali yaptıran kişidir ve kendisi de tabllx.la, genelde diz çökmüş halde resmedilir. (Ç.N.)

[11] Her şey. benzeri ne varsa. (Ç.N.)

ya da Memline diyelim, işte o zanneder... onun yerine koyar kendisini, yolu tersine kateder... Gaspard Winckler, onu tanımıyorum ... On iki yıl boyunca, hep aynı şey. Istıraplı değil, dehşetli değil, hatta tutkulu bile denebilir, heyecan verici, olağanüstü... Ama dayanamıyordum artık... Anla işte, günlerimi kopya üreterek geçiriyordum ... Ölü zaman, hiçbir işe yaramayan bir ölçü, bilmem hangi ressamın hayatında bir boşluk, biraz bulanık bir tarih, esneklikten çok uzak veriler, ve hoop, adamın kılığına

bürünüveriyordum... Hiçbir halta yaramıyordu, lüzumsuz önlemlerdi hepsi, tabloları satın alanlar neredeyse hep Rufus'e ya da Madera'ya ya da onların güvenilir temsilcilerine inanıyorlardı. öteseler kontrol ettirebilirlerdi ve yine de bir şey olmazdı. Oyunun kuralları iyi biliniyordu. Hiç risk alınmıyordu, elimizde kitaplar ve bilgiler vardı. Gerektiğinde nasıl kontrol edileceğini biliyorduk. Restoratör olarak arşivleri inceleme ve müzelerde araştırma yapma hakkım vardı. Ama en nihayetinde, kendimi bu işlerin içinde göremez olmuştum ... Tüm kesinliklerin mantıklı toplamıydım... Son Yemek'in on dördüncü davetlisini bile geride bırakırdım... Boşlukları maskelemek için her an hazırdım ... Ama ya kendi hayatım. Hırslıydım ... hatta ... alınan tüm önlemlerin ötesine geçiyordu hırsım, yine de Gaspard Winckler'dim işte ... Başka şeye ihtiyacım vardı. .. bunun için kimse beni suçlayamaz..."

"Neye ihtiyacın vardı?"

"Kendim olmaya... "

"Kendin olman için ne gerekiyordu?"

"Bilmem... İşte bu yüzden tuzak kurulmuştu ... Ben, dışarıda kalan bir şeydi, önemi yoktu. Ben yapan eldim. Ansiklopedilerimle, fişlerimle, fırçalarım ve kadehlerimle geliyordum.

Ama hayatta, herhangi bir gün, herhangi bir gece maskemi söküp atmak ve sahte tablo ressamından başka bir şey olmak istiyordum ... Bu kimlik üstüme yapışmıştı, hep peşimdeydi ... Kimsiniz siz? Hiç kimseyim, herhangi biriyim..."

"Bunu sen istemiştin... "

"Evet, istemiştim, her şeyimle istemiştim... Kendimi silmek, ortadan kaldırmak istemiştim ... Sonunda bir hiç olmak için herkes olmayı istemiştim, o sayısız maskenin arkasında kendimi korumak istemiştim ve ulaşılmaz olmayı, aşılmaz olmayı istemiştim... Ya sonra? Çok ileri gittim... Başarmak hiçbir işe yaramıyordu, işlerin yürümediği belli alanlar kalması gerekirdi...

“Hangi alanlar?”

“Mila’yla tanıştım. Bunu asla yapmamalıydım. Gelip beni bulan o değildi; ben gidip karşısına çıktım. Hk hatam bu oldu ... Sahteci olmak, her şeyi başkalarından almak ve kendinden hiçbir şey vermemek demektir... Mila'ya hiçbir şey vermedim... özen göstermedim, umursamadım. Doğaldı. Ona doğru gidiyordum. O da bana geliyordu. Kendi yolumu izliyordum. Ne diye başka yöne sapacaktım ki? Mila gitti. Üzüldüm. Ya sonra? Split Hazinesini hazırladığım dönemdi. Çok çalıştım. Hepsi bu.”

“Ağır mı geldi?”

“Hayır. Niçin ağır gelsin ki? Neredeyse doğaldı. .. küçük bir sapma... Mila'yı seviyor muydum? Hiç bilmiyorum, asla bu soruyu sormadım kendime. Tabloları, sanat kitaplarını seviyordum. Sahte bir Baldovinetti yaparak günler ve günler geçirmeyi seviyordum. Benim sevdiğim buydu işte... Hiçbir anlamı yoktu. Ama hiçbir anlamı olmadığını bilmiyordum. Durum buydu...”

“Ya sonra?”

“Sonrası hiç ... Hiçbir şey olmamış gibi sürdü gitti... Ama beni koruyan o muhteşem fildişi kulede minicik bir yarık açılmıştı... Bir akşam, gidip Mila’yı görmek istedim... cesaret edemedim ama ... Beni tek söz etmeden, belli bir neden göstermeden, yalnızca kendisine vermeyi beceremediğim bir şeyi istediği için terk edeli on beş gün olmuştu ... belki de yalnızca bir mevcudiyetti beklediği... Cesaret edemedim, bu da canımı sıktı... Dışarı çıktım, akşamı sinemada geçirdim... Çok az yaptığım bir şeydi ... Sıkıldım... Filmin ortasında çıkıp bir bara gittim. İçtim. Biraz fazla içmiş olmalıyım... Sokakta yürümeye başladım ... La Madeleine civarında bir kız bulup eve götürdüm. Ertesi gün çok aptal olduğumu, evimde kalıp çalışsaydım daha iyi etmiş olacağımı düşündüm. Sonraki akşamlarda da öyle yaptım zaten.”

“İyi çalışıyor muydun?”

“Hem de çok... Bu seni şaşırtıyor öyle değil mi? İyi çalışamıyor, sürekli salaklık ediyor, zaman kaybediyor ya da çalışma isteği duymuyor, istemeye istemeye çalışıyor olsam sana daha mantıklı gelirdi... Ama hayır.... Fildişi

kulem sağlamdı hâlâ ... Çok iyi çalışıyordum, bütün gece çalışıyordum... Mantıklı olan buydu ... O küçük kararsızlığın yerini doldurmam gerekiyordu ... Her zamanki yoluma devam etmem gerekiyordu ... O dümdüz yola ...”

“Her şeyi başlatan bu küçük kararsızlık mıydı?”

“Belki buydu, belki de değildi... Hem bu vardı, hem de başka bir şey. Bu akşam, seninle konuştuğum için, nedeni buydu diyebilirim... Bir şey olması gerekiyor... Mila neden olmasın? Jerome'un yaşlılığı da olabilir pekâlâ... ya da gerçek durumumu duyarsızca keşfedişim, benimle oynandığına, benden yararlandıklaıına dair bir his ya da yalnızca taklitlerin üst üste yığılması.. . maskelerin ve yine maskelerin yığılması, maskelerin ağırlığı... Nedenini anlamadan beni boğan, beni onlaıın boğduğunu anlamadan, aynı anda beni yaşattıklarını ve öldürdüklerini anlamadan boğan şeyler... Bunu istemiştim... Ya sonra? Doğrudan hayatı istemiştim, anlık zaferi ... Yaşamak ve dövüşmek gerekiyordu ... Dövüşmek istemiyordum... Yüzümü saklayarak dövüşüyordum, çok sağlam bir zırhla dövüşüyordum, gölgelerle dövüşüyordum. Onların dehasının karşısına sabrımı koyuyordum. Hep kazanıyordum, elbette. Kopya çekiyordum. Kopya çektiğimi bilmiyordum... Ama bunu günün birinde fark etmem gerekiyordu ... Nerede, ne zaman olursa... Sonra fark ettim, mantıklıydı. Mila yüzünden fark ettim, ama başka bir nedenle de olabilirdi. Önemi yok. Oluverdi ... Gerisi çorap söküğü gibi geldi ... Fildişi kule yıkıldı, önce çok önemsiz bir düşüş gibiydi, sonra hızlandı, gitgide daha da hızlandı... Hk başta karşı koymayı, kendimi korumayı, her şeyi baştan kurmayı denedim... ama hiçbir işe yaramıyordu ...

Kasım sonunda Fransa’ya dönmüştüm; malzeme almak için Paris’te birkaç gün geçirip Dampierre’e gittim. Madera her şeyi düzenlemişti: Mahzenin büyük bir kısmı atölyeye dönüştürülmüştü. Odanın tam ortasında büyük bir koltuk, iki yanında sehpalar vardı, ahşap ve çelikten harika bir şövale, bir sürü de projektör. Halıları döşetmiş, bir duş koydurmuştu, gün içinde rahatsız edilmemem için telefon bile vardı. Masalar, her köşede bir etajer, yine masalar, pikap, buzdolabı, bir koltuk daha, bir divan, bir yatak... Hapishanelerin en güzeli. Çok kısa süreli birkaç Paris ve Cenevre yolculuğunu saymazsak on beş gün oradan hiç dışarı çıkmadım. Paralı Asker tablosu dışında bir şey yapmadım ...

Başlangıçta kolaydı. Yaklaşık on gün boyunca yalnızca hazırlıkları tamamladım, tüm fişlerimi düzenledim, edindiğim röprodüksiyonları duvarlara astım; fırçalarımı ayırdım, kaplanını, şişelerimi düzenledim; yeni bir işe başladığım vakitler hep olduğu gibi, daha çok mutluydum sanının... Sonra panoyu düzleştirmeye koyuldum; fazla sabır ve çokça önlem gerektirdiği için can sıkıcı bir rutindi bu. Yaklaşık on günümü aldı, çok çok yavaş ilerliyordum çünkü. Ama pano neredeyse ham haldeydi. Harika bir meşedendi, çok az yıpranmıştı; gesso dwra'ya hemen başlayabildim. Zor olan ilk işlem buydu. Yine o eski sabır oyunu, alçı ve tutkal tabakalarının düzenli sıralanışı. Ocak ayının başında her şey hazırdı, asıl işe girişebilirdim; basit kâğıtlara çizim yaparak başladım, sonra kartonlara, deneme tuvallerine geçtim, kabaca panolar hazırladım. Günün bir kısmını Paralı Asker'den ya da Antonello'nun öteki portrelerinden bölümler kopyalayarak geçiriyordum, geri kalan zamanda da kendi aynntılarımı deniyordum. Altı ay boyunca başka hiçbir şey yapmadım, askerin yüzünün tek bir hattını bile resmetmedim. Her hafta panoyu biraz daha düzleştiriyor, onu uygun tazelikte tutabilmek için birkaç kat daha ekliyordum... O aşamada iş çok zorlaştı ... Panomun kar-şısındaydım. Ama herhangi bir ressam gibi değildim, herhangi bir tuvalin karşısında değildim. Bir saman yığını ya da bir kır manzarası ya da batan bir güneş resmetmeye benzemiyordu ... (Dnceden varolan bir şeyi aktarmak, başka bir dil yaratmak zorundaydım ama özgür değildim: Dilbilgisi ve sözdizi-mi zaten karşımdaydı, ama sözcüklerin hiçbir anlamı yoktu; onları kullanmaya hakkım yoktu artık. Yaratmam gereken de buydu, yeni bir söz dağarcığı, yeni bir göstergeler bütünü... Onu ilk bakışla[14] özdeşleştirebilmem gerekiyordu, ama yine de ondan farklı olması gerekiyordu ... Çok zor bir oyundu ...

İlk başta, kolay olduğuna inanıyor insan, kolay olduğuna inanmış gibi yapıyor. Antonello da Messina da kim? Sicilya okulunda çıraklık dönemini tamamlamış, Hollandalı ressamların epeyce etkisinde kalmış, Venedik okulunun da pek belli olmasa da hissedilir bir etkisi var tablolarında. Tüm kitaplarda okunabilecek bu bilgiler ilk yaklaşımı açıklıyor. Peki ya sonra? Yalınlık ve ustalık. İnsan bunu söylüyor kendisine; her şeyin söylendiğini sanıyor. Ama ya o yalınlığın göstergeleri? O ustalığın göstergeleri? Tek başına gelmiyor. Kötü, yavaş, melez bir şekilde geliyor... Tuvalin ya da kartonun

“ Bakış (rcgard) sözcüğü elyazmasında unutulmuştur.

karşısında saatler ve saatlerce kalıyor insan. Seni zorlayan ama hiçe sayabileceğin o kurallar bütünü dışında hiçbir şey kalmıyor karşında. Önce onları baştan sona, bütünüyle anlamak gerekiyor. En ufak bir hata yapmadan. Çekine çekine bir eskiz yapmayı deniyorsun. Onu eleştiriyorsun. Olmayan bir şey var, diyorsun. Bir ayrıntıyı değiştirdiğini sanıyorsun, ama yaptığın işin tamamı, bir anda çöküveriyor. Altı ay boyunca, Paralı Asker'imle kedi-fare oyununu sürdürdüm. Ona sakallar, bıyıklar, yara izleri, çiller, basık burunlar, klasik Yunan burunları, zırhlar, broşlar, kısa saçlar, uzun saçlar, başlıklar, kürkten şapkalar, kasklar, kalın alt dudaklar, tavşan dudakları verdim ... Asla istediğimi bulamıyordum. Paralı Asker'e bakıyordum. Kendi kendime diyordum ki: İşte, kaslardaki şu kasılma, şu ya da bu biçimde vurgulanmış şöyle bir gölgeye denk düşüyor; yanakta bir solgunluk, kemer biçiminde, şöyle bir gölgenin karşılığı oluyor; yüzdeki bir ifade, o ifadenin ortaya çıkışı, çehrenin görünmez kalmasına ve öne çıkmasına neden oluyor. Ve bu gölge-ışık bütünlüğünden, koca bir kas yapısı fışkınyor, devasa bir kuvvet, çehrede, kasların bir iradesi. Kopyada bulmam gereken buydu. Beni en çok etkileyen buydu. Örneğin Paralı Asker'i Viyana'daki erkek portresiyle karşılaştırıyordum. Tam tersiydi. Paralı Asker orta yaşlı bir adam, genç sayılabilir - otuz, otuz beş yaşlarında, Viyana'daki adam yirmisinde yoktur. Biri kararlı,öteki zayıf, yüzü yumuşak, hatları ölgün, çenesi belirginlikten uzak, yanağı devasa ve çıplak, adelesiz, kuvvetsiz. Ama uzun gömleği, tersine, çok daha aydınlık, yüzünden daha belirgin, kıvrımları ve broşu görünür kılınmış. Bu karşılaştırmada yanılıyor olabilirdim, ama en belirgin olarak gördüğüm şey, göstergelerdeki bu yer değişikliğiydi. Viyana'daki adamın portresini yapmak zor değildi; herhangi biri olabilirdi. Ama Paralı Asker, onun portresini yapmaya karar verdiğime göre, bir yüzden daha fazlası olmalıydı. Bu saptama çevresinde dönüyor ve bunun dışına çıkamıyordum. Başlangıçta, Paralı Askerime bir zırh giydirme fikri çok çekici gelmişti. Birçok şeyi kolaylaştınyordu; ışıklarla oynama olanağı sağlıyordu, zırhın grisi, gözlerin grisi, tıpkı öteki tabloda her şeyin kahverengi etrafında düzenlenmesi gibi: Başlık ve gömlek, gözler, saçlar, fondaki yeşil-kahve, derinin açık kahvemsi tonu. Gri bir Paralı Askerim olabilirdi: Kask ve zırh, gözler, oldukça açık saçlar, mat, Boticelli'nin Louvre'daki delikanlısı gibi hafif griye çalan bir ten. Ama hiçbir anlamı yoktu. Paralı bir askerin zırhla ne işi olabilirdi ki, asıl güç kendisindeydi

işte. Zırh bir göstergedir, çok basittir, onu Romantiklerin bize Paralı Asker konusunda verdikleri fikir doğrultusunda resmetmek çok basittir: D^madağınık ve ayyaş, Kaptan Fracasse ya da Cosimo de'Medici tarzında bir adam. Zırh fikrinden vazgeçtim. Askerimi kınnızıya çalan bir gömleğe sardım; ama gerçeğine çok benziyordu ... Yine düşündüm durdum ... Altı ay boyunca, her gün, günde on saat. Sonra aradığımı buldum sandım. Paralı Askerim, sahicisi gibi, Viyana’daki erkek portresi gibi, Floransa'daki hümanist gibi, yandan resmedi-lecekti, zemin belli belirsiz kalacaktı, gömlek bağlı olacak, bağcık sarkmayacaktı, omuz hizasında hafif belirgin birkaç kıvnm olacaktı. Epeyce düşündükten sonra karar kıldığım bu kostüm, ancak Nationale'de gereken doğrulamaları yaptıktan sonra kabul edildi. Mare edebilecek gibiydi; tüm aynn-tıları farklı yapıtlardan alabilirdim; Viyanalı Adam'ın yakası, Holbein’ın bir portresinden gömlek bağcığı, Memling'in bir portresinden başın genel duruşu. Paralı Asker’in yalnızca ten rengiyle on beş günümü harcadım; bir türlü belirleyemi-yordum onu; gömleğin rengiyle uyumlu olması gerekiyordu, tüm öteki renkleri belirlemesi gerekiyordu; çok soluk bir toprak rengi seçtim, çok mat bir ten, siyah saçlar, çok koyu kahve gözler, sahicisinden biraz daha koyu, kalın dudaklar, şarap rengi bir gömlek, koyu kırmızı, sağda biraz daha açık bir fon. Her karar bütüncül eskizleri, duraksamaları, duraklamaları, geri dönüşleri, kahramansı saptamaları beraberinde getiriyordu. Çok fazla önlem alıyordum sanırım. Her şey hazırdı. Önceden. Öyle bir kesinlikle hazırlanmıştı ki yanılma payım yoktu artık, fırçamın panoya en ufak teması geri dönüşsüz olacaktı. Zaten böyle çalışmak gerekiyordu, ama hataya hiçbir biçimde yer yoktu artık. En ufak bir duraksamada her şeye baştan başlamam, panoyu yeniden düzleştir-mem, gesso dwro'yu tekrar uygulamam gerekecekti. Korkuyordum. Hginç bir şeydi. Sahte bir tabloda başarısız olmaktan hiç korkmamıştım. Tam tersine, tabloyu hep kolaylıkla biti-rebileceğime ikna olmuştum. Ama burada hangi rengi, hangi devinimi, hangi gölgeyi seçeceğime karar verene dek günler geçiyordu.

En zoru da, elbette, kaslardaki o ünlü gerilmeydi. Kopya edilmesi olanaksızdı ya da adamın ikizini yapacaktım, ki bunun da hiçbir anlamı yoktu. Sonunda Memling’in portresini kılavuz almaya karar verdim: Çok geniş, çok güçlü bir boyun, çenede iki yanağa işaret eden hafif bir dokunuş, derin mi derin gözler, burnun her iki yanında çizgiler, epeyce kalın dudaklar. Portrenin güçlü tarafı boyunda, kafanın bağlantı noktasında

olacaktı, dimdik duran boynun deviniminde, dudaklarda. Eskiz yaparken her şey yolundaydı. Hatta guaş boya kullandığım deneme tuvallerinde, sonuç hayranlık vericiydi: Memling ile Antonello'nun çok karmaşık bir birleşimiydi, uygun bir şekilde düzeltilmişti, çok arı bir bakış, doğrudan çizgiler, başlangıçta direnç göstermiyor, sonra kalınlaşıyor, geçirimsiz ve sert oluyor, sonra acımasızlaşıyor-lardı. Kötülükten ve zaaftan bağımsızlardı. İşte bunu istiyordum. Tam olarak aradığım şeye yakındı.

Sahiden resim yapmaya başlamadan önce bir ay daha geçirdim. Kaplanını, fırçalarımı, bezlerimi hazırlamam gerekti. Üç gün dinlendim. Bir koltuğa oturup, boya kaplarını elimin altına koyup panoyu şövaleye yerleştirdim; şövalenin çelik kıskaçları leke bırakmasın diye panonun dört tarafını pamuklarla, bezlerle sardım, elim titremesin diye bir bastonla koltuk değneği kullandım, projektörler gözümü kamaştırmasın diye devasa bir siperlik, alnıma da büyüteçler taktım. Olağanüstü bir önlemler silsilesiydi. Yirmi dakika resim yapıyor, iki saat ara veriyordum. O kadar çok terliyordum ki günde üç, dört kez üstümü değiştiriyordum. Korku peşimi bırakmıyordu. Nedendir bilmem, kendime güvenim uçup gitmişti, yapmak istediğim şeyle ilgili belirgin bir imge oluşturamıyordum kafamda, işimi bitirdikten sonra panonun neye benzeyeceğini söyleyemiyordum; atölyenin her yerini kaplayan, az çok tamamlanmış onlarca müsvetteye benzeyeceği konusunda bir güvence veremiyordum. Kendi aynntılanmdan bazılarını anlamıyordum, bütüne egemen olamıyordum, en ufak dokunuşta orada bitivereceğini bilmiyor, biçimlenmeye başladığını his-sedemiyordum. Aldığım sayısız önleme rağmen el yordamıyla ilerliyordum. Geçmişte herhangi bir Rönesans tablosunu iki ayda bitirirdim, Eylül ortasında dört ay geçmişti ve hâlâ portresi yapılacak bir yüz vardı... Sekiz gün ara verdim; belli bir nedeni olmadan beş günü laboratuvarda, üç günü Paris'te

Louvre'da ve arşivlerde geçirdim; yine aynntılan doğrulamaya çalışıyordum, yakayla gömleğin doğruluğundan emin olmak istiyordum, bir sürü kitapta saatlerce beni haklı çıkaracak gereksiz bilgiler arıyordum. Geri döndüm. İki ay daha çalıştım. Jerome'un öldüğü dönemde, sekiz gün daha ara verdim; Londra’ya ve Anvers'e gittim. Sonra Jerome'dan dolayı Cenevre'ye geçtim. Geri döndüm. Gözler, ağız ve boyun vardı hâlâ. Ve gömleğin omuz yakınındaki kıvnmları. Onlardan kurtulmam bir ayımı aldı, hiç bu kadar yavaş resim yapmamıştım. Panonun karşısında saatler

geçiriyordum. Bir ay önce çoktan bitmiş olması gerekirdi. Madera daha sık aşağı inmeye başlamıştı, etrafımda tek laf etmeden dönüp duruyor, beni koltukta hiç kımıldamadan oturmuş, bastonumu bir yana bırakmış, fırçam elimde sallanır halde, iki saattir bir ayrıntıyı incelerken, olası yüz kadar fırça darbesini aklımdan geçirirken, hâtâ sakat olan bu panonun tamamlanmış bir imgesini ortaya çıkaramazken görünce öfkeye kapılıyor, kapıyı çarpıp çıkıyordu. Saatler ve saatler boyunca, gündoğumun-dan karanlık çökene dek, yemeyi, içmeyi, sigarayı unutuyor, olası bir gölgenin büyüsüne kapılıyor, fazla belirgin bir çizgiye saplanıp kalıyor, neredeyse görünmez bir lekede takılıp kalıyordum... Yılın sonunda, iki gün daha ara verdim. 1 Ocak'ta ağıza başladım. 1 Şubat'ta boynun gölgelerine. İşe yarar bir şey yapamayacak kadar yorgun, asabi ve heyecanlıydım sanının. 20 Şubat'ta neredeyse tamamen bıraktım işi. Beş gün boyunca Paralı Asker'e baktım. Gözleri ve boyun kastan yoktu hâlâ... Tamamlanabilirdi belki ... Hâlâ bir yolu olabilirdi... Koltuğu, masaları, bastonu bir kenara ittim. Şövale odanın ortasında tek başınaydı. Bir iskele gibi. 25 Şubat sabahı, ayakta çalışmaya başladım, siperim, büyütecim yoktu, on iki tane fırçam, bir de paletim vardı. Gün içerisinde, neredeyse hiç ara vermeden boynu ve gözleri bitirdim. Akşam neredeyse her şey bitmişti, geriye bir tek ufacık ayrıntılar kalmıştı. Sonra panoyu vernikleyip fınnlayacak, işi bitirecektim. Başardığımı sanmıştım. Gurur duyduğum söylenemezdi. Mutlu olduğum da. Bitkindim, mahvolmuştum. Sıçmıştım. Kendimden daha güçlü bir şey vardı, aradığımın bu olmadığına dair bir his, açıkça göremediğim bir şey, Paralı Asker olması gerektiği gibi değildi. Sanki tamamen başarısız olmuş ama bunu fark edememiştim, ve artık çok geçti. Yatıp uyudum. Gecenin bir yarısı uyandım. Tek bir projektör açtım. Paralı Asker’e baktım ...

“Ya sonra?”

“Sonrası hiç ... Olmamıştı... Hiç olmamıştı. ..”

“Niçin?”

“Bilemiyorum... ya tersi ya da düzüydü ... soluk tenli bir adam, acınası bir katil... ”

“Bunu daha önce fark etmemiş miydin?”

“Hayır... Bunu daha önce hiç görmemiştim... bir sıçan... sinsi gözleriyle bir sıçan ... herhangi bir şey... herhangi bir adam ... on beş yıl sonra kodesten çıkan bir tip...”

“Ama birkaç saat öncesinde başardığını düşünmemiş miydin?”

“Birkaç saat öncesinde, evet... Ne anlamı vardı ki? Sarhoşluk! Ödevini yapmanın rahatlığı...”

“Madera Paralı Asker'i gördü mü?”

“Evet... Ertesi sabah ... ”

“Sana ne söyledi?”

“Hiç... hiçbir şey söylemedi ... Kıyafetlerimle yatağa uzanmıştım, kravatım boynumu sıkıyordu, feci sarhoştum, etrafım boş şişelerle, sigara izmaritleriyle, kusmuklarla doluydu ... Feci sarhoştum ... Madera Otto'yu çağırdı, o da gelip beni belki on iki kez duşun altına soktu, bir litre kadar kahve içirdi ...” “Neden içmiştin?”

“Başarımı kutlamak için... Hayranlık verici zaferimi kutlamak için ... On iki yıllık sadık ve dürüst hizmetlerimin olaylı sonu ... ”

“Neden içmiştin?”

“Yapacak başka neyim vardı ki? Neredeyse bir buçuk yıldır bu dehşet verici adamların yanıbaşında uyuyordum ... Bir buçuk yıldır, bu adamların sonuncusuyla uğraşıp duruyordum ... başaramamıştım, hiç olmamıştı... Başka ne yapmamı isterdin acaba? Güzel bir uyku çekmemi mi? Tatlı ıiiya-lar görmemi mi? Sıçmıştım. Tamamen sıçmıştım. Bitmiştim. Kaybolmuştum.”

“Paralı Asker'in başarısız olduğunu nasıl anladın?” “Gördüm ... ”

‘İki kez gördün ... Hkinde başarılı olduğunu sanıyorsun, sonra gecenin bir yansı uyanıp panonun tam bir felaket olduğunu fark ediyorsun ... ”

“Başarılı bir iş çıkarsaydım, iki kez daha bakmaz mıydım sence?”

“Başarısız olmasını istiyordun çünkü ...”

“Söylemesi çok kolay, Streten ... Bakıyorum da... Ama bir buçuk yıl boyunca, o tabloyla savaştım ben... ”

“Bu neyi kanıtlar ki?”

“Onu başarıyla tamamlamak istediğimi ... Sonrasında bile bile yaptığımı söylemek kolay... Ama harcadığım onca çabanın nedeni, o başarıya ihtiyaç duyuyor olmamdı... Başarısızlığımsa denediğim şeyin erişilmez olmasının bir kanıtından başka şey değil ... ”

“Seni anlamıyorum ...”

“Neyse. Sahteci ya da değil, mesele buydu, çözümü de buydu, sorun buydu ... Belki mahvolmam gerekiyordu, ama bundan böyle ortaya çıkarmaya çalışabileceğim tek yapıt, kendi yapıtım olabilirdi. Yapbozdan vazgeçtim, olduğu gibi resmetmeye giriştim. Denedim, evet, Antonello'yla buluşmayı denedim. Niyetim titizlikle, sabırla onun zorlamalanna ve dehasına erişmek değildi, tek başıma, kılavuz ışığı olarak, ulaşılacak hedef olarak yalnızca onun diğer tablolarını kullanıp ona doğru uçmak, onun çabasını ve zaferini tanımaktı. Antonello da Messina, herhangi biri değil. Antonello, Cranach değil ama, Antonello, Chardin değil. Her türlü muğlaklığın ortadan kalkması gerekiyordu çünkü, sınırsız zafere erişmem gerekiyordu, çünkü o uçsuz bucaksız açıklığa, o olağanüstü kesinliğe, o insanüstü güce ulaşmam gerekiyordu. Egemenliğin dehası. Çünkü senelerdir harcadığım onca çaba, yalnızca buna erişmeyi hedefliyordu ... Çünkü aradığım sonuçlar orada yatıyordu ... Çünkü yolun sonunda, kendi yüzümü, en içten ihtirasımı bulabilirdim... Kendi yüzüme ihtiyacım vardı çünkü, kendi gücüme, kendi ışığıma... Çünkü benim için sahte tablo ressamı olmamanın tek yolu buydu, bu kanıt, bu sınav. Çünkü başarsaydım eğer, bildiklerimin, kendi tekniğimin ötesinde, kendi duyarlılığımı, kendi aydınlığımı, kendi gizemimi ve kendi cevabımı da keşfetmiş olacaktım...

“Neden başarılı olmadın?”

“Çok zordu çünkü ... Kendi yüzümü istiyordum ve ışığı istiyordum ... Kendi yüzümü istiyordum ve Paralı Asker'i istiyordum ... Mücadelesiz zafer,

aracısız kesinlik, güç... Bu noktada da kopya çekiyordum... O gücün kendisi olabileceğimi nasıl bilebilirdim? Kendime bunu göstermeye çalışıyordum ... Korkuyordum ama ... Evet. Ama daha o zamandan olanaksız bir maceraya atıldığımı biliyordum... Bunu biliyor, yine de devam ediyordum ... Neyi riske atıyordum? Her şeyi batırmanın bir yoluydu işte. Kaybedecek neyim vardı? Günler geçiyordu ama ... Panoya damla damla akıttığım kendi yüzümdü, Paralı Asker değil... Düzeltiyordum, baştan alıyordum, duraksıyor, geri dönüyordum... Ama olmazdı... Yürümesi olanaksızdı. ..”

“Ne diye devam ediyordun?”

“Öğrenmek istiyordum çünkü.”

“Neden her şeyi batırma ihtiyacı duyuyordun?” “Öylesine... Artık sona erdirmek gerekiyordu ...”

“Bu yüzden mi içmeye başladın?”

“Bu yüzden diyelim, neden olmasın? Gecenin ortasında aynaya baktım. Bendim. Benim yüzümdü, çalışarak geçen onca yıl, uykusuz geceler, benim yüzümdü, o meşe pano, o çelik şövale, o masalar, boya kaplan, yüzlerce fırça, o bezler, o projektörler. Benim hikayemdi bunlar. Benim yazgım-dı. Yazgının en güzel müsvettesi. Bendim, asabi ve açgözlü, sıçan gözleriyle acımasız ve bayağı. Kendini Paralı Asker sanmak. Tüm yolların kesiştiği noktada kendini dünyanın efendisi sanmak. Kendini erişilmez, özgür ve güçlü sanmak. Bendim. Buhran, acı, panik. Bir süreliğine bir yanılsama yaşanıyordu, sonra her şey bir anda mahvoluyordu, bir anda, her şey yok olup gidiyordu, duvarlarda zafere ulaşmış, kesinlikle muzaffer insanların erişimez gözleri önünde. Bunun üzerine içmeye başladım, hayvan gibi, daha önce hiç içmediğim kadar, iki yıl öncesinde, Genevieve’e cevap verme fikri beni çılgına çevirdiği vakitlerde içtiğimden bile fazla. ^meye ve odada dört dönmeye başladım. Şişeden içiyordum artık. Fırçalarımı kırdım, ulaştığım tüm röprodüksiyonları yırttım. Yerlerde sürünene kadar içtim ...”

“Madera bir şey söylemedi mi?”

“Hayır... Rufus’ü aradı. Rufus aynı akşam geldi. O sırada uyuyordum. Ertesi sabah, sekiz günlüğüne dinlenmek için, onunla birlikte, tatil yaptığı

Gstaad'a gittim.”

“Paralı Asker'i görmüşler miydi?”

“Evet.”

“Bir şey söylemediler mi?”

“Hayır.”

“Nasıl oluyor bu?”

“İlk başta bunun başarısız bir iş olup olmadığı konusunda bir şey demiyordu ... ”

“Anlamıyorum seni ... ”

“Teknik hata yoktu. Titizlikle bir Antonello tablosu yapmıştım. Ressamın tüm niteliklerini taşıyordu: Ama kaba göstergelerdi bunlar. Etkileri bir süre devam ediyor, sonra insan yanıldığını anlıyordu. Çok basitti. Çok doğrudandı. Bakın nasıl da Paralı Askerim ben, gözümü budaktan sakınmam, heh he he, güçlüyüm, şu boynumdaki kaslara bakın hele, ha ha ha. Ya da çok yapay bir biçimde uzaktaydı portre. Bir Antonello olmadığını düşünerek tabloya bakmak, kurulan tezgâhın ortaya çıkması için yeterliydi. Gerisi kendiliğinden geliyordu. Anlıyor musun? Kötü sahte tablo diye buna denir. Başarılı olsaydım eğer, sahte olduğunu kanıtlamak için panoya her türlü kesitinden bakılabilir, yine de bir şey bulunamazdı. Mantıklıydı bu. Dünyanın en mantıklı işiydi ...”

“Tek başına uygun bir yargıç olduğuna inanıyor musun?” “Hiç kuşkum yok. O panoyu ben yaptım. Uzun süre inandım ona... Elimden geldiği sürece, en fazlasını yapmaya çalıştım.”

“Ama Madera, sen Gstaad’da tatildeyken panoya sıkça bakmış olmalı?”

“Hayır. Pano tam olarak bitmemişti. Son bir tabaka yapmak, aynca cilalamak gerekiyordu. Yola çıkmadan önce panonun üstünü tuval beziyle örtmüştüm çünkü kimi bölümleri

tamamen kurumamıştı ve üstüne toz yapışmamalıydı.” “Ekspertizi yapılsa, sence sahte olduğu anlaşılır mıydı?” “Kesinlikle. Yanm saatin sonunda, herhangi bir eleştirmen ya da eksper hemen anlardı...”

“Ne yapmayı düşünüyordun?”

“Bilmem... Hatırlamıyorum ... Kafamda o kadar çok şey başarıyordum ki ... Dinlenmek, çekip gitmek isliyordum...” “Dampierre'e dönmeyi düşünüyor muydun?”

“Hem evet, hem hayır... bilmiyorum ... Planladığım bir şey yoktu ... O meşhur felaketi bile düşünmüyordum ... Umrum-da bile değildi... Uyuyor, kayak yapıyor, şöminenin yanında polisiye romanlar okuyordum ...”

“Neden döndün?”

“Anlatması çok zor... Kötü bir hatıra... Kayak yapmaktan bıkmıştım...”

“Yeterli bir sebep mi bu?”

“Herhangi bir sebep ne kadar yeterliyse ... Gstaad'a giderken, neredeyse halimden memnun olduğum söylenebilirdi. Karı görmek, kaymak istiyordum ... Kar güzel değildi ama; yeterince güneş yoktu ... Sıkılıyordum... Bunun üzerine Paris'e döndüm.”

“Bir anda mı? Gecenin ortasında, özel bir uçakla mı? Tek sebebi de kann güzel olmaması, öyle mi?”

“Evet... Çünkü kar güzel değildi ... Gülünç gelebilir ama neredeyse tek sebebi buydu ... Gstaad'ın bir payı yok... Başka bir şey vardı. Altenberg'in, savaşın başında birkaç yılımı geçirdiğim o küçük kviçre kentinin hatırası... Çok tuhaf gelebilir, ama bu kar aşkı oradan geliyor... Kendimi iyi ifade edemiyorum... Bir açıdan, belli koşullarda, tamamen mutlu olduğumu söylemek istiyorum ... Gstaad'daysa sıkıldım...

Hepsi bu ...”

“Çok anlamsız...”

“Anlamsız elbette, ama Paralı Asker ihtirasının bir anlamı var mıydı peki? Hepsi, ama hepsi anlamsız... Yine de bütün bunların içinde yaşıyordum ben ... ”

“Paris’te ne yapmak istiyordun?”

“Madera'yı arayıp Dampierre'e dönmeyeceğimi, Paralı Asker'in son derece başarısız olduğunu ama umrumda bile olmadığını, cehenneme kadar yolu olduğunu söylemek ...” “Yaptın mı peki?”

“Hayır... ”

“Niçin?”

“Genevieve'i aradım...”

“Neden Genevieve?”

“Gstaad'ı terk etmemle aynı sebepten ... Beni Paralı Asker tablosu yapmaya iten sebepten dolayı aradım... Belli bir sebebi yok yani ... Hepsi de yapmak istediğim şeylerdi, o kadar...” “Felaketlere mi yol açmak istiyordun?”

“Kuşkusuz, ama ya sonra? Ne biliyorsun ki? Ne diye felaket olsun? Her şey yolunda gidebilirdi ...”

“Genevieve cevap verebilir miydi?”

“Onu arayabildiğime göre neden olmasın? Bir ahizeyi yerinden kaldırmanın neresi olağanüstü? Telefona cevap vermek çok mu mucizevi bir şey?”

“Cevap vermesi bir mucize mi olurdu?”

“Evet... evet ve hayır... bir anlama gelmeyebilirdi de ... Cevap vermedi çünkü benim aradığımı anladı... ”

“Belki de evde yoktu ... ”

“Sabahın üçünde mi? Hayır... Oradaydı. .. Anlamıştı...” “Kaç zamandır görmemiştin onu?”

“Bir buçuk yıldır. .. Rufus'ün evindeki kokteylden beri ...” “Evinde olacağını nereden biliyordun?”

“Şubat ayındaydık, saat sabahın üçüydü... İşini ya da evini değiştirmesi için bir neden yoktu, dolayısıyla oradaydı...” “Zaten bunun bir önemi yok... Neden onu aradın?” “Dediğin gibi, felaketi başlatmak için... Tepemde dört dönmeye başlaması, orada olması, mevcut olması, barındırdığı onca kötülük ve zorbalıkla her an başımda bitivermesi ve beni rahatlatması için... ”

“Madera'yı öldürmek istiyor muydun?”

“Hayır... Kimseyi öldünnek istemiyordum ...”

“Neydi o felaket peki?”

“Hiç ... Her şeyin geçmişteki gibi sürüp gitmesiydi, hiçbir şey olmamış, hiçbir şey geçmemiş gibi ... Sonsuz geri dönüş, binlerce, binlerce kez baştan alınan aynı devinim, hiç uğruna gösterilen onca sabır, aynı beyhude çaba... Benim hiç değişmeyen hikayem buydu, kendi içine kapanmıştı, on yıl, yirmi yıl, otuz yıl sonra gerçekleşecek ölümümden başka çıkışı yoktu. Hiçbir anlamı olmasa da, zorunlu olmasa da, sonuna dek gitme zorunluluğu...”

“Aklından bunlar mı geçiyordu?”

“Aklımdan hiçbir şey geçmiyordu ... Bunu biliyordum, öteden beri biliyordum da unutmaya çalışıyordum sanki... ama olanaksızdı... Her yolu denemiştim. Ama tuzağa düşmüştüm bir kez. Bir sıçan gibi. Greco'ları, Clouet'leri, Go-ya'ları, Baldovinetti'leri ölene dek, inanmadan, istemeden üst üste yığacaktım, tuvallerimle panolarımı birer dışkı gibi istifleyecektim, ölülerin üstünde yaşamayı sürdürecektim. Kendim de ölene dek ... ”

“Madera'yı niçin öldürdün?”

“Bilmiyorum ... Bilsem burada olmazdım... Bilsem, onu öldünnezdim de sanının... İnsana kolay geliyor... Bir edim gerçekleştiriyor... Nedenini bilmiyor... Ama bir süre sonra o edim peşinizi bırakmıyor... Onu gerçekleştirdiğinizi biliyorsunuz... ve sonra da... ”

“Sonra ne?”

“Sonrası hiç...”

“Ne diye üçüncü tekil konuşuyorsun?”

“Öyle işte ... Önemi yok... Madera’yı öldürdüm ... Sonrası? Bu hiçbir şeyi basitleştinniyor... Son bir eylem, eylemlerin sonuncusu... ”

“Nereden baktığına bağlı...”

“Evet... Ne elde etmeyi umduğuna bağlı...”

“Ne elde ettin?”

“Görüyorsun ya... Henüz hiçbir şey... Belki bir gün bir sonuç verir... iyi bir sonuç..."

“Madera'yı öldürdüğüne pişman mısın?”

“Hayır... Umrumda değil... Beni neredeyse hiç meşgul etmiyor bu konu ... İlgilendinniyor...”

“Onu öldürmeseydin ne olurdu?”

“Bilmem..."

“Tahmin etmeye çalışsan?”

“Hayal edemiyorum ... Hiçbir şey olmazdı. Ya o ya Rufus ya da Nicolas ya da herhangi biri, Paralı Asker'in beş para etmediğini anlarlardı, belki de ben onlara söylerdim... Yapacak başka bir şey bulurlardı bana... ya da onu olduğu gibi pazarlamayı denerlerdi ... "

‘"Antonello olarak mı?”

“Hayır. .. Uygun bir ustadan bir isim mutlaka bulurlardı... Kırmızılı adam, ya da buna benzer bir şey...”

“Sonrasında devam eder miydin peki?”

“Bilmem... Belki ederdim, belki etmezdim...” “Madera'yı niçin öldürdün?”

“Usanmıştım çünkü... Sona erdirmenin bir yoluydu çünkü . ..” “Neyi sona erdirmenin?”

“On iki yıldır sürdürdüğüm o saçma hayatı...”

“Gidip polise teslim olacak mıydın?”

“Hayır.”

“Planın neydi?”

“Cesedi saklamak, kanı biraz temizleyip kaçmak... ” “Buraya mı?”

“Buraya ya da başka bir yere ... Çok da önemi yoktu ... ” “Otto nasıl geri döndü?”

“Bir fikrim yok... Genelde her Pazartesi, öğleden sonra Dreux 'ye gider... Bir şeyi unutup geri dönmüş olmalı...” “Onu öldürmeyi uzun zamandır kafana koymuş muydun?” “Hayır... Uzun zamandır değil... Yarım saat, kırk beş dakika kadar olmuştu... Bilmem ...”

“Niçin?”

“Bir anda oluverdi, kramp gibi... Neredeyse havada uçuşan bir fikir gibiydi... Hk başta bir imgeydi ... Havada uçuşmaya başlayan bir şey, olası bir şey, kendi başına konuşmaya başlayan bir şey... Anlamsızdı, saçmalıyordu, ama ona kulak veriyordum yine de ... Bulunduğum noktada, bir eylem eksik ya da fazla, ne fark ederdi ki...”

“Delirmiş miydin?”

“Öyle de diyebiliriz... ktersen öyle diyelim . .. Biraz keçileri kaçırmıştım... ama sanki daha çok, iradem kalmamış, belleğim gitmiş gibiydi... irade diye bir şey kalmamıştı, evet, böyle oldu. Ne yapsam iyi olacaktı, önüme gelen her şeyi olduğu

gibi alıyordum. Zaten yıllardır yaptığım bu değil miydi?” “Ne geçiyordu aklından?”

■‘Bilmiyorum. Önemli de değil... bir ustura aldım, elimde ikiye katladım, merdivenleri çıkmaya koyuldum, Madera'ıın çalışma odasına girdim ...”

“Hiç duraksamadın mı?”

“Hayır... Oluverdi ... Çaba harcamadım bile... Hiç zor olmadı... Neden olmasın? Madera'ydı işte. Yaşıyordu. Ölecekti. Ben ölmüştüm, yaşayacaktım...”

“Neden?”

“Bilmem, gün gibi ortadaydı...

“Senin yaşaman için onun ölmesi mi gerekiyordu?” “Evet... ”

“Ama sen yaşıyordun ... ”

“Görünürde yaşıyordum, evet... Aptal sorularınla yoruyorsun beni... Tabii ki yaşıyordum... Ne olmuş? O da yaşıyordu. Şimdi öldü, ben hâlâ yaşıyorum. Al işte.”

“Ölmesi mi gerekiyordu?”

“Evet, er ya da geç, herkes gibi... ”

“Onu senin öldürmen gerekiyordu ...”

“Bunu tek başına akıl ettin, öyle mi? Acayip iyisin, dostum ... Hayır, benim öldürmem gerekmiyordu ... Ama öldürdüğüme göre, e iyi oldu diyelim...”

“Kendini iyi savunamıyorsun...”

“Kendimi savunmaya niyetim yok ... ”

“Ne elde etmek istiyordun? Ne yapmak istiyordun? Bunu şimdi açıklamanın sana ne zararı var? Geri dönemeyeceğini gayet iyi biliyorsun.

Buradasın, devinimsiz bir heykel gibi. Farkında bile değilsin...”

“Sana ne zararı var? Anlamaya çalışıyorsun. Anlaşılacak bir şey olmadığını yüz kere söyledim. Ölmesi gereken bendim. Bu daha mantıklı olurdu. Daha normal olurdu. İntihar etmeliydim. Bunun yapmak için her türlü nedenim vardı. Gururum kırılmıştı. Sahte tablo yapamayan bir sahteci. Sahtekârlıktan bir haber bir sahtekâr. Ne diyorsun? Paralı Askeri yumurtlayamıyordum, hara-kiri yapmalıydım. Usturayı başparmağımla işaret parmağımın arasına alıp özenle boynumdan geçirmeliydim. Geçmiş olsun. Güle güle. İşte bunu anlamak istemiyorsun. Her şeyin tepeden tırnağa bitmiş olduğunu, her şeyin ölmüş olduğunu. Yaşama umudumu, kendim olma, kendi yüzüm olma umudumu yitirdiğimi ... Gsta-ad istediğim şeye benzemiyordu. Genevieve telefona cevap vemıiyordu. Paralı Asker berbat olmuştu. Jeröme ölmüştü. Özgür olduğumu sanıyordum ama sömürülmüştüm. Kendimi gizlediğimi sanıyordum ama maskem başka bir yüzdü, kendi yüzümden daha sahici ve daha acınası bir yüz. Güvende olduğumu sanıyordum ama her şey üstüme devriliyordu. Ve tutunacak bir dalım yoktu. Yalnızdım, gecenin ortasında, hücremin orta yerinde, tanımak istemediğim yüzümün karşısında ... Anla işte ... Anla. Ne yapmamı isterdin[1]? Çekip gitmek, öyle mi? Nereye gidecektim? Soluğu hangi gezegende alacaktım? Söylesene... Kendimden kurtulamıyor, kendimi çöpe atamıyordum. Her şeyi biraz daha berbat etmenin ne zararı olabilirdi ki? Her şeyi yerle bir etmenin ne zararı olabilirdi? Çalışma odasındaydı salak. hiçbir şeyden kuşkulanmıyordu. Anlamış olması gerekirdi. Mahzeninde koca bir barut fıçısı olduğunu bilmeliydi... Dönüp bakmadı bile, içeri girdiğimi duymadı. Her şey onun hatasıydı... Bana hiç yardım etmemişti ... Paralı Asker'i kollarımın arasına atıvermiş-ti... Beni zorla içeri tıkmıştı... On iki yıl boyunca, on beş yıl boyunca oynamıştı benimle... Beni uysal bir alete dönüştürmüştü ... Anlıyor musun? Ben de sonuna dek teslim olmuştum. Yoktum, varolma hakkım yoktu . .. Bütün bunlar kafamda bir yerlerde dönüp duruyordu, bazen patlayıveriyordu; bütün bunlar, kulak tırmalayan bir müzik gibi, patlıyor, yok oluyor ve geri dönüyordu ... Ölmesi gereken bendim... Her şeyi ben mahvetmiştim... Ama yalnız değildim. Bana bakmıştı. Benimle oyun oynamıştı. Ölmek umrumda değildi... Bunu düşünmüyordum bile ... Hiç önemi yoktu artık. Bana ne olduğunun bir önemi olamazdı artık. Ama öncesinde, ben gebermeden önce, ben bütün bunlardan dolayı gebermeden önce, her şey tükenmeden önce, o muhteşem

Anatole Ma-dera bana yapılanlarda ne kadar katkısı varsa sonuna kadar ödeyecekti. Kalleşçeydi. Bile isteye yapılmıştı. Ne olmuş?” “Ama sen hâlâ hayattasın...”

Questa arte condussepoi in Italia Antonello da Messina, ehe *molti anni consumo in Fiandra; e nel tornarsi di qua da 'monti, fermatosi ad abitare in Venezia, la insegnö quivi ad alcımi sui amici...*

Antonello da Messina, ressam Salvatore d'Antonio'nun oğluydu ve ilk resim derslerini babasından almıştı. Çok genç yaşta Roma'ya gitti, orada eğitimini tamamlayıp Palemıo'ya döndü, sonra Napoli 'ye gidip Zingaro diye anılan Antonio Solario'yla tanıştı, onunla birlikte Colantonio del Fiore'nin atölyesinde çalıştı. Daha o dönemde, Antonello ve Zingaro, Hollandalı ustaların büyük hayranları olarak onların üslubunu taklit etmeye çalışıyor ama kullandıkları resim yordamlarını bilmiyor ve pek tatmin edici sonuçlar elde edemiyorlardı. Van Eyck'ın Prens Alfonso d'Aragona'da bulunan bir tablosunu görünce, genç Sicilyalı Usta kararını verdi. Başladığı tüm tabloları bırakıp, uzun ve masraflı bir yolculuk olsa da, hemen Flandra'ya gitti, Bruges'lü ustayı buldu, yapıtına ne kadar tutkulu bir hayranlık duyduğunu anlattı ona, heyecanlıydı, ikna ediciydi, öyle ki ilk başta epey soğuk duran Van Eyck, bir süre sonra bu Akdenizli gençlik ateşi karşısında gülümsedi ve Antonello'yu öğrencisi olarak kabul etti. Antonello saygılı şefkatiyle, mesleğindeki iyi niyetliliğiyle ustasının gözde öğrencisi oldu, Van Eyck ise kendisinden boy ölçüşemeyeceğini bildiği bir sanatın sınrını almaya gelmiş bu genç İtalyana bir baba sevgisiyle yaklaştı. Ona yağlıboya resmin sırlarını, daha çok da yağlıboyayı kullanmanın pratik yollarını anlattı...

Questa manienı di colorire accenda piü i colori, nealtro bisogna che diligenza et amore, perclıe l’olio in se si reca il colorito piıl morbido, pili dolce, e delicato e di ımione e sfa-mata maniera piıı facile che li altri.. .

Antonellus Messinaeus me pinxit... Kibirli bir gelecekte donakalmış Paralı Asker dünyaya bakıyor. Ağzı hafifçe çukura kaçmış: Ne bir gülümseme var yüzünde ne de somurtma; belki görmezden gelinen belki de kabul edilmiş bir yırtıcılığın ifadesi. Ahenkli. Paralı Asker kımıldamıyor: Hiçbir şey öngöremiyor izleyicisi, kafasında hiçbir şey kuramıyor, onun varlığına hiçbir şey ekleyemiyor. Cranach'ın Melanc-hton portresi bir bakışın

zekası,bir gülümsemenin inceliği, ellerin sağlamlığı arasında gidip geliyor: Politikacı; Memling'in adamı dua eden bir yabandomuzu, kirpi gibi saçlar, geniş bir boyun. Holbein'ın Robeıt Cheseman'ında bir derebeyinin çalımından, kostümün ışıltılı şatafatından, kralın hizmetkârının basit zekasından başka şey yok. Paralı Asker bunların ötesine geçiyor hep. Üçüne de bakıyor. Onları gizlice ya da açıkça küçümseyebilir. İçlerinden herhangi biri, günün birinde ona ihtiyaç duyabilir. Onları küçümsemiyor, kendini alçaltmak olurdu bu, oysa onun konumu çok güçlü: Prensleri, kralcık-lan, piskopostan, bakanlan kendisine eşit görüyor. Savaşçıla-nnın başında, kentten kente dolaşıyor. Hiçbir şeyi asla tehlikeye atmıyor: Ne dostunu ne düşmanını; gücün ta kendisi o.

Ama güç dediğin nedir ki. Serinkanlılık desen, yeterli değil. Kesinlik, o herkeste var. Herhangi bir yapıt, herhangi bir insan, ulaşılan bir kesinliktir hep. Paralı Asker bunun da ötesine geçiyor: Herhangi bir şeye erişme ihtiyacı duymuyor; dünyayı anlamaya çalışmıyor, onu anlamaya ihtiyacı yok. Dünyaya egemen olmaya çalışmıyor. Ona zaten egemen olmuş. Önceden egemen olmuş. Paralı Asker o. Sım nerede? Hiçbir yerde. Paralı Asker orada, bir bakışla, bir çeneyle, bir yara iziyle ifade edilmiş. Ben neysem oyum. Paralı Asker çıplak. Ve bu yeterli. Goya'nın Rijksmuseum'daki Don Ramon Satue'sinin epeyce açık bir yakaya, kamburumsu bir duruşa ihtiyacı var, biraz erkeksi, biraz gururlu. Chardin'in gözlüklerine, başlığın siperine, türbana, fularn ihtiyacı var, ve başını çevirmeye, hızlıca, aydınlık ve ironik, edepsiz bir bakış, ona bakan ve onu yaşatan küçük markilere meydan okuyor. Paralı Asker, asla, en ufak bir harekette bulunmaz. Anlamıştır. Bilir. Dünyanın efendisidir. Y ı-kılan ve paramparça olan bir dünyanın, ufacık bir dünyanın. Ne fark eder? Kırları atla geçiyor. Bir tek saraylarda mola veriyor.

Bu anlık zafer, bir mitostur. Yine de kimse karşı koyamaz ona. Rönesansın büyük hümanisti, muhteşem Baldassare Cas-tiglione, bilge adamın sonu gelmez rüküşlüğüyle ulaşmıştır bize: Kürk başlık, düzgün sakal, broş, kürk ve danteller. Eller anlayışlı bir edayla kavuşturulmuştur. Hoşgeldiniz, beyefendi. İşaret parmaklan birbirine değiyor, ellerini birleştirmiş. Tam da Cizvit sayılmaz, daha o zamandan muğlak birdurum-da; bilimden ve sanattan, matematik ve felsefeden anlıyor. Biraz gayret etse göz kırpacak bize. Paralı Asker bakışıyla dehşete düşürüyor onu; Paralı Asker'in

dünyaya dair bildiği tek şey o küçük yara izi: Bakın nasıl da iyi dövüşüyorum...

Ne olmak istiyorsa o olmuş: Kötü birçocuk. Botticelli' nin delikanlısının onun yanında marazlı bir edası var: Bakirliğiy-le öne çıkarılmış bir metafizikçi. Mistik bir çileciliğin biricik sonucu. Paralı Asker'in hiçbir tutkusu yok, efendilik tutkusu bile yok: Her hamlede k^azandığı bir oyun bu. Hile yapmasına bile gerek yok. Kendini zorlamasına bile gerek yok. Neredeyse bir komutan sayılır. Gözü dönmüş biri değil kuşkusuz. Saint-Just, Nevski ya da Timurlenk değil. Bonaparte ya da Machiavelli de değil. Belki hepsi birdendir, kendini tanımlamak zorunda değil çünkü. Birlik ya da çelişki. Yazgısı kusursuzca belirlenmiş. Özgürlüğü kusursuz. Duraksama nedir bilmiyor. Hayatı bir ok. Muğlaklığa, kaypaklığa yer yok. Kendisine soracak bir sorusu olmadı mı hiç? Hayır. Hiçbir aldatmaca yok. Bankacıların, prenslerin, piskoposların, sanat hâmilerinin, zorbaların ve tüccarların, birbirinden farklı ve üstün tüm bu öğelerin işleyişi o dolaysız aracıyı, o uysal ve özerk aleti isterler. çünkü o kendisinin olmayan, kendisinin olamayacak, kendisine ait olmaması gereken sorunları diğerleri için çözer ve böylelikle tamamen elverişli bir vicdanın, kesinlikle ulaşılmaz bir vicdanın duyarsızlığı içinde yaşar; hak ve adaletten yalnızca en fazla para ödeyeni anlar... Siyasi kavgalar, ekonomik anlaşmazlıklar, çekişmeler, din savaşları onda sona erer, onda özetlenir, onda çözülür. Günah keçisi olması için para ödenir kendisine. O da parayı cebine indirir. Hiçbir şeyi tehlikeye atmaz ama. Kendisini ilgilendirmeyen bir olay için ne diye mücadele etsin ki? Venedik'le Horansa'nın tam ortasında, silah arkadaşı ve eski dostu olan bir başka çete reisiyle yaptığı son derece dostane ve savaştan bağımsız bir görüşmede, Medici'lerle Derebeyliğin önemli isimleri arasındaki yüzlerce yıllık anlaşmazlığı bir çırpıda sonlandırıverir. Savaşa ne gerek vardır ki? Sözde bir çekişme yaşanır ve iki paralı asker, zamanın siyasetine, özel çıkarlarına uygun olarak, iki taraftan hangisinin galip geleceğine karar verir ve ötekinin geleceğine zarar vermemek için de, derhal kahramansı bir yenilgi hikayesi uydururlar...

Bakıştaki ironi bu muydu? Paralı Asker her şeyi alıyor ve yerine bir şey koymuyor. Asla bağlanmıyor, asla ihanete uğramıyor, asla bir şeyin tersini söylemiyor. Olmak istediği bu muydu? Uzlaşmanın paradoksal işçisi mi, o geometrik nokta mı? Her hamlede kazanan kişi olmak mı?

Neden Paralı Asker? Kimdi Paralı Asker? Zaferin resmi mi, zafer kazanmış resim mi? Her şeyi yapılandırmış, her şeyi hissedilir kılmış olan kimdi? *Antonellus Messinaeus nıe pinxit.* İşte panoya çivilendi, etiketlendi, tanımlandı, sonunda gücüyle, serinkanlılığıyla, kesinliği ve tasasızlığıyla sınırlandırıldı. Bir dönemi ele almanın, bir dönemi kusursuzca tanımlamanın bir yolu değil de nedir ki sanat, o dönemi hem aşan hem de açıklayan, o dönemi açıklayan çünkü aşan, aşan çünkü açıklayan bir tanımlamadan başka nedir ki? Hep şu aynı devinim. Belki basit bir tutarlılık kaygısıyla kimbilir nereden başlayan, kusursuz, sert ve belirleyici bir dünyaya egemenlikle sona eren o devinim...

Ve bunun için, bir kez daha o portreyi arıyor, kendisinden önce tek bir çizgiyle, bir anda, darağacına giden Marie Antoinette'in yüzünü resmeden Chardin ve Modigliani'nin, Ingres ve David'in yaptıkları gibi ya da yine hakikati aramak üzere kendi dünyasından ve kendi zamanından yola çıkan, geleceğini ve idealini dile getiren, o kaydadeğer kaosu --dünyayı-serinkanlı, tamamen uyum sağlamış, tamamen aydınlık, tamamen isyankâr bakışlarla izleyen Kamboçyalı heykeltraşın yaptığı gibi...

Sanat bu mu? Bir kesinliğin, bir düzenin, bir zorunluluğun aydınlatılması mı? Neden bununla ilgilensin ki? Neden kendisini bununla doğrulasın ki? Split'te yaptığınız şey...

Sahteci Gaspard. Biraz fazla iyi kurulmuş bir tuzak. Bir gerçeklik. Aldatıcı bir güvenlik hissi. Yeniden yaratılmış rahatlığın çağrısı. Dünyadan uzakta durmak. An ve basit bir hayır. On iki yılda ne yapmıştı?

Sahtecinin tüm sanatı öne sürmek üstüne kuruludur. Split hazinesi, üç tahta çekiç darbesinden, altın ve gümüş yapraklarıyla, bronz ve bakır parçalarıyla ayar damgaları ve paralardan ibaretti. Becker daha iyisini yapıyordu. Köle-cevahir-ci, bu bir sözde kabalık, sözde incelikti, dönemin olaylarının az çok bilinmesi, kronoloji, takvimler, tanrılar ve soyağaçla-rı konusunda az çok kesin veriler. Sanatın çocukluğu... Yemek tariflerini biliyordu. *Gesso duro.* İnce alçı, Meudon alçısı, balık tutkalı. Ya sonra? Sonrası hiç...

Sonra Madera öldü. Belki de kesinlik ancak belirsiz bir yolun çıkışında anlam kazanıyordu. Zafer? Ecelmiş ve doymuş bir serinkanlılıkla geliveren bir zafer -Paralı Asker'in zaferi- değildi kuşkusuz, hep olası bir yeniden

düşüşün gözle görülür vesvesesi içerisinde, hatalarla yanlış adımların tehlikesi -bilinmeyen, tanınmayan, tanınan- içerisinde zamandan yavaş yavaş sökülüp alınmış bir zaferdi, yeni bir güven sıçraması, yeni bir yaşam sözleşmesi, rastlantıyı yok eden ve teraziyi eğen, kuşkularla saplantıların o gümbürtülü devrilişi içerisinde, bardağı taşıran son iddia. Hk özerk hareket, ilk özgürlük edimi, bilincin ilk gerçeği ...

Cevap mı? Gerçeklik mi? Şimdilik pek sayılmaz. Belki. Belki belki değil. Kesinlikle belki. Bir aydınlatma değil, bir açıklama değil, bir aydınlanma değil. Onun hatası, basit, ani ve anlaşılmamış bir isyandan kesinliğin fışkıracağına inanmış olmasıydı. Basit bir hareketten reddedilmiş hayatın büyülü bir biçimde yeniden doğacağını düşünmüş olmasıydı.

Geçmiş yıllar ölüydü, bundan böyle de geriye bir şey kalmayacaktı. Daha ölmemişti çünkü, tepeden tırnağa karanlığa gömülen ve devrilip gidense geçmişiydi. Madera'nın ölmemesi gerekirdi belki de, hareketinin kendisinin de ötesine geçmesi gerekirdi. kaçınılmaz son gibi, anlamsız bir hayattan kaynaklanan bir gerçeklik gibi.

Hissedilen panik ve ani delilik, şu öteki yüzün bağışlayı-cılığıyla, panodan yavaş yavaş doğuyordu. Terk edilmiş la-boratuvarda, iflas kusursuzdu. Hayatı ellerindeydi. Hareketleri. Belgrad'daki atölyede telefonun uğultusu. Dünyanın çevresinde... Gstaad sokaklannda yitip giden firarı, bir gölge gibi koşuyor, duvarlan yalayıp geçiyor. gecenin karanlığında kara bir siuluet... Yavaş yavaş amansızca yargılanıyor. Jüri üyeleri oybirliğine varmış. Bir tek kendisi hayır diyor...

“Üç gün boyunca garip bir halde yaşadım. Dampierre'e döndüm, tekrar atölyeye indim; her şeyi tamamlmış gibiydim. Madera'dan sekiz gün istemiştim. Çok az konuşmuştuk. O akşam, haftasonunu Paris'te geçirmek üzere yola çıktı. Pazartesi, sabahın on birinde döndü, onu saat üçte öldürdüm. O yolculuktayken tabloya yeniden başlamak istedim ama yapamadım. Buzdolabımda ne kadar alkol varsa çıkarıp almıştı; yoksa tekrar içmeye başlardım sanırım. Pazar günü arabaya atlayıp Paris’e gittim. Az kalsın geri dönmeyecektim yine. Ne diye döndüm bilmiyorum...”

“Paris 'te ne yaptın?”

“Evime uğradım. Rufus’ten bir mektup gelmişti, Pazartesi geleceğini haber veriyordu. Onunla konuşmak için Cenevre'yi aradım, ben Gstaad'dan ayrıldıktan birkaç saat sonra oraya dönmüştü, Salı günü Dampierre'e gelmesini söyleyecektim. Tablonun berbat olduğunu, cesaret edemediğimi açıklamak istedim ona. Oraya vardığında tabloyu bitirmiş olacağımı söyledim. Hiçbir şey demedi: Telefonu hemen kapadı... Çıktım, nehir kenarındaki kitapçılardan polisiye romanlar aldım; Paralı Asker'i görmek için Louvre'a, kalyan primitiflerinin bulunduğu salona gittim. Birkaç saniye önünde durduktan sonra çıktım. Arabaya atlayıp Versailles'a kadar gittim, parkta dolaştım. Etrafta neredeyse hiç kimse yoktu. Tekrar arabaya bindim, Dreux'ye gittim. Sonra Dampierre'e döndüm. Bütün gece polisiye roman okudum. Üç paket sigara içtim. Saat altıda banyo yaptım. Otto uyanmıştı; Dreux'den bir şey isteyip istemediğimi sordu, öğleden sonra oraya gidecekti çünkü. Ona hiçbir şeye ihtiyacım olmadığını söyledim. Kahve içtim. Tuval bezini indirdim, iki saat boyunca panoya baktım. Son kez üstünü örttüm. Saat aşağı yukarı ondu. Yatağıma uzandım, yeni bir sigara paketiyle birlikte Paris'ten aldığım polisiye romanların sonuncusuna başladım. Saat on birde Madera geldi; beni telefonla aradı, tablonun ne durumda olduğunu sordu. Akşam saatlerinde bitireceğimi, bir gün önce Paris'e gittiğimi, Rufus'ten bir mektup aldığımı, yarın geleceğini söyledim. Öğleden sonra uğrayıp kendisini görmemi istedi ...”

“Neden?”

“Nedenini söylemedi... Çok da önemli bir şey değildi herhalde ... ”

“Seni sık sık telefonla çağırır mıydı?”

“Arada sırada ... Bazen akşamları aşağı inerdi ... Neredeyse tüm öğleden sonralannı çalışma odasında geçirirdi, işlerini hallediyor olmalıydı.”

“Sekreteri yok muydu?”

“Paris'te bir sekreteri vardı, ama hiç görmedim... Paris'te bir dairesi olduğunu çok sonra öğrendim... Başka başka yerlerde bir düzine dairesi olduğunu da ...”

“Sen Paralı Asker' i yaparken düzenli olarak Dampierre 'de mi kalıyordu?”

“Zamanının dörtte üçünü orada geçiriyordu, evet... Arada bir iki yolculuğa çıkıyordu ... ”

“Ya Otto?”

“Otto hep Dampierre’deydi. Beş yıldır. Madera olmadığında eve bakıyordu ...”

“Onun dışında kimse yok muydu?”

“Oda hizmetlileri vardı, sanırım ...”

“Ne kadar zamandır sahte tablo ticareti yapıyordu?” “1920'den beri. O dönemde yaklaşık yirmi yaşındaydı. Rufus daha yeni doğmuştu. Jeröme da yirmi yaşındaydı.” “Olaylar nasıl gelişti?”

“Jeröme, o zamanlar Federico diye anılan Joni Icilio'nun öğrencisiydi.Adam 1946'da öldü. Çok yetenekliydi, anıa sahte işler yaptığını bilmeyen yok gibiydi ama daha çok restora-tör olarak çalışıyordu. Jeröme’un onunla nasıl tanıştığını hiç öğrenemedim. l 920'ye doğru, Jeröme bu işe yataklık edip tabloları satacak birini ararken Madera'yla tanışmış olmalı...” “Madera nereliydi?”

“Bilemiyorum... Uzun süre Portekizli olduğunu sandım. Sisley ve Jongkind tarzı izlenimcilerle işe başladılar, bu tablolar Madera’nın Tanca’daki villasında yapıldı ve istiflendi, sonra da çift katlı valizlerde Avusturalya'ya ve Güney Amerika’ya taşındı. Derken işi daha da büyüttüler, aracılar, simsarlar, satış görevlileri, Sperenza ve Dawson gibi adamlar vardı, bütün bir şebekeyi, bazen bir ülkeyi -Nico-las Yugoslavya'yı almıştı örneğin- yöneten reyon şefi gibi adamlar da müzayede salonlarından, sergiler, antikacılar, müzeler, yayın kurullarından hiç eksik olmuyor, bu konuda çıkarılan tüm dergileri okuyorlardı. İş çok basitti. Biri bir şey aradığı anda -XII. yüzyıldan bir Meryem Ana, nadir bulunan bir pul, bir Kamboçya kafası, bir Bantu fetişi, bir Corot, bir Daumier, ne olursa -Madera'nın dünyanın tüm ülkelerine yayılmış sayısız adamlarından, o adamların da adamlarından ya da onların da adamlarından biri, herhangi bir sorumluya bir pusula yolluyor, o da bunu Madera’ya iletiyordu. Sipariş alınmış oluyordu böylece. Birkaç gün ya da daha önemli yapıtlar söz konusuysa bir,

iki ay sonra, sanat meraklısı karşısına bulunmaz bir fırsat çıktığını öğreniyordu ...”

“Özgünlük sertifikalan ne oluyordu peki?”

“Onlan alıyorlardı. Nereden aldıklannı hiç öğrenemedim, belki işin içinde olan bir eksper de vardı.”

“Tablolar için de mi?”

“Benim tablolanm için bile aldılar...”

“Jeröme tüm bu siparişlerle nasıl başa çıkıyordu?”

“Çok fazla sipariş yoktu ... Ortalama ayda bir tane. İki tane olduğunda hangisi daha işe yararsa o seçiliyordu ...”

‘Tüm örgütü besliyor muydu bu?”

“Sanmıyorum. Ama satış temsilcilerinin çoğu ek iş olarak yapıyordu bunu. Getirdikleri her müşteri için elli bine yakın bir para alıyorlardı sanınm. Madera'nın ödeme yaptığı çok az adam vardı herhalde.”

“Polis asla bir şeyler ortaya çıkarmadı mı?”

“Bildiğim kadarıyla hayır. ..”

“Ama Madera şu ya da bu biçimde servetine bir dayanak göstermeliydi... ”

“O işi nasıl hallediyordu hiç bilmiyorum. Rufus bana söylemedi... ”

“Rufus ne zaman işin içine girdi?”

“1940 yılında. Yirmi yaşındaydı, Cenevre'de bir resim galerisini miras almıştı, Jeröme ve Madera da oraya sığınmışlardı. Başlangıçta, Madera iflas etmiş ve paravan işi gören galeriyi satıp alıp yeniden işler hale getirdi sanının.”

“Sen 1943 'te işe başladın?”

“Çıraklığa o dönemde başladım. Sahte tablolar yapmaya başlamam 1947'yi buldu ...”

“Toplam kaç tane sahte tablo yaptın?”

“Yüzü geçmiştir... Yüz yirmi, yüz otuz... Çok geçmeden saymayı bıraktım...”

“Her zaman eğlenceli miydi?”

“Ne lüzumsuz soru ... Evet, her zaman eğlendim...” “Neden lüzumsuz olsun?”

“Öyle işte ... Cevabını biliyorsun çünkü... Kısa sürede eğlenceli olmaktan çıksaydı, bırakırdım herhalde... Ama bir kez tadını aldıktan sonra... Bir tür alışkanlık oldu... hayatımın düzeni, tamamen doğal bir şey... nefes almak gibi, yemek gibi... Anlıyor musun?”

“Evet, anlıyorum... ”

“Bunun benim için son derece önemsiz bir ihanet olduğunu, bir soygun olduğunu bildiğim zamanlarda bile, dışında kaldığım çünkü yalnızca kusursuz bir anı olduğumu, bir diriliş olduğumu bildiğim zamanlarda bile...”

“Kendin için resim yapmayı... denemedin mi hiç?” “Hayır... Asla... Paralı Asker dışında ... sonuncusu dışında ... hiç.”

“Neden Paralı Asker'e başladığında nereye doğru gittiğini bildiğini söylemiyorsun?”

“Çünkü bu kadar basit değil. Hem biliyordum, hem bilmiyordum... Yine aynı hikaye... Her tarafım kuşatılmıştı... Başarılı olsaydım eğer, bunu istediğim için olacaktı, her şeyi telafi, edip bir hamlede durumu düzeltecektim; başarısız olsaydım, iş çok zor olduğu için berbat etmiş olacaktım... Ama istediğim gibi başarısız olamadım...”

“Evet... ”

“Anlıyor musun? Kendi portremi başarıyla tamamladım ... Kendi yüzüme kavuştum ... Dorian Gray'in portresinin peşinde olsam daha iyisini yapamazdım... Hepsi bu. O öldü. Ben de ... Ama farklı bir biçimde.”

“Sahteci olarak öldün...”

“Sahteci öldü, yaşasın Gaspard ... Elbette ... Belki birkaç yıl içinde ... Birkaç kuşak sonra, dünyanın tüm eleştirmenleri gerçeği ortaya çıkardığında... En zoru da bu, en şaşırtıcısı bu... Hayatımın yokluğu... Şöyle bir laf edemem: Küçük Sienna'lı Meryem, herkes Jacopo della Quercia okuluna ait olduğunu düşünüyor, değil ama... ”

‘‘Yaşamak için geçmişine mi ihtiyacın var?”

“Herkes gibi . ..”

“Herkes geçmişini senin yaptığın gibi silip atmadı. ..” “Herkes benimle aynı geçmişe sahip değil...”

“Ben de bunu demek istiyordum...”

“Belki haklısındır... Sonuçta ben ne biliyorum ki ... Geçmiş-sizim, tarihsizim... Ölüp dirilmişim... Lazarus Winckler'e ne dersin? Ama bu da bir işe yaramıyor, bir yere götürmüyor. ..” “Ne yapacaksın?”

“Bilmem... Asla sahte tablolar yapmayacağım, o kadar. Bir daha asla kendi tuzaklanma düşmemeye çalışacağım. Her şeye baştan başlamaya, beni harekete geçiren, öne iten şeyin ne olduğunu bulmaya çalışacağım ... bilmem... elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışacağım... çok önemli bir iş değil... uyanık olmak. .. Kendimi ve dünyayı tanımaya çalışmak...” “Ressam mı olacaksın?”

“Deneyeceğim ... Belki de hiç kalkışmam... Tekniğimden, sabnmdan ve tiklerimden tiksiniyorum. Anılarımdan, işlerimden. Hiç bilmiyorum... Neden öğrenmek istiyorsun?” “Günün birinde hayatını kazanman gerekecek... ” “Belki... Garip... Neden geleceği düşünüyorum ki? Niçin?

Hiçbir anlamı yok ... Benim için hiçbir anlamı olmadı geleceğin ... Bir çemberin üzerinde yaşıyordum; dönüp duruyordum ... Benim dönüşüm de üç yüz altmış beş gün sürüyordu ... Yeni yılın ilk gününden 31 Aralık’a kadar, sonra baştan başlıyordu ... Bosch’tan Ribera’ya, Fragonard'dan Chirico'ya... Başa dönüyorduk... Öğrenmek için yüz kere, bin kere aynı ayrıntı, başarmak için yüz kere, bin kere aynı ayrıntı... Sahteci olmak zor değil. .. Ama bütün bunlar öldü. Ötekiyle aynı anda öldü, on iki yıl, on altı yıl, Nicolas, Madera, Otto, Rufus, Dampierre, Split, Cenevre, Gstaad. Bir anda öldü. Sığınaklar ve korku. Olası bir köprü yok. Mila ve Genevieve. Unutuldular. Öldürüldüler. Benim yüzümden de oldu, aynı çabayla... Ne tuhaf... Anlamsız ... Anlamsızdı... On iki yıl bir anda ellerinden kayıp gidiyor. Bir ustura darbesi ve bitti ... Hiçbir şey söylenmeden, öylesine, bir anda...”

“Kapısını çaldın mı?”

“Olabilir... Galiba ... Merdivenleri çıkıyordum, sağ elimde ustura ... Hepsi bu... Sonra kendimi onun çalışma odasında buldum. Sonra sırt üstü yatmıştı. Budala bir hali vardı... kendini tamamen kaybetmişti, başına ne geldiğinden habersizdi ... Ne düşünüyordum bilmiyorum ... ne geçmiş yaşantımı ne de gelecektekini düşünüyordum ama... Soluksuz kalmıştım sanırım... Bilmiyorum... Bir anda... saniyenin milyonda birinde, inanılmaz mutlu olmuş, inanılmaz gururlanmıştım... Sahiden salak bir ifadesi vardı, o kaliteli yer döşemesine yayılmış, kendi kanında yıkanıyordu ... Hep olduğu gibiydi ifadesi, bir tür domuz gibi, pörsümüş bir fok gibi ... Nasıl anlatayım bilemiyorum... Salak ya da bayağı görünmek istemem ... Bir şeyler uydurmak istemem... Zevksizlik etmek istemem... Bir anda... sanki roller tersine dönmüştü, sanki doğal bir şey yapmıştım... Sanki hayatımda ilk kez doğal bir şey yapmıştım ... Anlıyor musun? Sanki her şey değişiyor, her şey kaçıp gidiyor, hiçbir şey eskisine benzemiyordu, artık kendimi tanımıyordum sanki, kendimi anlamıyordum... Yine aksak bir şekilde haklı göstermek istemiyorum yaptıklarımı. .. Bir kez daha sahtekarlık yapmak istemiyorum... Ne demek istediğimi anlıyor musun ... Sanki Paralı Asker'in kendisi de ölmüştü ve benim saplantılanm da, korkum da... Sığınağımın son burcu da devrilirken, onu inşa etme nedenlerim de bir bir yıkılıyordu ... Anlayamadığım buydu belki de... Belki bu yüzden bir anda mutlu hissetmiştim ... Sanki dünya devriliyordu, evet, ama bu kez benim üstüme

değil; yıkıntıların altında kalmam gerekmiyordu, sanki yüzyıllardır tıkanmış bir ufuk aralanıyordu, sanki sonunda dağımın doruğuna varıyor ve sabaha karşı bir anda, güneşin doğuşunu görüyordum.”

“Altenberg böyle miydi?”

“Böyleydi ... Benim hatamsa her şeyin bekleyebileceğini düşünmekti. Ve dilediğim gibi tekrar yaşayabileceğimi düşünmek. Sahteci olduğum gün dünyanın bir anlığına donup kaldığına inanmaktı. Saçmaydı. Gstaad, Altenberg değildi. Genevieve telefonuma cevap vermiyordu. Ve onca zamandır beslediğim zafer yanılsaması Paralı Asker'le birlikte yıkılıyordu... Dünya kımıldıyordu. Güvende olduğumu sanıyordum, ama zırhım bunaltıyor, fildişi kulem dünyanın geri kalanından soyutluyordu beni. Farkına varmıyordum. Tuhaf bir varoluştu. Öylesine sahteydi ki. Beklediğimden çok daha sahteydi. Sahteliğinin içerisinde sahteydi, anlıyor musun? Köksüz, bağsız bir hayat. Dünyanın geçmişinden başka geçmişi yok, soyut ve donuk, bir müze kataloğu gibi. Bayağı evren. Kamp. Getto. Hapis. Taklitlerin geçici ilginçliği, şatafat... Ama çok daha pahalıya ödüyordum ... Bir meslek değildi bu, bir geçim kaynağı değildi, bir iş değildi ... kendime rağmen, hayatımın tamamı olup çıkmıştı. Varoluş nedenim. Toplumsal gerekçem. Gaspard Winckler, Sahteci. Tanımım. Saçma, üretkenlikten uzak, etkisiz. İçinde gün be gün boğulduğum bir hayattı, başka bir şeye ihtiyacım vardı çünkü ve artık hiç kimsenin bana yardım edemeyeceği, yardım etmek istemeyeceği konusunda giderek güçlenen bir his vardı. Kötülüğün içimde olduğu konusunda giderek bunaltıcı bir kesinlik, o tatminsizlik, o sıkıntı, ötekilerin, Rufus'ün, Jerome'un, Madera’nın beni kalmaya mecbur kıldıklarına dair bir kesinlik... Hiçbir şey yapmıyorlardı. Bana kendi bağlarını dayatıyorlardı. Karşı koyamazdım, hayır diyemezdim, bırakıp gideceğimi söyleyemezdim onlara. Daha kusursuz bir bağımlılık olamazdı. Daha karmakarışık bir ilişki olamazdı. Sözleşmelerle, cümlelerle bozulacak bir şey değildi. Boya izleriyle, yağlı boyalarla, tuvallerle halledilemezdi. Yapılacak bir şey yoktu, anlıyor musun? Ya kalmak ya da gitmek gerekiyordu. Kaçamazdım ama. Çok uzun zaman olmuştu. Çok geçti. Vesaire vesaire.... Kabul ediyordum. Hayatım katlanılmaz olmuştu, bilmiyordum bunu, bilmek istemiyordum, her şey düşüyor, çürüyor, yok olup gidiyordu. Hep oradaydım, tasasız, kör... Her şeyin bir anda patlaması gerekiyordu. Her şeyin parça parça olması.

Silahların doğrultulması, evet, sonunda, uyuşukluğumdan, oyunumdan, uykumdan kurtulmam gerekiyordu. Maskelerimi çıkarıp korkunç, yabanıl ve kudurgan, o adamın karşısına dikilmem gerekiyordu. İsyan. Devrim. Bağımsızlık mücadelesi. Nasıl adlandırırsan. Savaş ... Madera öldü. Bu kadarı yeterli. O öldü, bu iyi bir şey. Kaybedecek olsaydım bile, Otto beni yakalayacak olsaydı bile, polise teslim edilip mahkûm edilseydim bile önemi olmazdı. Onu öldürmem gerekiyordu. O kanın odaya sel gibi akması gerekiyordu, onun ölümünden mutluluk duymam, onun ölümüyle yaşamam gerekiyordu. Madera'yı öldürdüm ve bununla gurur duyuyorum, bu cinayeti üstleniyorum, yüksek sesle haykırıyorum ve her yerde haykıracağım. Onu öldürmeye ihtiyacım vardı. Yıllardır ölmesi gerekiyordu; yine de, her şeye rağmen, kendime rağmen, kendi sayemde, kendimin de ötesinde, bu boyunduruğa, bu köleliğe hayır diyebilmem gerekiyordu. Başımı iki yana sallamam. Yadsımam gerekiyordu. O kahrolası telefonu alıp ona öfkemi, umutsuzluğumu, bıkkınlığımı, kararlılığımı haykırmam gerekiyordu. Tek laf etmeden öldürdüm onu, bir alçak gibi. Kahkahalar atmaya cesaret edemedim. Olsun. Ben anladım ve bu kadarı yeterli. Evet, ben ezilendim o da zulmeden, ben köleydim o efendi, ben işçiydim o toprak sahibi. Her şeyi ona borçluydum. Sorumluluğumu üzerine almış, yaşamamı sağlamıştı. Ona bağlı yaşıyordum, ama ayağa kalkıp onu öldürme, ondan kurtulma gücünü buldum ... onun karşısına dikilme, ondan gelen her şeyin, yardımın, bağışlayıcılı-ğın, paranın, yiyeceklerin, anlayışın karşısında dikilme gücünü buldum ... Bir akbaba gibi dönüyordu tepemde, boynunu kırdım ben de, ıslığını ağzına tıktım ... Yaşamamı sağlıyordu ama yoktum ben . Kendi kendimin mahpusu olmuştum, o da fazlasıyla gardiyanlık ediyordu. O öldü, ben kazandım ... On altı yıl boyunca, hayatım bir hayaldi. Kötü bir rüya. Garip bir kabus. Hikayenin tamamında, kendi yüzümü aradım ve buldum. Son saatinin geldiğini anlamış olmalıydı. Beni asla yukarı çağırmaınalıydı... Yukarı çıktım, elimde ustura, soluk soluğa, sabırsız, kudurmuş gibi, aralık duran kapıdan girdim, yerde kayarcasına, çalışma masasına kadar hamle ettim, arkasına geçip geniş, kıpkırmızı boynunu hedef aldım, alnından kavradım onu, kafasını geriye çektim. Dünyanın en harika şeyi. Sağ kolumu ona doğru eğdim, bir hamlede kesiverdim... Yıllardır ve yıllardır birikmiş onca şiddet, onca kuvvet... Sonunda cesaret gösterdim, evet, bitirme cesaretini gösterdim. Hiç pişman değilim!

Paralı Asker sonsuza dek devinimsiz. Zorla ele geçirile-miyor, dolaysız kusursuzluğu içerisinde dehşet saçıyor, yargıcın soğuk gözleriyle bakıyor dünyaya. O bakışın büyüsüne kapıldın, oysa onu yola getirmek, onu açıklamak, aşmak, panoya iğnelemek gerekiyordu. *Antonellus Messinaeus me pinxit.* Paralı Asker insan değil. Ne çarpışmayı ne de eylemi biliyor. Cam plakasının ardında, kırmızı şeridin gerisinde, yaşamayı bırakmış bir kez. Soluk almıyor. Acı çekmiyor. Hiçbir şeyden haberi yok. Ona ulaşmaya çalıştın, başlangıçta asıl meselenin ona ulaşmak olduğuna inandın. Ama önemli olan tek şey ona doğru attığın adımdı, bedenini öne doğru itmen, bilincin o devinimi, o irade, o çaba. Ulaşacağın şey başka bir yerde olacak, yıllar ve yıllar sürecek araştırma ve yaratımdan sonra, elyordamıyla yolunu arayacak, soluksuz kalacak, kendi gerçeğini bulmak üzere, kendi deneyimini bulmak üzere, kendi hayatını bulmak üzere onuncu, yirminci, yüzüncü kez yola çıkacaksın. Dünyaya egemen olma. Ghirlandaio, Mcmling, Cranach, Chardin, Poussin. Dünyaya egemen olma. Ezici bir yolun sonunda erişebilirsin buna, tıpkı Temmuz 1939'un şafağında, Jungfrau yakınlarında uzun zaman aranmış bir ufka ulaşan dağcı ekibi gibi ve bir anda, yorgunluğun da ötesine geçen gündoğumunun parlak neşesi, dağın öteki yüzünün ışıltılı keşfi, suların bölünme çizgisi ...

Paralı Asker yok. Antonello da Messina diye biri var. Onun gibi dünyaya doğru ilerleyecek, düzeni ve tutarlılığı arayacaksın. Hakikati ve özgürlüğü arayacaksın. O ulaşılmaz diyarın ötesinde senin zamanın ve umudun, senin kesinliğin ve deneyimin, senin açıklığın ve zaferin yatıyor.

Yüzlerde insanın apaçık zorunluluğunu aramak belki de. Belki nesnelerde ve manzaralarda dünyanın apaçık zorunluluğunu aramak. Belki şeylerde ve varlıklarda, bakışlarda ve devinimlerde zaferin apaçık zorunluluğunu aramak. Belki. Belki belki değil. Belki kesinlikle. Kesinlikle kesinlikle. Dünyanın kalbine dalmak. Kesinlikle. Açıklanamayanın köklerine. Açıklanabilir o köklere. Kesinlikle. Dünyanın kusurluluğuna dalmak. Kesinlikle. İnşa edilecek, yapılandırılacak o dünyaya. Kesinlikle. Dalmak. Gömülmek. Zamana ve hayata aralıksız kavuşmaya. O dolaysız aydınlanmaya. Serpilen o duyarlılığa. Dalmak. Kesinlikle. Dalmak. Dünyaya getirilecek o güne.